

Ovu knjigu posvećujem Jovanu i Peđi, dvojici muškaraca koji imaju strpljenja, ljubavi i podrške za sve što radim.

Zorana Šijački, urednica

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
Dragana Petrović NEKOLIKO REČI O PROJEKTU	8
Prof. dr Marijana Pajvančić KONVENCIJA O ELIMINISANJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA - KRATAK OSVRT NA SADRŽAJ	10
Prof. dr Nevena Petrušić PRAĆENJE PRIMENE KONVENCIJE O ELIMINISANJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA (CEDAW)	16
Prof. dr Marina Blagojević PRIKUPLJANJE GRAĐE ZA IZVEŠTAVANJE PO CEDAW KONVENCIJI (DE FACTO POLOŽAJ ŽENA)	26
Veronika Mitro ULOGA NEVLADINIH ORGANIZACIJA U IZVEŠTAVANJU PREMA KONVENCIJI O ELIMINICIJI SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA	34
KRATKA ISTORIJA CEDAW KONVENCIJE	41
Karmel Šalev1 - IZVEŠTAVANJE DRŽAVA I KONVENCIJA O ELIMINACIJI SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA	43
Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (iz 1979.) usvojena i spremna za potpisivanje, ratifikaciju i primenu od strane Generalne skupštine rezolucijom 34/180 od 18. decembra 1979.	51
Opcioni protokol uz Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena	59

Projekat je realizovan uz podršku Kanadske agencije za međunarodni razvoj (CIDA)

Canadian International
Development Agency

Agence canadienne de
développement international

Zahvaljujemo se programu Ujedinjenih nacija za razvoj u Srbiji i Savetu za ravnopravnost polova Vlade Republike Srbije.

ZAVOD ZA
RAVNOPRAVNOST
POLOVA

Posebno se zahvaljujemo Andrijani Čović i Ivani Sentić bez kojih ne bi bilo ovog projekta i ove knjige.

PREDGOVOR

Publikacija pred vama je deo šireg procesa. Ona je posvećena izveštavanju po Konvenciji Ujedinjenih nacija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW). Publikacija je povezana i sa regionalnom konferencijom koja je posvećena CEDAW izveštavanju, a biće organizovana u Beogradu, u martu 2007. godine. Regionalna konferencija bi trebalo da doprinese pripremama za podnošenje izveštaja Republike Srbije Komitetu CEDAW. To je ekspertska telo Ujedinjenih nacija, sačinjeno od 23 stručne osobe iz celog sveta koje se bave ravnopravnošću žena. Trideset osmo po redu zasjedanje CEDAW Komiteta će biti održano u Njujorku, juna meseca. Istovremeno, CEDAW izveštavanje pruža odličnu priliku nevladinim organizacijama u Srbiji da svoje bogato iskustvo sa terena pretoče u izveštaj u senci koji sadrži informacije iz prve ruke.

Ova publikacija, kao i Regionalna konferencija o CEDAW izveštavanju predstavljaju jedinstvenu priliku za razmenu iskustava sa susednim zemljama. To će pomoći ključnim akterima u Srbiji da dobro iskoriste ograničeno vreme koje imaju pred sobom i da se u potpunosti pripreme za razmatranje Nacionalnog CEDAW izveštaja od strane CEDAW Komiteta.

Podnošenje CEDAW izveštaja pružiće priliku Srbiji da istakne neke uspehe postignute u domenu ženskih ljudskih prava. Na primer, uspostavljeni su mehanizmi za ravnopravnost polova, na centralnom nivou vlasti, kao i na pokrajinskom nivou u Vojvodini. Izrađeni su, takođe i nacrti nacionalnog plana akcije za žene i zakona o ravnopravnosti polova, koji čekaju na usvajanje i primenu od strane zakonodavnih i izvršnih organa vlasti. Broj žena u Narodnoj skupštini povećan je sa 10,8 % iz 2004. na 20,4 % nakon izbora u januaru 2007. godine. Međutim, dosta posla čeka Vladu i vladine mehanizme za ravnopravnost polova kako bi Srbija ispunila odredbe CEDAW.

Publikacija predstavlja jedan od rezultata dvogodišnjeg partnerstva između UNDP-a, Kanadske vlade, mehanizama za ravnopravnost polova vlade Srbije, nevladinih organizacija i stručnjaka koji su saradivali u okviru regionalnog Projekta za ravnopravnost polova. Kanadska međunarodna agencija za razvoj (CIDA) podržala je Projekat za ravnopravnost polova, pružajući priliku za razmenu znanja među ključnim akterima u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji. Projekat je razvila i njime rukovodila Kancelarija UNDP-a u Sarajevu. U Srbiji je Kancelarija UNDP-a u Beogradu koordinisala aktivnosti u bliskoj saradnji sa drugim zainteresovanim stranama, polažući posebnu pažnju na nacionalni legitimitet kroz jako partnersvo sa Svetom za ravnopravnost polova pri Vladi Srbije.

Regionalni Projekat za rodnu ravnopravnost stvorio je priliku za regionalnu saradnju

i razmenu saznanja o pitanjima ravnopravnosti polova. Prema tome, iako publikacija pred vama, kao i Regionalna konferencija o CEDAW izveštavanju obeležava kraj regionalnog projekta, aktivnosti koje su inicirane tokom projekta će se nastaviti, a značajni rezultati će ostati. U Srbiji je Projekat za ravnopravnost polova postavio temelje dobre saradnje sa bilateralnim i multilateralnim donatorima, i, pokazao da je oslonac na domaće kapacitete ključni preduslov za održivo i uspešno delovanje.

Drago mi je da će ova praktična publikacija o CEDAW izveštavanju biti na raspolaganju kako vladinim, tako i nevladinim akterima u Srbiji u važnom trenutku. Uveren sam da će domaći akteri, u bliskoj saradnji sa Ujedinjenim nacijama, nastaviti da promovišu ženska ljudska prava i da pružaju podršku u sprovođenju preporuka CEDAW Komiteta.

Lance Clark

Stalni koordinator Ujedinjenih nacija i

Stalni predstavnik Programa za razvoj Ujedinjenih nacija u Srbiji

FOREWORD

This publication is part of an important larger process. Reporting on the United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) is the main focus of this publication on "Reporting against the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women". This publication is thus linked to the Regional Conference on CEDAW Reporting that will take place in Belgrade in March 2007. That Conference will in turn prepare the Republic of Serbia is to formally submit its national CEDAW report to be examined by the UN CEDAW Committee in June 2007 in New York. This Committee is an expert body comprised of 23 independent experts on women's issues from around the world. At the same time, CEDAW reporting will present non-governmental organizations in Serbia with an excellent opportunity to transform their rich field experience into an evidence-based shadow report.

The publication and the Regional Conference on CEDAW Reporting should offer a unique opportunity to learn from the experience of neighboring countries. This will help key actors in Serbia use the limited time ahead and get fully prepared for the CEDAW Committee examination of the CEDAW National Report.

This CEDAW reporting will also present Serbia to point out some important achievements made with respect to women's human rights. For example, gender equality mechanisms were created at the central government level, and at the level of Vojvodina Province. The National Plan of Action for Women has been drafted, as well as the Gender Equality Law, both of which await adoption by the executive and legislative branches of government. The number of women in the National Assembly has grown from 10,8% in 2004, to 20, 4% after the elections in January 2007. However, there is still much work ahead of the Government of Serbia and its gender equality machinery in order to ensure Serbia's compliance with CEDAW.

This publication represents one of the results of a two-year partnership between UNDP, the Canadian government, the Serbian government gender equality mechanisms, non-governmental organizations and experts from academia within the regional Gender Equality Project. The Canadian International Development Agency (CIDA) supported the Gender Equality Project, thus providing the opportunity for exchange of knowledge among key actors in Bosnia and Herzegovina, Montenegro and Serbia. The project was developed and managed by the UNDP office in Sarajevo. In Serbia, the UNDP office in Belgrade coordinated activities in close cooperation with other stakeholders and ensured strong national ownership through close partnership with the Gender Equality Council of the Government of Serbia.

The regional Gender Equality Project has created a timely opportunity for the much-needed regional cooperation and knowledge exchange on gender related issues. Therefore, although this publication and the Regional Conference on CEDAW Reporting mark the end of the project, the activities that were initiated through the project will continue and will produce further important results. In particular, the Gender Equality Project has paved the way for strong cooperation of bi-lateral and multi-lateral donors, and demonstrated that strong national ownership is a key precondition for sustainable and successful action.

I am pleased that this practical publication on CEDAW reporting will be available to both government and non-government actors in Serbia at this important point in time. And I am convinced that national actors, in close cooperation with the UN, will continue to promote women's human rights and provide support for the implementation of the CEDAW Committee recommendations.

Lance Clark

UN Resident Coordinator and

UNDP Resident Representative for Serbia

NEKOLIKO REČI O PROJEKTU

Regionalni projekat UNDP za ravnopravnost polova bio je prvi veliki projekat u kome je učestvovao Savet za ravnopravnost polova Vlade Republike Srbije. On je omogućio unapređenje u radu Saveta kroz nekoliko važnih aspekata: sagledavanja sopstvenih mogućnosti i prioriteta, jačanja kapaciteta i podizanja vidljivosti u radu, razmene iskustava i umrežavanja kako u regionalnom pogledu, tako i sa civilnom sektorom.

Prvi aspekt doneo je preliminarne analize u pogledu ravnopravnosti polova, a naročito značajno bilo je strateško planiranje koje je omogućilo da se sagledaju realne mogućnosti i dometi, da se uoče ograničenja i slabosti, a iznad svega da se odrede strateški prioriteti kojih se Savet od tada pridržava u svom radu.

Da se podsetimo, ti strateški prioriteti su razvijanje demokratije kroz povećanje rodne osetljivosti zakonodavstva, osposobljavanje državnih institucija za politiku jednakih mogućnosti kroz Nacionalnu strategiju za poboljšanje položaja žena i unapređivanje ravnopravnosti polova, a posebno što se tiče ekonomskog osnaživanja žena, i podizanje javne svesti o značaju ravnopravnosti polova za razvojnu politiku društva.

Drugi aspekt je omogućio mapiranje potreba za kontinuirani rad Saveta, konsolidaciju potrebne opreme u kancelariji, angažovanje eksperata i analitičara za pojedina pitanja, kao i seminare na kojima se obrađivala aktuelna problematika. Omogućio je takođe i niz sastanaka sa predstavnicama NVO, podršku projektima kreiranja rodne biblioteke, i nekoliko veoma važnih medijskih kampanja koje su rad Saveta i temu o ravnopravnosti polova učinile vidljivom.

Što se tiče regionalne saradnje, ona je bila izuzetno uspešna kroz rad na koordiniranju samog projekta, na nekoliko važnih i dobro osmišljenih regionalnih konferencija, a posebno potpisivanjem Deklaracije o saradnji u domenu ravnopravnosti polova među zemljama zapadnog Balkana. Ta saradnja uključila je i uzajamnu razmenu poseta, studijska putovanja, razmenu radnih materijala i drugih iskustava i poslužila kao temelj za nova planiranja u vezi s unapređivanjem ravnopravnosti polova i politike jednakih mogućnosti, obzirom na sličnosti u regionu.

Kroz projekat je tako sagledana i potreba za jačanjem kapaciteta za izveštavanje po Konvenciji UN o eliminaciji svih oblika diskriminacije prema ženama (CEDAW), te je u saradnji sa pokrajinskim Zavodom za ravnopravnost polova organizovan prvo trening za trenere, a zatim i ciklus od šest treninga za službenike svih relevantnih ministarstava i pokrajinskih sekretarijata koji imaju zadatak da prikupljaju podatke potrebne za CEDAW izveštavanje.

Ishod tih treninga je i ova Konferencija, na kojoj će se razmeniti iskustva o pisanju

i odbrani izveštaja i ovaj priručnik koji treba da pomogne radi lakšeg i boljeg rada na prikupljanju podataka, pripremi izveštaja i praćenju stanja u oblastima koje su od značaja za ravnopravnost polova.

Dragana Petrović

DRAGANA PETROVIĆ

Rođena u Beogradu 1952. godine. Diplomirala na Faklutetu likovnih umetnosti u Beogradu 1975. i magistrirala na Filozofskom fakultetu u Beogradu 1979. godine. Izlagala u zemlji i u svetu. Predavala u Višoj grafičkoj školi u Beogradu 1988 -1992. Bila sekretar Udruženja likovnih umetnika Srbije od 1984. do 1986. godine i generalni sekretar Saveza likovnih umetnika Jugoslavije od 1986. do 1988. godine . Od 1991. do 1997. živela u inostranstvu.

Bavila se politikom u Socijaldemokratskoj partiji od 1997. do 2005. godine i bila jedna od osnivačica Ženske političke mreže DOS. Saradnica Fondacije Jean Jaures i Evropskog foruma za demokratiju i solidarnost. Bila koordinatorka Savezne komisije za unapređenje položaja žena od 2001. do 2003. godine, a od 2004. godine je potpredsednica Saveta za ravnopravnost polova Vlade Republike Srbije. Plovila na jedrilici «Agape» po Mediteranu. Oplovila Jugoslaviju, Grčku, Tursku, Maltu, Italiju i Francusku – ukupno 17.000 nautičkih milja. Majka jedne Isidore. Govori engleski, francuski i italijanski jezik. Upotrebljava kompjuter. Svira klavir.

Prof. dr Marijana Pajvančić

KONVENCIJA O ELIMINISANJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA - KRATAK OSVRT NA SADRŽAJ

Sažetak: U tekstu je predstavljen sadržaj Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, po oblastima koje Konvencija obuhvata. Težište je na osnovnim pitanjima: definicija i oblici diskriminacije; obaveza države da eliminiše diskriminaciju; razvoj i emancipacija žena, ubrzanje ostvarivanja ravnopravnosti polova; uloge polova i stereotipi. U vezi sa svim područjima društvenog života na koje se prostiru odredbe Konvencije iznose se parametri relevantni za izveštavanje po Konvenciji koji obuhvataju normativni okvir i praksu

Ključne reči: žene, diskriminacija, posebne mere, pravni izvori, međunarodno pravo, izveštavanje.

Konvencija započinje setom pravila koja definišu opšta načela na kojima počivaju prava garantovana konvencijom. Među opštim načelima posebno su apostrofirana sledeća pitanja: definicija diskriminacije (Član 1); obaveza eliminisanja diskriminacije (Član 2); razvoj i emancipacija žena (Član 3); ubrzanje ostvarivanja ravnopravnosti žena i muškaraca (Član 4), kao i uloge polova i stereotipi (Član 5).

Opšta načela sadrže odredbe koje predstavljaju opšti okvir za sve posebne garancije sadržane u Konvenciji, jer uređuju najvažnije institute, određuju značenje pojmova i termina koji se koriste u Konvenciji i definišu osnovne principe i opšta pravila relevantna za celokupan sadržaj Konvencije. Opšta pravila se primenjuju subsidijerno uz sve druge članove Konvencije.

Izveštavanje po opštim načelima i osnovnim odredbama Konvencije obuhvata nekoliko segmenata.

Referiše se osloncem na normativni okvir koji uključuje: ustav, zakone, među kojima posebno antidiskriminatorni zakon (opšti ili poseban koji uređuje ravnopravnost polova), kao i subsidijerno zakonodavstvo po oblastima (rad i zapošljavanje, obrazovanje, izborna zakonodavstvo i dr.), podzakonske akte, kao i različite programsko strateške dokumente kojima vlada definiše svoju politiku i mere koje preduzima na polju ostvarivanja jednakih mogućnosti (npr. Nacionalni plan akcije za ostvarivanje ravnopravnosti polova, Strategija za smanjenje siromaštva i sl.).

Analiza normativnog okvira treba da pruži odgovor na nekoliko ključnih pitanja. Najpre je neophodno identifikovati da li normativni okvir uopšte postoji, da li su

ustavom i zakonima uređena pitanja koja se odnose na ravnopravnost polova. Potom, sledi analiza normativnih rešenja, naročito da li su u nacionalno zakonodavstvo implementirana prava garantovana Konvencijom. Naposletku, izveštaj treba da uključi i odgovore na pitanja da li se ustavne i zakonske garancije primenjuje u praksi, koji problemi postoje u primeni, kao i da li država i njeni nadležni organi prate primenu zakona.

U izveštavanje su uključena sva ministarstva, vladine institucije, među kojima bi trebalo posebno pomenuti Službu za ljudska i manjinska prava, kao i svi drugi organi javne vlasti, a mehanizmi za ravnopravnost polova, posebno Republički savet za ravnopravnost polova, koordiniraju celokupnu aktivnost.

Teškoća sa kojom se mogu susresti subjekti koji rade na izveštavanju, posebno kada je reč o opštim načelima i njihovom odnosu prema drugim delovima Konvencije, je opasnost od ponavljanja, budući da je odnos pravila sadržanih u osnovnim načelima i pravila koje sadrže pojedini delovi konvencije – odnos opšteg i posebnog.

1. Diskriminacija

Konvencija posebnu pažnju poklanja određivanju sadržaja najvažnijih pojmova koje koristi. Među takvim pojmovima nesumnjivo je pojam diskriminacije najvažniji. U vezi s ovim pojmom Konvencija posebno definiše: osnov diskriminacije, oblike diskriminacije, pozitivnu diskriminaciju (afirmativnu akciju, posebne mere), politiku jednakih mogućnosti i pravni okvir koji uređuje ova pitanja u unutrašnjem pravu.

Pojam diskriminacije (član 1) Konvencija definiše kao: pravno ili fizičko, neposredno ili posredno razlikovanje, privilegovanje, isključivanje ili ograničavanje čiji se cilj ili posledica ogleda u otežavanju, ugrožavanju, onemogućavanju ili negiranju priznavanja, uživanja ili ostvarivanja ljudskih prava zbog pripadnosti određenom polu. Diskriminacija u čijoj osnovi leži pripadnost određenom polu, pored pola uključuje još i bračni status, porodični status, trudnoću i materinstvo, roditeljstvo i polnu orijentaciju. Konvencija eksplicitno navodi svaku od navedenih osnova diskriminacije, a u širem smislu sve smatra diskriminacijom s obzirom na pripadnost određenom polu.

Konvencija razlikuje dva osnovna oblika diskriminacije neposrednu i posrednu diskriminaciju.

Neposrednu diskriminaciju definiše kao svako nepovoljnije postupanje prema licu određenog pola, nego što se postupa ili bi se postupalo ili bi se moglo postupati u odnosu na lice drugog pola koje se nalazi u istoj ili sličnoj situaciji.

Posredna diskriminacija definiše se kao pozivanje na prividno neutralnu normu “jednaku za sve” ili na kriterijum “jednak za sve”, odnosno praksu “jednaku za sve” koja, upravo zbog pripadnosti određenom polu dovode u nepovoljan položaj lica jednog pola u poređenju sa licem drugog pola. Posredna diskriminacija ima više oblika. Tri su osnovna. Prvi, kada se neopravdano postavljaju zahtevi ili uslovi koje diskriminisani ne može da ispuni ili ih može ispuniti uz znatne teškoće. Drugi, kada se neopravdano lica jednog pola dovode u povoljniji položaj u odnosu na lica drugog pola ili se daje prednost licima jednog pola u odnosu na drugi. Treći predstavlja očigledno ponižavajuće postupanje prema diskriminisanom licu.

Posebne mere (pozitivna akcija, afirmativna akcija), takođe, definiše Konvencija. To mogu biti: propisi, odluke, posebne mere, kriterijumi, kao i praksa.

Eksplicitna su pravila da ove mere ne narušavaju princip jednakih mogućnosti niti se smatraju diskriminatornim, jer se donose odnosno preduzimaju radi otklanjanja neravnopravnosti. Uvođenje ovih mera je objektivno moguće ih je opravdati razlozima zbog kojih su uvedene i ciljevima koji se njima žele postići. Posebne mere usvajaju se radi otklanjanja (faktičke) neravnopravnosti i postizanja ravnopravnosti polova. Njihovo preduzimanje je otuda nužno i opravdano. Njihova primena je vremenski ograničena. Primenjuju se dok se ne postigne cilj zbog kojeg su usvojene.

Prilikom referisanja na pitanja o kojima govori Član 1. Konvencije koji uređuje diskriminaciju, polazi se od pravnog okvira koji čini ne samo unutrašnje pravo, već i ratifikovane međunarodne konvencije koje su ratifikacijom postale sastavni deo unutrašnjeg prava. U unutrašnjem pravu to su: Ustav Srbije (opšte i posebne garancije); Zakon o ravnopravnosti polova (u ovom momentu još nije usvojen), subsidijerno zakonodavstvo (radno zakonodavstvo, porodično zakonodavstvo, izborna zakonodavstvo, zakoni o obrazovanju, kazneno zakonodavstvo i dr.), Odluka o ravnopravnosti polova i dr.

Izveštaj treba da sadrži odgovore na nekoliko važnih pitanja među kojima su: ustavne garancije ravnopravnosti žena i muškaraca u uživanju ljudskih prava; ustavna ili zakonska zabrana diskriminacije na osnovu pola ili bračnog statusa; zakonsko definisanje diskriminacije i zakonske sankcije za diskriminaciju; način na koji je zakonski definisana diskriminacija, oblici u kojima se ona javlja (direktna i indirektna;

normativna i faktička); područja diskriminacije (javna svera i privatna sfera, posebno porodica); institucije i mehanizmi za ravnopravnost polova i njihove nadležnosti u vezi sa otklanjanjem diskriminacije; da li je politika jednakih mogućnosti definisana kao ustavni princip i obaveza države koja uključuje sve pojedince i grupe u manjinskom položaju, kao i koncept političke zajednice (ustavne države) unutar koga (ni)je moguća politika jednakih mogućnosti.

Prilikom izveštavanja o obavezama države da eliminiše diskriminaciju (član 2. Konvencije) uključuje se obavezno normativni okvir. Analiza normativnog okvira pruža uvid u podatke o normativno definisanoj obavezama države da vodi politiku eliminacije diskriminacije koja obuhvata javne vlasti, institucije, privatna lica, organizacije i preduzeća. Pored toga, ona pruža uvid u stanje pravnog garantovanja ravnopravnosti polova (ustav / zakon); zakonskoj zabrani diskriminacije uključiv i sankcije; zakonskoj zaštiti prava na ravnopravnost, delotvornosti sudske zaštita od diskriminacije kao i normativno uređivanje obaveze uzdržavanje od svakog činjenja ili prakse diskriminacije i poštovanje ravnopravnosti polova od strane javnih vlasti.

Izveštavanje uključuje i praksu i u tom pogledu posebno su značajna sledeća pitanja: mere za eliminisanje diskriminacije od strane lica, organizacije ili preduzeća; mere (uključiv zakonske) za promenu običaja i prakse diskriminacije; identifikovanje oblasti u kojima postoji diskriminacija; instrumenti koji se koriste pri identifikovanju oblasti u kojima se beleži diskriminacija; zakonske i druge mere koje se preduzimaju u cilju promene običaja, stereotipa i prakse diskriminacije, kao i protiv nasilja nad ženama; sankcionisanje diskriminacije (da li postoje sankcije, kakve su prirode i da li se primenjuju) i dr.

Pored toga, izveštaj treba da pruži odgovor i na neka od sledećih pitanja: da li politika vlade / javnih vlasti doprinosi (slabi) priznavanje prava žena; da li zakoni (antidiskriminatorni i dr.) uređuju otklanjanje diskriminacije u oblastima u kojima je identifikovana; da li je normativno uređeno ponašanje zvaničnih institucija, javnih vlasti i državnih službenika prema ženama; da li država ispituje diskriminatorni uticaj zakona koje usvaja; da li država efikasno primenjuje zakone koji sankcionišu diskriminaciju; da li postoji pravna pomoć i pravo na žalbu; koliko slučajeva je procesuirano pred sudovima; kakve su presude donete; praktične prepreke za ostvarivanje prava žena.

2. Razvoj, emancipacija i ubrzanje postizanja ravnopravnosti polova

Konvencija o eliminisanju svih oblika dikriminacije žena kao svoje najvažnije ciljeve vezane za razvoj i emancipaciju žena (Član 3) definiše: prvo, garantovanje i ostvarivanje ravnopravnosti žena i muškaraca u mogućnostima da uživaju ljudska prava; drugo, garantovanje osnovnih ljudskih prava žena kao predusolov emancipacije žena i treće, obavezu države da vodi politiku u tom cilju.

Izveštavanje po ovom članu konvencije uključuje kako normativni okvir tako i njegovu praktičnu primenu, posebno u odnosu na mogućnost (normativnu i praktičnu) jednakog pristupa žena i muškaraca: zakonodavnom postupku i političkim procesima; društvenim službama; zdravstvenoj i medicinskoj zaštiti; službama socijalne pomoći; obrazovanju i programima opismenjavanja; vlasništvu nad imovinom i dr.

Posebnan akcenat je sa jedne strane na normativnom okviru (ustavnom i zakonskom) garantovanja ljudskih prava žena i muškaraca na ravnopravnoj osnovi, a sa druge na praksi i uočavanju prepreka u uživanju prava efektivnog korišćenja ljudskih prava i merama koje se preduzimaju u cilju otklanjanja prepreka za jednake mogućnosti efektivnog korišćenja prava i ravnopravno učešće žena u kreiranju i odlučivanju o zakonima i politikama koje se odnose na njihova prava.

Posebno važne odredbe osnovnih principa na kojima se temelje rešenja sadržana u Konvenciji je načelo ubrzanja ostvarivanja ravnopravnosti polova (Član 4). Akcenat je na usvajanju posebnih mera (afirmativna akcija / pozitivna diskriminacija) čiji je smisao i cilj da podstaknu i ubrzaju ostvarivanje de facto ravnopravnosti. Ekepslicitno je u Konvenciji utvrđen nediskriminatorni karakter posebnih mera, kao i njihov privremeni karakter i ograničeno vremensko dejstvo. Vremensko dejstvo posebnih mera Konvencija vezuje za dostizanje ravnopravnosti polova u mogućnostima i tretmanima.

Izveštavanje uključuje normativni okvir koji treba da odgovori na pitanja: da li postoje zakoni, posebne politike, strategije ili mere i u kom obliku koje imaju za cilj ubrzanje dostizanja ravnopravnosti polova; u kojim oblastima su propisane – posebno u vezi sa trudnoćom, materinstvom, zdravljem, bezbednošću na radnom mestu i sl; na koje nejednakosti se odnose posebne mere, da li postoje mehanizmi za primenu posebnih mera i dr.

Izveštavanje o praksi ubrzanog ostvarivanja ravnopravnosti polova traga za odgovorima na pitanja o tome koje su mere preduzete; u kojim oblastima se preduzimaju posebne mere – naročito u vezi sa trudnoćom, materinstvom, zdravljem i bezbednošću na radnom mestu; kakvi su efekti primene posebnih mera.

3. Uloga polova i stereotipi

Promena socijalnih i kukturnih modela ponašanja, a posebno eliminisanje srtereotipa o ulozi polova u društvu, predstavlja važan elemenat osnovnih načela Konvencije (Član 5). Konvencija nalaže državama potpisnicama da preduzmu mere u cilju promene socijalnih i kulturnih modela ponašanja, kao i eliminisanje predrasuda običaja i praksi koje podstiču i neguju inferiornost ili superiornost polova i stereotipe, sa jedne strane i podsticanje onih kulturnih obrazaca i socijalnih prilika u kojima se promoviše zajednička odgovornost žena i muškaraca u podizanju dece.

Izveštavanje se fokusira na opšte pokazatelje koji, između ostalog, uključuju: analizu društvenih prilika i načina života koji sprečava emancipaciju žena; običaje koji sprečavaju emancipaciju žena; uloge koje se u društvu očekuju od žena i muškaraca; mere koje se preduzimaju s ciljem eliminisanja stereotipa i promene kulturnih i socijalnih modela. U izveštaj se unose i pokazatelji po različitim oblastima.

Konvencija akcenat stavlja na:

Rad i zapošljavanje gde se pažnja usmerava na nekoliko pitanja: razlikovanje ženskih i muških poslova; poslovi koji su zabranjeni za žene bilo zakonom ili običajem; streotipi u obrazovnom procesu o profesijama koje se smatraju poželjnim za devojčice, odnosno dečake.

Obrazovanje kao važna oblast u kojoj se izgradjuju i formiraju kulturni obrasci i u vezi sa kojom izveštavanje obuhvata: stereotipe u programima i udžbenicima; posebne vidove obrazovanja za porodični život, za rešavanje konflikata u porodici, obrazovanje žena za ljudska prava i dr.

Porodica i položaj žene u porodici predstavljaju važne indikatore postojanja stereotipa. Zato izveštavanje o stereotipima treba da obuhvati i odgovare na set pitanja koja se odnose na porodicu i ulogu žene odnosno muškarca u porodici. Pomenućemo samo važnija među ovim pitanjima: ko se smatra glavom porodice; da li zakon ili običaji dopuštaju kažnjavanje žena od strane muža ili se ovakvi postupci sankcionišu i preduzimaju mere kako bi se takvo postupanje eliminisalo; da li je nasilje među supružnicima sankcionisano i da li se radi na podizanju svesti o tome da takvo ponašanje nije dopušteno; da li postoje sigurne kuće za sklanjanje od nasilja; postoje li posebne i jasne procedure postupanja i odgovornost nadležnih državnih organa vezane za nasilje u porodici, za seksualnu zloupotrebu dece, kao i posebni tretmani žrtava seksualnog nasilja; da li se radi na podizanju svesti i informisanju pripadnika policije o nasilju u porodici i da li postoje posebne policijske jedinice specijalizovane za delovanje u vezi sa nasiljem u porodici.

4. Eksploatacija

Konvencija utvrđuje obavezu države da preduzima mere (uključujući zakonodavstvo) za sprečavanje trgovine ženama, eksploatacije i prostitucije (član 6). Pored Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena ova pitanja uređuju i posebni međunarodni dokumenti koje prilikom izveštavanja treba imati u vidu. To su:

Konvencija o ropstvu (1926 izmene 1953); Dodatna konvencija o ukidanju ropstva, trgovine robljem i institucija i prakse sličnih ropstvu (1956); Konvencija o ukidanju prinudnog rada (1957).

Izveštavanje uključuje analizu zakona, kao i praktično delovanje na sprečavanju trgovine ljudima; legalizacije prostitucije; sankcionisanje prodaje seksualnih usluga žena od strane trećih lica; zaštita devojaka od agencija za bračno posredovanje, zapošljavanje i seksualni turizam; sankcionisanje nasilja i nad ženama koje se prostitušu i dr.

5. Politički i javni život, učešće žena u međunarodnim odnosima, državljanstvo i jednakost pred zakonom

Ravnopravnost polova u političkom i javnom životu (Član 7) zahteva eliminisanje diskriminacije žena u ovoj oblasti. To je obaveza države koja je dužna da izgradi i obezbedi jednake uslove i jednaka prava za reprezentovanje žena i muškarca u političkim institucijama i omogući aktivno učešće žena u kreiranju politike i odlučivanju o svim društvenim pitanjima.

Učešće žena u međunarodnim odnosima (Član 8) nalaže državama potpisnicama Konvencije da osiguraju jednake uslove da žene i muškarci, bez diskriminacije mogu ostvariti pravo da predstavljaju vladu u međunarodnoj zajednici. To pravo uključuje: ravnopravnu zastupljenost žena u međunarodnim delegacijama i međunarodnim telima; pravo da ravnopravno učestvuju u radu međunarodnih organizacija; posebne mere koje imaju za cilj da obezbede efektivno ostvarivanje navedenih prava žena.

Konvencija (Član 9) garantuje jednaka prava žena i muškaraca vezana za sticanje, promenu i zadržavanje državljanstva, kao i jednaka prava u vezi s državljanstvom njihove dece. Konvencija eksplicitno utvrđuje da promena državljanstva muža ne utiče automatski na državljanstvo supruge.

Važna garancija ravnopravnosti polova iskazuje se kroz jednakost žena i muškaraca pred zakonom (Član 15). Konvencija posebno naglašava nužnost zakonskog garantovanja jednakosti žena i muškaraca pred zakonom. Jednakost pred zakonom uključuje: poštovanje istovetnih prava žena i muškaraca u građanskim pitanjima;

pravo žena da zaključuju ugovore i upravljaju imovinom; istovetno postupanje u svim fazama postupka na sudovima i pred sudijama; pravnu sposobnost žena kao i zakonom utvrđeno pravilo da su ništavi i nevažeći ugovori i propisi usmereni na ograničavanje pravne sposobnosti žena; zakonsko garantovanje istih prava žena i muškaraca vezanih za slobodu kretanja, izbora prebivališta i izbora boravišta.

6. Obrazovanje

Konvencija garantuje pravo žena na obrazovanje i jednaku dostupnost ovog prava za žene i muškarce (član 10). Jednaki uslovi obrazovanja uključuju sve niveoe obrazovanja i sve vrste zanimanja (obrazovni profili). Jednake mogućnosti pristupa obrazovanju uključuju pristup istim nastavnim planovima, programima i ispitima, istim školama i opremi, kao i nastavno osoblje sa kvalifikacijama istog standarda. Princip jednakih mogućnosti u domenu obrazovanja odnosi se i na jednake uslove korišćenja stipendija i plaćenog školovanja; pristup programima kontinuiranog obrazovanja, kao i specifičnim obrazovnim informacijama (npr. zdravlje, porodica i planiranje porodice); učešće u sportu i fizičkom obrazovanju.

Poseban značaj Konvencija pridaje eliminisanju stereotipa na svim nivoima i oblicima obrazovanja, što zahteva podsticanje zajedničkog obrazovanja za sve vrste obrazovanja; reviziju udžbenika, nastavnih planova i programa i prilagođavanje nastavnih metoda; mere koje doprinose smanjenju stope studentkinja koje prekidaju studije; organizovanje posebnih programa za devojke i žene koje su prerano prekinule školovanje.

7. Zapošljavanje

U nesumnjivo najvažnijoj oblasti – zapošljavanju - Konvencija (Član 11) garantuje određena prava žena i utvrđuje obaveze države kako bi se omogućilo efektivno korišćenje ovih prava. Među pravima u oblasti zapošljavanja garantuju se pravo na rad kao neotuđivo pravo; jednaki uslovi zapošljavanja; sloboda izbora profesije i zaposlenja; pravo na unapređenje na poslu, sigurnost i sve beneficije vezane za uslove rada; pravo na obuku i dokvalifikaciju, pripravnčki staž, stručno usavršavanje; jednaka naknada za rad jednake vrednosti; jednake beneficije i tretman za jednak rad; ravnopravan tretman za procenu kvaliteta rada; socijalno osiguranje za slučaj starosti, nezaposlenosti, bolesti, invaliditeta; pravo na zaštitu zdravlja koje pretpostavlja bezbednost radnih uslova i čuvanje reproduktivne funkcije i dr.

Konvencija definiše i obaveze države na ovom području koje se odnose na: eliminisanje diskriminacije žena prilikom zapošljavanja; obezbeđivanje jednakih prava muškaraca i

žena u oblasti rada i zapošljavanja; periodično preispitivanje zaštitnog zakonodavstva u svetlu naučnih i tehnoloških saznanja. Posebna obaveza države odnosi se na sprečavanje diskriminacije na bazi bračnog statusa i materinstva koja podrazumeva: zabranu otpuštanja zbog trudnoće, porodijskog odsustva i bračnog stanja; plaćeno porodijsko odsustvo i garantovanje socijalnih beneficija, bez gubitka posla, statusa i beneficija; podsticajne mere (socijalne potporne službe, mreže ustanova za čuvanje dece); specijalnu zaštitu tokom trudnoće na poslovima koji su štetni za ženu.

8. Jednak pristup zdravstvenoj zaštiti i socijalne beneficije

U domenu zdravstvene i socijalne zaštite (Članovi 12 i 13) akcenat je na obavezama države. Obaveza države je da eliminiše diskriminaciju žena u oblasti zdravstvene zaštite preduzimanjem posebnih mera koje će doprineti efektivnom ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu; ravnopravan pristup zdravstvenim uslugama, posebno onim u vezi sa planiranjem porodice; posebne zdravstvene usluge koje se odnose na trudnoću, porođaj, postporođajni period kao i besplatne usluge tamo gde je neophodno. U domenu socijalne zaštite obaveza je države da eliminiše diskriminaciju žena, stvori jednake mogućnosti i postavi jednake uslove ostvarivanja: prava na porodične beneficije; prava na bankarske pozajmnice, hipoteke i finansijske kredite; prava na učešće u rekreativnim aktivnostima, sportu i svim vidovima kulturnog života

9. Žene na selu

Zbog izuzetno teškog položaja seoskih žena Konvencija (Član 14) posvećuje ovom problemu posebnu pažnju, garantuje posebna prava seoskih žena i utvrđuje obaveze države da preduzima mere za poboljšanje njihovog položaja.

Među pravima koje garantuje Konvecija su: pravo žena da učestvuju u razradi i primeni planova razvoja; pristup zdravstvenim ustanovama, savetovalištima i službama za planiranje porodice; pravo na obrazovanje, osposobljavanje, opismenjavanje i tehničku osposobljenost; prava u oblasti ekonomije i zapošljavanja, zadrugarstvo, grupe za samopomoć, pristup kreditima i poreskim olakšicama; prava na odgovarajuće uslove života i stanovanja; pravo na učešće u svim aktivnostima u zajednici i dr.

Među obavezama država da rade na poboljšanju položaja seoskih žena Konvencija navodi preduzimanje posebnih mera u cilju eliminisanja diskriminacije žena na selu, razvoja sela, obezbeđivanja ravnopravnosti žena i muškaraca, kao i vrednovanje neplaćenog rada žena u domaćinstvu i poljoprivredi.

10. Brak i porodica

Prava vezana za brak i porodicu (Član 16) odnose se na: stupanje u brak na bazi slobodne volje i uz ličnu saglasnost oba supružnika; slobodu izbora supružnika; određivanje minimalnih godina starosti za stupanje u brak; registrovanje sklopljenih brakova; ista prava za vreme trajanja i prilikom raskida braka; ista roditeljska prava kao i odlučivanje o broju dece i razmaku između njih i njihovom obrazovanju. Ista prava i odgovornosti supružnika garantuju se u pogledu izbora imena i prezimena; izbora zanimanja i profesije, kao i prava vlasništva (sticanje, rukovođenje, prodaja, upravljanje); ista starateljska, odnosno štíćenička prava i odgovornosti prilikom odlučivanja o usvajanju dece uz stavljanje interesa dece na prvo mesto.

Konvencija definiše obavezu države da preduzme mere za eliminisanje diskriminacije žena u braku i porodičnim odnosima.

PROF. DR MARIJANA PAJVANČIĆ

Rođena 1946. godine u Subotici. Profesorka na Pravnom fakultetu u Novom Sadu. Predaje Ustavno pravo, Parlamentarno pravo, Izborno pravo, Ustavno sudstvo, Ustavnosudska zaštita ljudskih prava.

Monografije i udžbenici: Kolektivni šef države u Jugoslaviji i uporedno, 1981; Izbori – pravila i proračuni, 1997; Pravno normiranje, 1995; Izborno pravo, 1999; Uvod u izborne sisteme, 2000. i 2003; Ustavno pravo, 1993, 1998. i 2001; Rečnik osnovnih pojmova o izborima 2001; Ustavno pravo – ustavne institucije, 2003, 2005. i 2007; Parlamentarno pravo, 2005; Srbija između ustava i ustavnosti, 2005; Ustavno i pravosudno organizaciono pravo, 2003. i 2005.

Koautorka: Jugoslavija na prekretnici – od monizma do građanskog rata», 1991, Challenges of Parliamentarism – The Case of Serbia in the Early Nineties, 1995; The protection of liberties and rights of citizens in the constitutional system of Yugoslavia, 1995; Elections to the Federal and Republican Parliaments of Yugoslavia (Serbia and Montenegro), 1997; Serbia between the past and the future, 1997; Guide through electoral controversies in Serbia, 2000; National minorities in Voivodina, 1998; Građanin u pravnom sistemu SRJ. 1999, Ustavnost i vladavina prava, 2000, Kriza i obnova prava, 1999; Election in Serbia – Law and Practice, 2004; Ombudsman in the Constitutional System of Serbia, 2005; The New Constitution of Serbia and Gender Equality, 2005. dr.

Članica Evropskog udruženja za izborno pravo.

Prof. dr Nevena Petrušić

PRAĆENJE PRIMENE KONVENCIJE O ELIMINISANJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA (CEDAW)

Izlaganje o CEDAW-u, 2006.

Sažetak: U radu je prezentovan mehanizam nadzora nad primenom Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena. Autorka najpre razmatra osnivanje, sastav, mandat, nadležnost, delokrug i način rada Komiteta za eliminisanje diskriminacije žena. Izlaganja o sistemu praćenja primene Konvencije grupisana su u tri celine. Najpre je razmotrena procedura izveštavanja o primeni Konvencije, zatim slede izlaganja o procesu odlučivanja po individualnim predstavkama i, na kraju, izlaganja o načinu sprovođenja istrage u slučajevima teškog ili sistematskog kršenja prava garantovanih Konvencijom.

Ključne reči: Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, Komitet, individualna predstavka, teška i sistematska kršenja prava.

Izlaganje o CEDAW-u, 2006.

1. Nadzor nad primenom Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena

Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (u daljem tekstu “Konvencija”)¹ je međunarodni ugovor, čijom se ratifikacijom države obavezuju da će preduzimanjem odgovarajućih mera sprečiti svaki vid neposredne i posredne diskriminacije žena, obezbediti njihov potpuni razvoj i napredak i na taj način garantovati ženama da ravnopravno sa muškarcima ostvaruju i uživaju sva ljudska prava i osnovne slobode (čl. 3. Konvencije).

Kao i svi ostali međunarodni pravnoobavezujući instrumenti, Konvecija predviđa odgovarajući sistem nadzora nad primenom Konvencije, koji obezbeđuje da se prati napredak u ostvarivanju ciljeva Konvencije, evidentiraju slabosti i problemi sa kojima se države članice suočavaju i obezbedi pružanje adekvatne pomoći i podrške državama u ispunjavanju konvencijskih standarda.

Izlaganje o CEDAW-u, 2006.

^[1] Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), u daljem tekstu “Konvencija”. Konvenciju je usvojila Generalna skupština UN, 18. decembra u Njujorku i ona se danas primenjuje u 186 država sveta, na osnovu ratifikacije, potpisivanja, odnosno sukcesije. SFRJ je ratifikovala konvenciju Zakonom o ratifikaciji konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, (“Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori”, br 11/81). Konvencija je u SRJ i državnoj zajednici SCG važila po osnovu sukcesije, a po istom osnovu važi i u Srbiji. Naime, posle istupanja Crne Gore iz državne zajednice SCG, nije bilo potrebno da Republika Srbija ponovo pristupa Opcionom protokolu jer je ona, kao pravni sledbenik državne zajednice, u skladu sa čl. 60. Ustavne povelje državne zajednice SCG, nasledila njen međunarodno-pravni subjektivitet i međunarodne dokumente. Ova činjenica je konstatovana na sednici Drugog vanrednog zasedanja Narodne skupštine Republike Srbije, održanoj 5. juna 2006. godine.

Sistem nadzora nad primenom Konvencije, ustanovljen samom Konvencijom, ojačan je usvajanjem Opcionog protokola uz Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena,² kojim je predviđena mogućnost da se razmatraju i pojedinačni slučajevi krženja prava predviđenih Konvencijom i sprovede istraga o teškom i sistematskom kršenju prava žena.

2. Komitet za eliminisanje diskriminacije žena

Komitet za eliminisanje diskriminacije žena (u daljem tekstu „Komitet“) je jedan od nadzornih organa u sistemu UN, ustanovljen 1982. godine, na osnovu čl. 17. Konvencije, koji prati napredak ostvaren u primeni Konvencije i svojim radom dopinosi njenom pravilnom tumačenju i implementaciji.

Pravila o sastavu Komiteta, delokrugu i načinu njegovog rada i odlučivanja, kao i o pravima i dužnostima članica/članova Komiteta i njegovih organa, regulisani su Konvencijom, a detaljno razrađeni u Pravilima procedure Komiteta za eliminisanje diskriminacije žena.³

2.1. SastavKomiteta

Komitet čine 23 stručnjakinje/stručnjaka visokih moralnih kvaliteta, stručnosti i kompetentnosti za oblast na koju se odnosi Konvencija, koje/koji se biraju na period od četiri godine,⁴ po posebnoj proceduri predviđenoj odredbama čl. 17. Konvencije,

Izlaganje o CEDAW-u, 2006.

^[2] Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women , poznat i kao Fakultativni protokol, (u daljem tekstu „Opcioni protokol“), usvojen je 6. oktobra 1999. godine u Njujorku, na sednici Generalne skupštine UN, a stupio na snagu 22. decembra 2000. godine. Do do kraja 2006. godine 103 države su postale članice Opcionog protokola. SRJ je usvojila Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (Sl. List SRJ - Međunarodni ugovori”, 13/2002) i Opcioni protokol važi od 28. decembra 2002. godine. U Srbiji Opcioni protikol važi na osnovu sukcesije jer je Srbija pravni sledbenik državne zajednice Srbija i Crna Gora.

^[3] Rules of procedure of the Committee on the Elimination of Discrimination against women (A/56/38) - u daljem tekstu „Pravila procedure“). Pravila su dostupna na portalu UN, http://www.un.org.

^[4] Komitet je prilikom osnivanja imao 18 članica/članova, da bi posle pristupanja, odnosno ratifikacije 35. države članice, njegov broj povećan na 23. Takođe, posle prvih izbora, mandat devet stručnjakinja/stručnjaka trajao je dve godine, kako bi se obezbedio kontinuitet u radu Komiteta. U pogledu polne strukture, Komitet trenutno čine 22 žene i samo jedan muškarac, državljanin Holandije.

^[5] Članice/članovi komiteta polažu svečanu zakletvu, čija je sadržina predviđena pravilom br. Pravila o radu Komiteta i koja glasi: „Svečano izjavljujem da ću kao član Komiteta za eliminisanje svih ovlika diskriminacije žena ispunjavati svoje obaveze i vršiti svoja ovlašćenja dostojanstveno, predano, nepristrasno i savesno.“

i koje/koji u radu Komiteta učestvuju u ličnom svojstvu, kao nezavisne/nezavisni stručnjakinje/ stručnjaci, bez obzira na to što su predloženi od strane svojih država (Handbook for Parliamentarians, 22).⁵

Postupak izbora članica/članova Komiteta započinje tako što države članice, na poziv Generalnog sekretara UN, imenuju po jednu svoju državljanku/državljanina, čime se formira spisak kandidatkinja/kandidata. Generalni sekretar UN dostavlja izveštaj državama i zakazuje izborni sastanak država članica, koji se održava u sedištu UN. Ukoliko sastanku prisustvuju predstavnici 2/3 država, postoji kvorum za rad i pristupa se tajnom glasanju. Članice/članovi Komiteta postaju oni kandidati koji su u prvom krugu dobili najveći broj glasova, a u drugom krugu apsolutnu većinu glasova prisutnih predstavnika država članica (čl. 17. st. 2-4). Prilikom izbora članica/članova, vodi se računa da postoji ravnomerna geografska zastupljenost i da su predstavljene razne civilizacije i svi glavni pravni sistemi u svetu.

Ukoliko u toku trajanja mandata nastupi smrt članice/člana ili iz drugih razloga bude upražnjeno njeno/njegovo mesto, država članica imenuje drugu osobu iz reda svojih državljanke/državljana, pri čemu je za ovo imenovanje potrebno odobrenje Komiteta.⁶

Komitet na svojim sednicama vrši izbor funkcionera na period od dve godine: predsednika, tri zamenika predsednika i izvestioca (čl. 19. Konvencije, pravilo 16. Pravila procedure).⁷

2.2. Mandat i nadležnost

Primarni zadatak Komiteta je da razmatra izveštaje o zakonodavnim, sudskim, upravnim ili drugim merama koje su države preduzele radi primene Konvencije, kao i napretku koji su u ostvarile u primeni Konvencije.

Pored toga, Komitet je nadležan i za sprovođenje dodatnog nadzora nad primenom Konvencije: za razmatranje pojedinačnih predstavki⁸ i za istragu o slučajevima masovnog i sistematskog kršenja prava žena.⁹

Izlaganje o CEDAW-u, 2006.

^[6] Čl. 17. st. 7. Konvencije. Procedura imenovanja nove članice/člana Komiteta detaljno je uređena Pravilima o radu Komiteta.

^[7] Radu Komiteta stručnu i tehničku pomoć pružaju Sekretarijat i drugi pomoćni organi. Generalni sekretar UN odgovoran je za obezbeđivanje svih uslova za rad Komiteta (pravilo 21).

^[8] Čl. 1. Opcionog protokola.

^[9] Čl. 8. st. 1. Opcionog protokola, koji glasi: Ukoliko Komitet primi pouzdanu informaciju koja ukazuje na teško ili sistematsko kršenje, od strane države članice, prava navedenih u Konvenciji, Komitet će pozvati državu članicu da sarađuje u ispitivanju tačnosti informacije i da u tom cilju podnese primedbe koje se tiču predmetne informacije.

Komitet, preko Ekonomskog i socijalnog saveta UN, podnosi godišnji izveštaj o svom radu (čl. 21). Sastavni deo izveštaja čine predlozi i opšte preporuke koje je Komitret usvojio na osnovu razmotrenih izveštaja i informacija koje je dobio od država članica prilikom razmatranja njihovih izveštaja. U izveštaj se unose i eventualne primedbe država članica.

U radu Komiteta učestvuje Genralni sekretar UN, odnosno njegov predstavnik, koji je ovlašćen da diskutuje i iznosi predloge u usmenom i pisanom obliku.

2.3. Način rada Komiteta

Komitet se redovno sastaje dva puta godišnje i radi u sesijama (zasedanjima), koje traju po tri nedelje.¹⁰ Pored redovnih sesija,¹¹ Komitet može održati i specijalne (vanredne) sesije, na predlog većine članica/članova Komiteta ili na predlog države članice.¹² Sednice Komiteta održavaju se u Njujorku, sedištu UN, ili na bilo kom drugom odgovarajućem mestu koje odredi Komitet, konsultujući se, pritom, sa Generalnim sekretarom UN (pravilo 5. Pravila procedure).

Izlaganje o CEDAW-u, 2006.

3. Sistem izveštavanja o primeni Konvencije

Da bi se obezbedilo kontinuirano praćenje napretka u primeni Konvencije, uređen je sistem izveštavanja, tako što je predviđeno kada i koju vrstu izveštaja države članice podnose Generalnom sekretaru UN, kako se ti izveštaji razmatraju i usvajaju, kao i način na koji Komitet izveštava ostala tela i organe UN o primeni Konvencije.¹³

3.1. Vrste nacionalnih izveštaja o primeni Konvencije

Prema čl. 18 Konvencije, države podnose inicijalni izveštaj, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu Konvencije u državi članici, periodične izveštaje, svake četvrte godine, kao i vanredne izveštaje, koji se podnose uvek kad ih zatraži sam Komitet.

3.2. Ciljevi izveštavanja

Osnovni cilj sistema izveštavanja je u tome da se postigne permanentni i sveobuhvatni

Izlaganje o CEDAW-u, 2006.

^[10] Komitet se najpre sastajao jednom godišnje, u trajanju od najviše dve nedelje (čl. 20. st. 1. Konvencije). Odlukom Generalne Skupštine UN, povećani su broj i trajanje redovnih zasedanja na dva zasedanja godišnje, u trajanju od po tri nedelje. Zbog obimnosti u radu Komiteta i zastoja u pogledu razmatranja izveštaja, usvojen je amandman na čl. 20. st. 1. Konvencije kojim je eliminisano ograničenje u pogledu broja godišnjih zasedanja, ali ovaj amandman nije stupio na snagu.

^[11] Svako redovno zasedanje Komiteta priprema posebna radna grupa, koja tokom petodnevnog rada priprema listu tema i pitanja u pogledu periodičnih izveštaja koji će biti predmet razmatranja.

^[12] Pravilo br. 3

^[13] Shematski prikaz sistema izveštavanja i uloga država članica, Komiteta i drugih tela UN, koji u tom sistemu imaju određena prava i dužnosti, data je u prilogu ove publikacije, pod nazivom „Izveštavanje o primeni Konvencije“. Preuzeto iz: Hufner, 2005, 87.

uvid u primenu Konvencije, odnosno u de jure i de facto stanje u ostvarivanju prava žena predviđenih Konvencijom, da se uspostave standardi u odnosu na koje se prati napredak, evidentiraju slabosti i teškoće u primeni Konvencije, te da se omogućí međunarodnoj zajednici da državama članicama pruži konstruktivnu pomoć u ispunjavanju svojih obaveza i konvencijskih standarda.

Smisao izveštavanja nije u tome da države formalno ispune svoju međunarodnu obavezu. Dužnost izveštavanja pruža državama članicama dodatni impuls da permanentno prate primenu Konvencije, da procenjuju i evaluiraju primenjene strategije i preispituju sopstvene politike i prakse u političkom, ekonomskom, kulturnom i drugim sferama društvenog života, te da kreiranjem i implementacijom odgovarajućih planova aktivnosti otklanjaju uočene slabosti (Handbook for Parliamentarians, 60). Ispunjavanjem svojih obaveza u pogledu izveštavanja, države članice stiču sveobuhvatno i potpuno saznanje o efektima donetih zakona i usvojenih mera i u stanju su da bolje sagledaju i razumeju probleme i teškoće sa kojima se suočavaju u ostvarivanju pune ravnopravnosti žena. Pored toga, samo izveštavanje podstiče države članice da razmenjuju iskustva, identifikuju zajedničke probleme i zajednički tragaju za najpogodnijim merama za njihovo prevazilaženje.

3.3. Smernice za izveštavanje

Da bi obezbedio sticanje uvida u sve aspekte primene Konvencije, Komitet je državama-članicama ponudio jasne smernice u pogledu oblika i sadržine izveštaja.

Pored opštih smernica za izveštavanje, usvojene su i posebne smernice za svaku vrstu izveštaja: Smernice za inicijalne izveštaje, Smernice za naknadne izveštaje, Smenice u pogledu izveštavanja o primeni Opcionog protikola i Smernice u pogledu izveštavanja o aktivnostima čije je sprovođenje utvrđeno na konferencijama UN, sastancima na vrhu i specijalnim zasedanjima Generalne skupštine UN.

Komitet je usvajanjem opštih smernica detaljno regulisao sadržinu i strukturu izveštaja i dao jasne instrukcije državama članicama o tome koje i kakve informacije, podatke i objašnjenja treba da pruže u svojim izveštajima. Time je Komitet obezbedio da izveštaji pruže celoviti i jasnu sliku o pomacima u primeni Konvencije u državama članicama.¹⁴

Prema smernicama za pripremu inicijalnog izveštaja, ovaj izveštaj se sastoji iz dva dela. Prvi deo izveštaja pruža „sliku zemlje ispisanu rečima”, i sastoji se od informacija i podataka koji su grupisane u sledeća poglavlja: Zemlja i narod¹⁵, Opšta politička struktura,¹⁶ Opšti pravni okvir u kome su ljudska prava zaštićena¹⁷ i Informisanost i publicitet.¹⁸ Drugi deo izveštaja sadrži navode u pogledu važećih ustavnih, zakonskih i administrativnih normi, prikaz razvoja, programa i institucije koje su osnovane od

stupanje Konvencije na snagu do podnošenja inicijalnog izveštaja, tekuće informacije o napredovanju u pogledu svakog konvencijskog prava, de facto i de jure položaj žena, uz navođenje svih ograničenja, čak i onih privremene prirode, koja nameće zakon, praksa ili tradicija ili koja se nameću na bilo koji drugi način, u pogledu ostvarivanja svakog od konvencijskih prava.

Periodični izveštaj treba da se fokusira na razvoj koji se odigrao od trenutka razmatranja prethodnog izveštaja pred Komitetom. Država članica dužna je da prezentuje učinjene pomake, uzimajući u obzir zaključne komentare Komiteta na prethodni izveštaj, što podrazumeva njenu dužnost da izloži nove mere, eventualni progres učinjen na unapređenju i eliminaciji diskriminacije žena, promene u statusu i ravnopravnosti žena, preostale prepreke za ravnopravno učestvovanje žena sa muškarcima u političkom, socijalnom, ekonomskom i kulturnom životu zemlje, kao i probleme koji su preostali za rešavanje.

U skladu sa smernicama za pisanje izveštaja, periodični izveštaji moraju biti strukturirani tako da prate redosled članova Konvencije, a njihovi sastavni delovi su: Uvod, Sprovođenje odredbi Konvencije prema članovima od 1. do 16. i Mere za implementaciju rezultata UN konferencija. U ovim izveštajima države pružaju informacije o bitnim političkim i zakonskim promenama, ako ih je bilo, o napretku u pogledu svakog člana Konvencije ili konstataciju da nema promena, kao i informacije u pogledu mera koje su preduzete radi realizacije mišljenja i preporuka koje je Komitet dao prilikom ispitivanja predstavki protiv države, o merama u svih 12 kritičnih oblasti identifikovanih Pekinškom platformom i o merama za realizaciju zaključaka usvojenih

^[14] Izveštaji su, po svom karakteru, ozbiljne studije i veoma su obimni: inicijalni izveštaj ima oko 100 strana, dok redovni periodični izveštaji imaju oko 70 strana. Da bi izveštaj bio korektan, neophodno je da njegov tekst bude precizan, jasan i razumljiv, a stil pisanja primeren samom tipu dokumenta.

^[15] Ovo poglavlje sadrži: etničke i demografske karakteristike zemlje i njene populacije, podatke o dohodaku po glavi stanovnika, bruto nacionalnom proizvodu, stopi inflacije, spoljnom dugu, stopi nezaposlenosti, stopi pismenosti i veroispovesti, podatke o populaciji u pogledu maternjeg jezika, očekivanog veka starosti, smrtnosti dece, smrtnosti pri porođaju, stopi plodnosti, procentu populacije ispod petnaest i preko šezdeset pet godina starosti, procentu stanovništva u seoskim i gradskim područjima, procentu domaćinstava na čijem se čelu nalaze žene.

^[16] U ovom poglavlju opisuje se politička istorije, oblik vladavine i organizacija izvršnih, zakonodavnih i sudskih organa.

^[17] Sastavne elementi ovog poglavlja su podaci o: sudskim, administrativnim ili drugim nadležnim organima čija delatnost utiče na ljudska prava, sredstvima koja stoje na raspolaganju pojedincu za zaštitu ljudskih prava, vrstama sistema obeštećenja za žrtve, pravima koja su pojedincu/ki garantovana i pod kojim uslovima mogu biti derogirana, mehanizmima za zaštitu i unapređenje ljudskih prava, načinu sprovođenja odluka kojima se štite ljudska prava, institucijama ili nacionalnim mehanizmima koji vrše nadzor nad ostvarivanjem ljudskih prava.

^[18] U ovom poglavlju iznose se informacije o: preduzetim merama na planu podizanja svesti javnosti i državnih organa o ljudskim pravima, dostupnosti međunarodnih dokumenata (prevodi), načinu prikupljanja podataka za nacionalne izveštaje i javnim debatama povodom izveštaja.

na konferencijama UN.

Od država članica se očekuje da u svojim izveštajima uzmu u obzir sve odrednice iz čl. 1-4. Konvencije (pojam diskriminacije, obaveza na otklanjanje diskriminacije, mere za potpuni razvoj i napredak žena, mere pozitivne akcije), da imaju u vidu sve opšte preporuke Komiteta koje se odnose na ove članove, da objasne i opravdaju svaku stavljenju rezervu¹⁹ i izlože plan za ograničivanje dejstva rezervi i njihovo povlačenje, da navedu “faktore i teškoće” koji utiču na stepen izvršavanja obaveza iz Konvencije, uz objašnjenje prirode i dometa rezervi, razloga za njihovo postojanje i mere za njihovo prevazilaženje, kao i da navedu dovoljno činjenica i statističkih podataka, razvrstanih po polu, i to u odnosu na svaki član Konvencije i u odnosu na opšte preporuke Komiteta, kako bi dokumentovale napredak.

3.4. Razmatranje izveštaja Procedura pred Komitetom

Postupak razmatranja nacionalnih izveštaja sastoji se iz dve faze: faza pripremanja rasprave o izveštaju i faza rasprave o izveštaju.

3.4.1. Pripremanje rasprave o izveštaju

Ova pripremna faza namenjena je pripremanju razmatranja nacionalnih izveštaja stavljenih na dnevni red sesije Komiteta. Delatnost u pripreмноj fazi, koja treba da doprinese povećanju efikasnosti razmatranja izveštaja, regulisana je posebnim pravilima o pripreмноj proceduri.²⁰

Pripremnu fazu sprovodi posebna radna grupa koju formira Komitet i koju obično čine 5 članica/članova Komiteta.

Radna grupa je dužna da pre zasedanja Komiteta prethodno razmotri izveštaje država članica, da utvrdi spisak uočenih problema i pitanja (ne više od 30), na koje država članica treba da pruži objašnjenja i odgovore tokom razmatranja izveštaja na sednici Komiteta. Pitanja koja radna grupa utvrđuje grupišu se po prioritетnim temama, a

^[19] Mnoge države prilikom ratifikacije, odnosno pristupanja Konvenciji stavljaju rezerve na pojedine članove, opravdavajući svoj postupak time da njihovo nacionalno zakonodavstvo, tradicija, veroispovest ili kultura nisu u skladu sa principima Konvencije. Krajem devedesetih godina prošlog veka preko 55 država imalo je rezerve na jedan ili više članova Konvencije, i njihov broj se u međuvremenu neznatno smanjio. Komitet je u više navrata ukazivao na potrebu povlačenja rezervi i izražavao stav da su neke rezerve toliko široko formulisane da se njihov efekat ne ograničava na pojedine članove Konvencije, te da su mnoge od njih nekompatibilne sa predmetom i suštinom Konvencije, što je suprotno opštem međunarodnom pravu. (Videti Izjavu Komiteta o rezervama na Konvenciju o emiminisanju svih oblika diskriminacije žena, koju je Komitet usvojio povodom obeležavanja 50. godišnjice Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, u: Ocenjivanje položaja žena, Uputstvo za pisanje izveštaja prema Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, dopunjeno i prevedeno od strane Kancelarije Visokog komesara za ljudska prava, Misije u Srbiji i Crnoj Gori, UN, 2003, str. 91-94).

^[20] Pravilo 48. i 49.

^[21] Izveštaje u senci pripremanju međunarodne i domaće NGO, koje komitet ohrabruje na podnošenje ove vrste izveštaja, a od država očekuje da u proces pripreme izveštaja uključe i predstavnice/ke NGO sektora.

pažnja se prevashodno posvećuje merama koje je država preduzela kao odgovor na prethodne zaključne preporuke Komiteta.

Radna grupa treba, takođe, da pribavi relevantne informacije o državi, kojima raspolazu druga tela UN, specijalizovane organizacije i fondovi. Ako su podneti tzv. izveštaji u senci,²¹ radna grupa održava zatvorenu sednicu sa predstavnicama/cima NGO koje su te izveštaje podnele. (Oflaerti, 2002, 12). Pored toga, radna grupa razmatra pristigle pisane materijale NGO, koji se odnose na stanje ženskih prava u državi članici čiji je izveštaj predmet razmatranja.

Državi se dostavlja spisak problema i pitanja i ostavlja joj se primeren rok da se pripremi za raspravu.

3.4.2. Rasprava o izveštaju

Izveštaji se razmatraju, po pravilu, na dva otvorena sastanka Komiteta, koja obično traju po tri časa. Posle otvaranja sastanka i objavljivanja predmeta razmatranja, predstavnici Vlade daju najpre uvodno izlaganje, ne duže od 30 minuta. Predsednik Komiteta zatim otvara raspravu i daje reč članovima Komiteta, koji postavljaju pitanja, na koja predstavnici države pružaju odgovore i daju potrebna objašnjenja.²² Rasprava je interaktivna i odvija u maksimalno tolerantnoj i konstruktivnoj atmosferi.

Prilikom razmatranja nacionalnih izveštaja, Komitet uzima u obzir ne samo informacije koje je dobio od države, već i informacije koje je radna grupa Komiteta pribavila od drugih etla UN, specijalizovanih organizacija i fondova, kao i od međunarodnih i nacionalnih NGO.

3.4.3. Zaključne preporuke

Izvestiteljka/izvestilac koga određuje Komitet priprema nacrt zaključnih preporuka na osnovu izveštaja, pruženih odgovora i dodatnih objašnjenja države, rezultata rasprave, izveštaja NGO i agencija UN. Ovaj nacrt se dostavlja članicama/članovima Komiteta, koji stavljaju primedbe i predlažu dopune. Konačni nacrt zaključnih preporuka razmatra se na zatvorenoj plenarnoj sednci Komiteta i usvaja konsenzusom.

Svaka zaključna preporuka Komiteta ima standardne delove: uvod, koji predstavlja sažetak uvodnog izlaganja države članice, konkretne preporuke, koje sadrže opis uočenih problema u primeni Konvencije i preporuke u pogledu zakonskih i drugih mera koje država treba da preduzme, tzv. standardne preporuke, kojima se državi preporučuje da ubuduće izveštava o primeni završnih dokumenata

^[1] Prilikom razmatranja inicijalnih izveštaja, pitanja o kojima se vodi rasprava grupisana su u tri celine: pitanja koja se tiču čl 1. i 2. Konvencije, potanja vezana za čl. 7, 8, 15. i 16. i pitanja koja se tiču pojedinačno svakog od ostalih članova. Kod razmatranja periodičnih izveštaja postoje četiri grupe pitanja: pitanja koja se tiču čl 1-6. zatim ona koja se odnose na čl. 7-9, na čl. 10-14. i pitanja koja se tiču čl. 15 -16.

usvojenih na relevantnim svetskim konferencijama, posebno o primeni Pekinške deklaracije i Platforme za akciju, da što šire distribuira zaključne preporuke Komiteta i da u sledećem izveštaju dostavi informacije o preduzetim merama, da omogući uključivanje nacionalnog parlamenta u raspravu o nacionalnom izveštaju pre njegovog podnošenja Komitetu, poziv državi da ratifikuje dokumente UN o ljudskim pravima koje još uvek nije ratifikovala, ako za tim postoji potreba. Pored toga, zaključne preporuke mogu da sadrže, ako je to potrebno, i jedan broj dodatnih preporuka, kao što je poziv državi da ratifikuje Opcioni protokol ili predloženi amandman na čl. 20. st. 1. Konvencije, koji otklanja ograničenje u pogledu broja zasedanja Komiteta, da povuče stavljene rezerve, da obeshrabruje potražnju za prostitucijom, da obezbedi prikupljanje relevantnih statističkih podataka i dr. Usvojene preporuke Komitet dostavlja državama članicama.

3.4.4. Opšte preporuke

Na bazi rezultata razmatranja pojedinačnih izveštaja, Komitet usvaja usvaja i opšte preporuke, upućene svim državama članicama, koje se odnose na problematična područja u primeni Konvencije.

U dosadašnjem periodu Komitet je usvojio 25 opštih preporuka, koje se tiču načina izveštavanja ili pojedinih mera i aktivnosti koje bi države trebalo da preduzmu radi poboljšanja stanja i prevazilaženja uočenih problema u određenim oblastima društvenih odnosa.

3.5. Dostavljanje usvojenih preporuka

Usvojene opšte i zaključne preporuke Komitet dostavlja državama članicama. Sa preporukama, koje su sastavni deo godišnjeg izveštaja Komiteta, Komitet upoznaje Ekonomski i socijalni savet UN, koji izveštaj prosleđuje Generalnoj skupštini UN. Izveštaj se dostavlja i Komisiji UN za položaj žena.

3.6. Problemi u izveštavanju

Osnovni problem u izveštavanju je neredovno i neblagovremeno podnošenje izveštaja.²³ Osim toga, Komitet sa velikim zakašnjenjem razmatra izveštaje,²⁴ s obzirom da je ograničen u broju i trajanju zasedanja, a objektivno je u mogućnosti da razmotri samo 8-9 izveštaja u toku jednog zasedanja. Zbog toga je Komitet primoran da vrši selekciju izveštaja koje će razmotriti, vodeći pri tome računa o dužini čekanja, o potrebi da se određenom izveštaju da prioritet, te da bude obezbeđena ravnomerna

^[23] Prema podacima iz literature, 40 država kasni sa podnošenjem izveštaja duže od 5 godina, a nekoliko država nije podnelo izveštaj duže od 20 godina (Kratak vodič, 18).

^[24] Tako je, npr. Hrvatska podnela inicijalni izveštaj 1994. godine, a on je razmatran tek 1998. godine.

zastupljenost svih regiona.

Da bi se prevazišli problemi u izveštavanju, predviđena je mogućnost da u slučaju kašnjenja sa podnošenjem izveštaja države podnesu tzv. kombinovani izveštaj, koji sadrži inicijalni i sve periodične izveštaje koje je država trebalo do tada da podnese (Kratak vodič, 18).

4. Odlučivanje po predstavkama

Opcionim protokolom uz Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena ojačan je nadzor nad primenom Konvencije time što je Komitet dobio ovlašćenje da odlučuje o pojedinačnim predstavkama koje protiv država članica podnosi lice ili grupa lica zbog kršenja nekog od prava predviđenih Konvencijom. (čl. 1. 2. Opcionog protokola).

4.1. Razlozi za predstavku

Razlog pokretanja postupaka je kršenje konvencijskih prava, pri čemu kršenje može biti posledica delovanje države, ali i posledica propusta države da preduzme mere na čije se preduzimanje obavezala, tj. da ženama obezbedi ostvarivanje i uživanje ljudskih prava i sloboda, kao i da preduzimanjem delotvornih mera spreči povredu tih prava i sloboda.

Predstavka se može uložiti zbog povrede prava koja su izričito priznata čl. 2-16 Konvencije, ali i zbog povrede prava koja proizlaze iz tumačenja drugih odredbi Konvencije.²⁵

4.2. Ko i protiv koga može podneti predstavku

Predstavka (pritužba) zbog povrede konvencijskih prava dopuštena je pod uslovom da je žrtva povrede osoba ili grupa osoba pod jurisdikcijom države ugovornice i da je država protiv koje je predstavka uložena ugovornica Opcionog protokola.

Predstavku može uložiti osoba ili grupa osoba u svoje ime ili u ime druge osobe, odnosno grupe, uz njihov pristanak ili, ako nema izričitog pristanka, pod uslovom da opravda podnošenje predstavke bez pristanka ovlašćenih subjekata.

4.3. Uslovi za prihvatljivost predstavke

Da bi Komitet meritorno razmatrao predstavku, potrebno je da predstavka bude

^[25] Npr. pravo nasleđivanja nije izričito navedeno, ali proizlazi iz čl. 2e, 2f, 5a, 15, st. 1 i 16. st. 1.

^[26] Obrazac predstavke nalazi se u prilogu ove publikacije, pod nazivom „Obrazac za predstavke predviđene Opcionim protokolom uz Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena”, preuzet iz: Hufner, 2005, 89-94.

^[27] Prva individualna predstavka 1/2003, podneta je u slučaju Hanna Brandau-Jakel protiv Nemačke. Predstavka je proglašena neprihvatljivom zbog toga što nisu bila iscrpljena sva domaća pravna sredstva i do povrede prava došlo pre stupanja Opcionog protokola na pravnu snagu u državi protiv koje je predstavka podneta.

prihvatljiva. Komitet prihvata predstavku pod uslovom da je ona u pismenoj formi,²⁶ da nije anonimna, da su u državi članici iscrpljena sva pravna sredstva,²⁷ izuzev ako se primena tih sredstava neopravdano prolongira ili nije verovatno da će pomoć biti efikasna.

Predstavka će biti proglašena neprihvatljivom i ako je predmet razmatranja pred nekim drugim međunarodnim organom, odnono ako je razmatranje o istoj predstavci nije već okončano, kao i onda kad je očigledno neosnovana ili nedovoljno potkrepljena ili je izraz zloupotrebe prava na podnošenje predstavke (Janković, Radivojević, 2006, 254). Uz ove uslove, neophodno je i da se predstavka odnosi na kršenje prava do koga je došlo posle stupanja na snagu Opcionog protokola u odnosu na državu članicu protiv koje je predstavka podneta, izuzev ukoliko se sa kršenjem prava nastavilo i posle stupanja na snagu Opcionog protokola (nadležnost ratione temporis).

4.4. Hitne (privremene) mere zaštite

U cilju sprečavanja nenadoknadive štete po žrtvu, odnosno žrtve navodnog kršenja prava, Komitet je ovlašćen da pre donošenja bilo kakve odluke povodom predstavke naloži državi preduzimanje neophodnih hitnih privremenih mera.²⁸

Nalog za preduzimanje hitnih privremenih mera ne prejudicira odluku o prihvatljivosti predstavke, niti sadržinu merotorne odluke.

4.5. Postupak po predstavci

Postupak odlučivanja o predstavci regulisan je Opcionim protokolom i odredbama sadržanim u IV delu Pravila procedure (pravila 60-75).²⁹

4.5.1. Organi odlučivanja

Delatnost koja se preduzima u postupku odlučivanja po predstavci podeljena je između Komiteta i stalne Radne grupe za predstavke, koju je Komitet formirao 2001. godine i koju čine 25 članica/članova (Handbook for Parliamentarians, 26).

Radnu grupu čini 25 članica/članova Komiteta.

Da bi se obezbedila objektivnost u odlučivanju, predviđeni su razlozi za isključenje tako što je izričito predviđeno da članica/član radne grupe ne može biti osoba koja

^[28] Čl. 5. st. 1. Opcionog protokola.

^[29] Shema procesa razmatranja predstavke nalazi se u prilogu ove publikacije, pod naslovom „Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena: Postupak po individualnoj predstavci“. Shema je preuzeta iz: Hufner, 2005, document 8.

^[30] Pravilo br. 60.

je državljanica/državljanin zemlje protiv koje je predstavka podneta, niti osoba koja ima lični interes u predmetu, kao ni osoba koja je odlučivala u donošenju bilo koje odluke u tom predmetu.³⁰ Protokolom je, takođe, predviđeno da se iz bilo kog razloga članica/član Komiteta može izuzeti iz rada u radnoj grupi, i to odmah po imanovanju ili u toku samog postupka, o čemu je dužna/dužan da obavesti predsednika.

4.5.2. Načela i faze postupka

Postupak po predstavci zasnovan je na načelu pismenosti i načelu obostranog saslušanja. Postupak je poverljiv, tako da su sednice Komiteta i radnih grupa zatvorene za javnost. Dokumenti i celokupan radni materijal imaju karakter poverljivih dokumenata. Do konačnog odlučivanja ne izdaju se bilo kakva saopštenja za javnost, a Komitet je dužan da kao tajnu čuva identitet podnosioca predstavke, odn. žrtve/žrtava, izuzev ako oni izričito pristanu da se njihov identitet otkrije.

Postupak obuhvata nekoliko faza: prethodni postupak, postupak odlučivanja o prihvatljivosti predstavke (preliminarni postupak) i postupak meritornog odlučivanja.

Prethodni postupak obuhvata sledeću delatnost: prijem predstavke, upis predstavke u stalni Registar, traženje dodatnih razjašnjenja od podnositeljke/podnosioca predstavke, upoznavanje podnositeljke/oca predstavke sa pravilima postupka, priprema kratkih rezimea predstavki i njihovo upućivanje članicama/ovima Komiteta, upućivanje punog teksta predstavki članicama/ovima Komiteta koji to traže i dostavljanje predstavke državi na izjašnjenje.

Svaka predstavka se dostavlja državi članici na koju se odnosi, izuzev ako Komitet odluči da ne postoji potreba za dostavljanjem jer je predstavka neprihvatljiva. Predstavka može biti upućena državi članici samo pod uslovom da je podnosilac predstavke pristao da se njegov/njen identitet otkrije odnosnoj Državi članici.

Komitet dostavlja predstavku državi članici na poverljiv način i ostavlja joj rok od 6 meseci da se o predstavci izjasni.

Postupak za ocenu prihvatljivosti predstavke sprovodi radna grupa, s tim što konačnu odluku o prihvatljivosti predstavke donosi Komitet, ukoliko je radna grupa zauzela stav da je predstavka neprihvatljiva.

Odluka o neprihvatljivosti predstavke dostavlja se podnosiocu predstavke i državi protiv koja je predstavka podneta. Uz odluku se dostavlja i rezime izdvojenog mišljenja članica/članova Komiteta koji su glasali protiv neprihvatljivosti predstavke, ako oni to traže.

Ukoliko je državi dostavljena predstavka, a država smatra da je predstavka

neprihvatljiva, može u roku od dva meseca zatražiti da se Komitet najpre o tome izjasni; u tom slučaju rok od šest meseci u kome je dužna da se izjasni o navodima iz predstavke može biti produžen. Kad Komitet primi izjašnjenje državi, dužan je da ga dostavi podnosioca predstavke.

Postupak meritornog odlučivanja sprovodi Komitet na svojoj sednici. Prilikom odlučivanja, Komitet razmatra nacrt odluke o osnovanosti predstavke, koji priprema radna grupa.

Meritornu odluku Komitet donosi prostom većinom glasova, s tim što član Komiteta koji nije glasao za odluku može tražiti da se njegovo izdvojeno mišljenje dostavi strankama

U odluci, koja ima formu mišljenja, Komitet konstatuje da povreda jeste ili nije, učinjena, i navodi preporuke u pogledu mera koje država treba da preduzme. Mišljenje Komiteta nema izvršnu snagu i nije pravno obavezujuće (Janković, Radivojević, 2006, 254).

4.7. Praćenje izvršenja odluke

Država ima obavezu da razmoti mišljenje i preporuke Komiteta i da podnese pismeni odgovor u roku od 6 meseci, uključujući informaciju o preduzetim radnjama (merama) radi ostvarivanja preporuka. Na zahtev Komiteta, država je dužna da pruži dodatne informacije o preduzetim merama i da u narednom izveštaju navede koje je mere preduzela.

Opcionim protokolom predviđena je mogućnost formiranja posebne radne grupe ili određivanja izvestioca za praćenje primene preporučenih mera, koji o tome izveštavaju Komitet.

5. Istraga o teškom ili sistematskom kršenju prava

Opcionim protokolom Komitetu je omogućeno da sprovede istražni postupak kad postoje indicije o sistematskom ili teškom kršenju prava (čl. 8. i 9. Opcionog protokola).³¹ Postupak se sprovodi kad Komitet primi pouzdanu informaciju da je

³¹ Postupak se ne primenjuje u odnosu na one države koje su u trenutku ratifikacije, odn. pristupanja Opcionom protokolu izjavile da ne prihvataju nadležnost Komiteta za sprovođenje ovog postupka (član 10. Opcionog protokola).

³² Prva istraga pokrenuta je 2003. godine protiv Meksika. Podnosilac predstavke bila je NGO Equality Now, a razlog za predstavku veliki broj nerazjašnjenih nestanaka, silovanja i ubistava žena u jednom gradu u Meksiku, u kome je u periodu 1993-2002. ubijeno je više od 230 mladih žena i devojaka zaposlenih u fabrikam. Komitet je, pošto je utvrdio svoju nadležnost za vođenje istrage, doneo odluku o njenom pokretanju i odredio dve članice Komiteta kao izvestiteljke za taj slučaj. Izvestiteljske su posetile državu stranku, sprovele istragu i sastavile izveštaj i preporuke. Komitet je usvojio izveštaj i preporuke 2004. godine i dostavio ih Vladi Meksika, koja je uputila svoj odgovor. Komitet je je pozvao Meksiko da u određenom roku dostavi detaljan izveštaj o poduzetim merama.

na teritoriji određene države članice došlo do teškog ili sistemstakog kršenja prava predviđenih Konvencijom.³²

Prema pravilima Opcionog protkola i Pravilima o radu Komiteta (pravila 76-91), postupak istrage ima dve faze, u okviru kojih se preduzima predviđena delatnost: pripremna faza i postupak istrage.

5.1. Pripremna faza

Pripremna faza obuhvata delatnost Komiteta od prijema informacije do donošenja odluke o sprovođenju istrage.

Kad Komitet primi informaciju o tome da je u nekoj državi došlo do teškog ili do sistematskog kršenja prava predvđenih Konvencijom, dužan je da takvu informaciju upiše u poseban registar (pravilo br. 78). Komitet zatim pristupa prethodnom razmatranju informacije, kako bi utvrdio da li je informacija verodostojna i da li je poudan izvor informacije. U ovoj fazi Komitet može formirati posebnu radnu grupu, koja prikuplja i dodatna obaveštenja.

Ukoliko Komitet oceni da je informacija pouzdana i da zaista svedoči o teškom ili o sistematskom kršenju prava, pre nego što donese odluku o sprovođenju istrage, Komitet imenuje jednog ili više svojih članica/članova za izvestioce i poziva državu članicu da sarađuje u ispitivanju tačnosti informacije i da u tom cilju podnese primedbe koje se tiču predmetne informacije (čl. 8. st. 2. Opcionog protikola). Komitet će preko Generalnog sekretara UN zatražiti od države članice da se u određenom roku izjasni o informaciji. Komitet može zatražiti dopunske informacije od vladinih i nevladinih organizacija i od pojedinki/pojedinaca (pravilo 83. st. 3) Komitet, isto tako, može zatražiti dokumentaciju od bilo koje organizacije u sistemu UN.

5.2. Sprovođenje istrage

Ukoliko utvrdi da je informacija o navodnom teškom ili sistematskom kršenju prava verodostojna, komitet donesi odluku o sprovođenju istrage. Prilikom sprovođenja istrage Komitet poziva državu da maksimalno sarađuje u svim etapama istrage.

Ako je potrebno da se istraga sprovede na teritoriji države članice, Komitet traži od države članice da se izjasni da li na to pristaje (čl. 8. st. 2. Opcionog protokola). Za slučaj da država da svoj izričit pristanak, pristupa se sprovođenju istraga. Istragu sprovode članice/članovi Komiteta koje je Komitet imenovao i odredio im rok za podnošenje izveštaja. Od Generalnog sekretara UN Komitet može tražiti da obezbedi prevodioce i imenuje lica sa posebnim ovlašćenjima koja će pomagati u sprovođenju istrage.

Imenovani istražitelji sprovode poverljivu istragu, na način koji je utvrdio Komitet, pri čemu sami određuju metode svog rada (pravilo 84. st. 2). Radi utvrđivanja činjenica,

istražitelji mogu saslušati određena lica kao svedoke, koji pre svedočenja svečano izjavljuju da će iznstiti istinite činjenice i da će poštovati poverljivost postupka. Država je dužna da preduzme mere kako bi obezbedila da saslušana lica ne trpe bilo kakve štetne posledice zbog davanja iskaza. Država je dužna da na zahtev Komiteta pruži sve tražene informacije i da obezbedi nesmetano istragu. Od države se može zatražiti da imenuje svog predstavnika koji će se sastati sa imenovanim članivama/ članovima Komiteta i pružiti dopunske informacije.

Imenovani članovi Komiteta koji su sproveli istragu o svom nalazu hitno obaveštavaju Komitet. Komitet razmatra nalaz, koji nakon toga prosleđuje državi članici zajedno sa primedbama i preporukama. Iako oni nemaju obavezni karakter (Janković, Radivojević, 2006, 254), od države se očekuje da u roku od čest meseci obavesti Komitet o svom stavu i merama koje je preduzela.

Komitet može pozvati državu članicu da u svoj naredni izveštaj uključi pojedinosti o svim merama preduzetim posle razmatranja nalaza, primedbi i preporuka. Po isteku roka od 6 meseci, Komitet može, ukoliko je to potrebno, da pozove državu članicu da ga izvesti o preduzetim merama. (pravilo 90).

Rezime

Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, kao i ostali međunarodni pravnoobavezujući instrumenti, predviđa odgovarajući sistem nadzora nad primenom Konvencije, koji obezbeđuje da se prati napredak u ostvarivanju ciljeva Konvencije, evidentiraju slabosti i problemi sa kojima se države članice suočavaju i obezbedi pružanje adekvatne pomoći i podrške državama u ispunjavanju konvencijskih standarda.

Ključnu ulogu u praćenju primene Konvencije ima Komitet za eliminisanje diskriminacije žena, koga čine 23 stručnjakinje/stručnjaka. Osnovni zadatak Komiteta je da razmatra izveštaje država članica o primeni Konvencije i putem opštih i zaključnih preporuka dopinosi unapređivanju položaja žena i ostvarivanju ciljeva Konvencije. Sistem nadzora nad primenom Konvencije, ustanovljen samom Konvencijom, ojačan je usvajanjem Opcionog protokola uz Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, kojim je regulisano razmatranje individualnih predstavi i sprovođenje istraga o teškim ili sistematskim kršenjima prava garantovanih Konvencijom.

Literatura:

Amnesty International, “Claiming Women’s Rights: The Optional Protocol to the UN Women’s Convention”, AI Index, IOR 51/001/2001, March 2001.

Borić, R., Genov, B., Lukač Koritnik, G., Popović, N., Sobol, G., Šimonović, D., Štimac Radin, H, Kratak Vodič kroz CEDAW, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Zagreb, 2004.

Bustelo Mara, “The Committee on the Elimination of Discrimination against Women at thecrossroads”, The Future of UN Human Rights Monitoring, (Cambridge, Cambridge University Press, 2000).

Dimitrijević, V. i dr., Ljudska prava, “Beogradski centar za ljudska prava”, “Dosije”, 2004. Beograd, elektronsko izdanje, http://www.bgcentar.org.yu

Hüfner Klaus, „How to File Complaints on Human Rights Violations”, A Manual for Individuals and NGOs, fourth, updated and enlarged edition, Berlin 2005. elektnronsko izdanje, http://www.unesco.de/c_humanrights/

Ocenjivanje položaja žena, Uputstvo za pisanje izveštaja prema Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, dopunjeno i prevedeno od strane Kancelarije Viskog komesara za ljudska prava, Misije u Srbiji i Crnoj Gori, UN, 2003.

O’Flaherty, Michael, Human Rights and UN Practice before the Treaty Bodies, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague/London/New York, Kluwer Law Internationa, 2002.

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Human Rights, Fact Sheet, No. 7 (Rev.1), Complaint Procedures (Geneva, United Nations, 2002).

Rules of procedure of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedawreport-a5638-RulesOfProcedure.htm.

The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and its Optional Protocol, Handbook for Parliamentarians, UN, Inter-Parliamentary Union, Switzerland, 2003.

United Nations, The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. The Optional Protocol: Text and Materials, (New York, United Nations, 2000).

Zakon o ratifikaciji konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, (“Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori”, br 11/81)

Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (Sl. List SRJ - Međunarodni ugovori”, 13/2002)

PROF. DR NEVENA PETRUŠIĆ

Prof. dr Nevena Petrušić je vanredna profesorka Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu. Predaje Građansko procesno pravo i Arbitražno pravo. Rođena je 1958. godine u Pirotu. Diplomirala na Pravnom fakultetu u Nišu 1981. godine, a na Pravnom fakultetu u Nišu radi od 1982. godine. Magistarsku tezu "Postupak u parnicama iz odnosa roditelja i dece" odbranila na Pravnom fakultetu u Nišu 1988, a doktorsku disertaciju "Postupak za deobu zajedničkih stvari ili imovine" na istom Fakultetu 1995. godine.

Bavi se proučavanjem mehanizama civilnopravne zaštite i alternativnim metodima rešavanja sporova. Autorka je niza studija, rasprava i članaka posvećenih raznovrsnim temama iz oblasti civilne procedure, građanskog prava, evropskog pravosudnog sistema, rodne ravnopravnosti i dr. Dugogodišnja je aktivistkinja ženskog pokreta u Srbiji i jedna od osnivačica Ženskog istraživačkog centra u Nišu. Učestvovala je u kreiranju "Modela pravne zaštite od nasilja u porodici" Viktimološkog društva Srbije i "Modela zaštite prava deteta u porodičnim odnosima" Centra za prava deteta, kao i u realizaciji niza projekata: "Pomoć i podrška porodicama u konfliktu", "Ženske studije", "Pravom protiv nasilja u porodici", "Program informisanja žena o ženskim ljudskim pravima", "Reproduktivna prava žena" i dr. U okviru ženskih NGO bavi se istraživanjem i edukacijom u oblasti pravne zaštite i ostvarivanja ženskih ljudskih prava.

Prof. dr Marina Blagojević

Altera MB – Research Centre for Gender and Ethnicity

Budapest, Hungary

PRIKUPLJANJE GRAĐE ZA IZVEŠTAVANJE PO CEDAW KONVENCIJI (DE FACTO POLOŽAJ ŽENA)

Sažetak teksta izveštaja

Sažetak: Ovaj tekst predstavlja pokušaj sistematizovanja iskustava vezanih za proces prikupljanja podataka, putem istraživanja, s jedne strane i pisanja izveštaja na nacionalnom nivou, s duge strane. Iskustva su pretočena u niz konkretnih sugestija i načela kojima oni koji prikupljaju podatke i informacije, a koji nisu nužno obrazovani iz oblasti društvenih nauka, ili ženskih/rodnih studija, treba da se rukovode kako bi što jednostavnije došli do relevantne gradje za pisanje Izveštaja. Naglasak je stavljen podatke koji se odnose na de facto položaj žena u Srbiji.

Ključne reči: CEDAW konvencija; žene; Srbija; metodologija; rodne studije

Sažetak teksta izveštaja

Uvod

Izveštavanje po CEDAW se zasniva na širokom spektru informacija koje potiču iz veoma različitih izvora i imaju različit kvalitet i težinu. Količina informacija koje su prikupljene ne garantuje kvalitet izveštavanja. Ono što čini izveštavanje kvalitetnim su dobro utemeljene, sveobuhvatne, kvalitetne informacije koje su međusobno povezane u smislenu celinu i koje jasno ukazuju na trendove.

Sažetak teksta izveštaja

Dva koloseka: normativni i realni

Izveštavanje se odvija na dva koloseka: ispituju se normativna akta koja se odnose na zabranu diskiminacije, ali i realno stanje prava, odnosno raširenost diskriminacije u različitim sferama društvenog, ekonomskog, političkog, privatnog života, žena i muškaraca. U izveštaju treba da je zastupljena i analiza položaja žena i de jure i de facto.

Utvrđivanje napretka

Pored toga, izveštaj ima za cilj da dokaže postojanje ili odsustvo napretka u ostvarivanju jednakosti, odnosno uklanjaju diksriminacije. To se postiže time što se upredjuje prethodni izveštaj sa novim i ukazuje na odgovarajuću promenu.

Sažetak teksta izveštaja

Sažetak teksta izveštaja

Sažetak teksta izveštaja

Sažetak teksta izveštaja

Sažetak teksta izveštaja

Sažetak teksta izveštaja

Sažetak teksta izveštaja

Sažetak teksta izveštaja

Sažetak teksta izveštaja

Strukturiranje izveštaja

Podaci za Izveštaj se strukturiraju unutar članova Konvencije i odgovarajućih pitanja koja su vezana za svaki pojdeničani član Konvencije, a imaju za cilj da olakšaju prikupljanje podataka, odnosno informacija. Pitanja su okvirna, te iako su mnoga veoma relevantna, ima onih koja nisu relevantna za našu sredinu, kao i što nedostaju možda neka druga pitanja koja mogu biti relevantna (npr. izbeglištvo). Zato bi trebalo ova pitanja prihvatiti kao okvir i prema njima se kreativno odnositi.

Sažetak teksta izveštaja

Izvori (institucije i organizacije)

Izveštaj se sačinjava na osnovu izvora podataka i informacija koje se dobijaju od različitih institucija i organizacija, kao što su:

- ministarstva i agencije;

- republički zavod za statistiku;

- rodni mehanizmi;

- naučne institucije;

- nevladine organizacije;

- međunarodne organizacije;

- sindikati, stranke.

Pored izvora iz ovih institucija/organizacija, kao izvor je moguće koristiti i:

- internet;

- intervjue;

- fokus grupe.

U procesu prikupljanja će se vremenom otkriti praznine u znanju i informacijama, koje ne mogu da budu popunjene iz izvora zvanične statistike, izvora iz državne uprave ili putem istraživanja (npr. samohrani roditelji). Ta polja je potrebno identifikovati i obratiti se za intervju osobi za koju se pretpostavlja da može da da objektivan sud o stanju stvari i da ga eventualno potkrepi nekim podatkom ili kvalitativnim

uvidom. Takođe, moguće je organizovati i fokus grupu, sa profesionalcima (centri za socijalni rad) ili sa licima koja imaju odredjeni problem (npr. nedobijanje alimentacije posle razvoda). Takođe, internet pretraživanje treba da omogući uvid u postojanje međunarodnih izvora koji se odnose i na Srbiju. Kako CEDAW komitet dobija infromacije i od lokalnih i od međunarodnih NVO potrebno je imati što bolji uvid u postojeće izveštaje ovih organizacija. Veliki deo informacija može se dobiti internet pretraživanjem, kao i direktnim kontaktima sa ovim organizacijama. Važno je imati neku vrstu «snowball» uzorka ovih organizacija, odnosno nabavljati podatke i informacije na osnovu preporuka jednih od strane drugih. Ovaj proces se u jednom trenutku logično završava, onda kada zapravo nema više novih informacija. Važno je, dakle, u samom prikupljanju osigurati da su sve relevantne organizacije i informacije pokrivene.

Sažetak teksta izveštaja

Odakle početi?

Na početku samog procesa rada na izveštaju važno je formirati mapu/bazu podataka koja bi sadržavala sledeće:

- institucije i organizacije;

- pojedinke, eksperte/kinje;

- bibliografiju relevantnih tekstova, istraživanja.

Sažetak teksta izveštaja

Moguće je formirati sledeću matricu koja bi pomogla boljem strukturiranju informacija u prvoj fazi prikupljanja.

Sažetak teksta izveštaja

Pitanja koja treba postaviti	Institucija/ organizacija	Vrsta podatka	Biblio. Podatak		Komentar

Sažetak teksta izveštaja

A gde se zaustaviti ?

Proces prikupljanja je veoma zahtevan jer se odnosi na mnoštvo veoma različitih dimenzija društvene egzistencije žena. Da bi se izbegao haos u prikupljanju neophodno je strukturirati sve podatke i informacije koje su od značaja za pisanje Izveštaja, još u toku prikupljanja (videti dole). Proces prikupljanja se prekida onda kada su pokrivena sva pitanja i kada se uspostavi svojevrsno stanje „zasićenosti“, tj. kada više nema novih „otkrića“. Ipak, važno je da se proces prikupljanja drži otvorenim do kraja, kao i da se pokaže spremnost za revidiranje stavova, ocena i sudova tokom pisanja.

Matrica pitanja, podataka i izvora

Da bi se sistematizovalo prikupljanje podataka za pisanje Izveštaja bilo bi korisno napraviti neku vrstu matrice/tabele, u koju bi se unosile informacije koje se kasnije mogu tekstualno obraditi u smom Izveštaju.

Ta matrica bi mogla da izgleda ovako.

Pitanje	Podatak / indikator	Vrednost	Godina	Izvor	Komentar	Kontakt

Sažetak teksta izveštaja

A ovako bi izgledao jedan primer:

Pitanje	Podatak / indikator	Vrednost	Godina	Izvor	Komentar	Kontakt
Član 13. pitanje 7	Krediti i uštedjevina	Krediti: m. - 25,9% ž.- 18.5%	2006	Rodni barometar Ažin, Altera MB, str. 45	Anketa - uzorak 20-50 godina starosti	Marina Blagojević, AŽIN

Sažetak teksta izveštaja

Sažetak teksta izveštaja

Ovakvo razvrstavanje konkretnih podataka, odnosno kvalitativnih i kvantitativnih indikatora može znatno da pojednostavi proces prikupljanja i sredjivanja.

Sažetak teksta izveštaja

Dva smera prikupljanja

Prikupljanje podataka se odnosi na konkretna pitanja koja su definisana za svaki pojedini član Konvencije. U realnosti to znači da se prikupljanje odvija u dva smera:

- od pitanja ka izvoru;

- od izvora ka pitanju.

S jedne strane je potrebno razložiti pitanja u još «sitnije» pojedinačne indikatore, odnosno potpitanja. S druge strane je, međutim, važno da se iskoriste svi postojeći izvori na najbolji mogući način, odnosno da se pročitaju različita istraživanja, strategije, dokumenta i u njima obeleži ono što je bitno za izveštaj. U oba slučaja, unošenje u gornju matricu će pojednostaviti prikupljanje.

Postojeća dokumenta i strategije

Sa stanovišta analize normativnog položaja, kao i realnog položaja žena, postojeća zvanična državna dokumenta i strategije su od neprocenjivog značaja u samom

procesu pisanja izveštaja. U Srbiji se, kada je reč o rodnoj ravnopravnosti, izdvajaju sledeća dokumenta:

- izveštaj o Milenijumskim ciljevima;

- strategija za borbu protiv siromaštva;

- Nacionalni plan akcija za uspostavljanje rodne ravnopravnosti i poboljšanje položaja žena (2007-2010).

Sva ova dokumenta sadrže i podatke iz različitih sekundarnih izvora, kao i bibliografije koje mogu biti polazna osnova za prikupljanje podataka za izveštaj.

Protivrečnosti u izvorima

U različitim izvorima mogu postojati različiti podaci koji se odnose na istu pojavu, ili naizgled na istu pojavu. Protivrčenosti treba otkloniti iz samog Izveštaja, odnosno, treba omogućiti da on bude konzistentan i precizan. Za otklanjanje protivrečnosti važno je razumeti uzroke njihovog nastanka. U statističkoj evidenciji ili istraživanjima uzroci postojanja različitih podataka (npr. stopa nezaposlenosti) mogu biti rezultat promenjene metodologije. U tom slučaju se može opredeliti za onaj dokument ili izveštaj koji je noviji, jer se može pretpostaviti da se radi o metodologiji koja je bolje uskladjena sa savremenim međunarodnim zahtevima. U nekom drugom slučaju, npr. u slučaju anketnog istraživanja, razlike mogu postojati zbog različitih uzoraka (zavisi ko je bio obuhvaćen istraživanjem) ili zbog, takođe, razlike u metodologiji.

U odnosu na svaki podatak, bilo kvanitativni, bilo kvalitativni, važno je imati određenu dozu skepse. Nijedan podatak nije apsolutno «tačan», odnosno on se uvek dobija nekom vrstom merenja koja je podložna manjim ili većim odstupanjima. Kvantitativni podaci nisu nužno više «tačni» ili «istiniti» od kvalitativnih. Zato je važno razumeti prirodu podatka i metodologiju koja iza njega stoji. «Tačnost» se obezbeđuje pre svega dobrom interpretacijom, teorijski utemeljenom, i povezivanjem različitih izvora, kao i njihovim objektivnim, nenavijačkim, korišćenjem.

Podaci, interpretacije i akteri

U sociologiji nauke je veoma dobro poznata činjenica da kvalitet nekog istraživanja i njegovi rezultati zavise od toga ko je naručio i izveo istraživanje. Drugim rečima, najobjektivnije istraživanje je podložno mogućnostima različite interpretacije, a prikupljanje podataka je uvek uslovljeno odgovarajućim vrednosnim polazištem. U dinamici formiranja znanja iz oblasti rodnih/ženskih studija, NVO sektor je sklon naglašavanju problema, a državne institucije svojevrsnom «optimizmu». Često se,

međutim, radi samo o dve strane iste stvari. Zato je važno shvatiti da objektivno izveštavanje ne znači preneglašavanje jedne ili druge strane, već upravo sagledavanje obe, i to u odgovarajućem kontekstu, lokalnom i globalnom.

U CEDAW izveštaju nema potrebe da se stvari prikazuju boljim nego što su, upravo zato što to umanjuje kredibilitet strane koja podnosi izveštaj, a time i realna dostignuća koja su u jednoj državi načinjena po pitanju ravnopravnosti. Drugim rečima, ulepšavanje, zabašurivanje, umanjivanje problema će pre imati negativne nego pozitivne efekte. Umesto prikrivanja negativnih činjenica daleko je bolje ukazati na procese pozitivnih promena, koje se u nekoj sferi događaju.

U izveštavanju o realnom stanju stvari potrebno je napraviti logički rez, i razdvojiti globalne trendove koji su nepovoljni (kao npr. oni vezani za trafikovanje žena i probleme zapošljavanja žena u tranziciji), od napora koji se čine da bi se ovi nepovoljni trendovi koji su često izvan domašaja uticaja pojedinačne male države, ipak ublažili.

Inoviranje podataka

Podaci u izveštaju treba da su što «svežiji». Medjutim, različiti podaci iz različitih izvora će se nužno odnositi na različite godine. To znači da će u samom dokumentu biti heterogenosti. To, medjutim, nije problem. U samom radu na izveštaju važno je unositi informacije, npr. u fusnotama, o podacima koji se uskoro očekuju. Kako pisanje izveštaja traje duži vremenski period, ove fusnote mogu da posluže kao podsetnik za unošenje novih podataka u finalnoj fazi. U načelu je potrebno da se dogovori o tzv. «baseline» godini, odnosno godini u kojoj ce biti iskazano najviše podataka koji su međusobno uporedivi.

U Srbiji je popis bio 2002. godine, pa će se veliki broj podataka iz zvanične statsike odnositi upravo na ovu godinu. Medjutim, podaci iz vitalne statisike (radjanja, umiranja, sklalapanje i razvod braka) će biti noviji.

Desegregiranje podataka

Diskriminacija po polu je veoma često udružena sa nekim drugim oblicima diksriminacije, pa se može govoriti o dvostruko i višestruko diskriminisanim ženama. Na primer, pored pola, pri zapošljavanju je veoma česta diksriminacija na osnovu starosti, etničkoj pripadnosti, bračnog i porodičnog statusa (npr. samohrane majke). Kako je fokus CEDAW konvencije na diskriminaciji, važno je prilikom prikupljanja podataka uzeti u obzir disagregirane podatke u meri u kojoj je to moguće. Neke ankete, pružaju mogućnost, zahvaljujući velikom uzorku, da se dobiju desegregirani

podaci. Takođe, Rodni barometar (2006) omogućuje uvid u razlike medju ženama različite starosti ili podele na selo i grad.

Diskriminacija se ne može utvrditi samo «tvrdom statistikom», već i kvalitativnim analizama i pokazateljima. Ovo je posebno važno zato što normativno regulisanje diskrimincije najčešće nije dovoljno, odnosno ono ne može da spreči diskriminaciju koja je često posledica stereotipa, predrasuda, običaja. Kvalitativna istraživanja omogućuju da se razumeju dublji koreni diskriminacije ili analizom konkretnih slučajeva (npr. slučaj Romkinje osudjene za ubistvo) pokazuju na koji način deluju različiti mehanizmi diskrminacije, čak i okviru institucija.

Rodno senzitivan pristup

Diskriminacija je često prikrivena, ona nije uvek otvorena. Zato je važno da se u samom prikupljanju jasno afirmiše princip rodne senzitivnosti, nasuprot «sleplu za rod» («gender blindness»). Na primer, izbor prezimena izgleda kao dobrovoljan izbor, ali on u suštini odražava patrijarhalnu hijerarhiju moći u kojoj se podrazumeva «vlasništvo» muža nad ženom. Nepostojanje svesti o potrebi izbora, odnosno «automatsko» prihvatanje muževljevog prezimena, jeste kulturna norma kojom se održava diskriminacija. Slično, postojanje različitih obrazaca, kao npr. onih prilikom upisa deteta u školu, u kojima se podrazumeva da dete živi u kompletnoj (nukelarnoj) porodici ili da nosi očevo prezime, jeste vid diskriminacije. Svako pitanje u bilo kom formularu koje se odnosi na «ime oca» je vid diskriminacije.

Zvanična statistika kao izvor

Veliki deo relevantnih informacija za izveštaj mogu se dobiti iz zvanične statistike.

Statistički podaci proističu iz :

- popisa (2002. poslednji popis u Srbiji);
- iz vitalne statistike (statistika mortaliteta, feritilteta, sklapanja i razvoda brakova);
- iz evidencija (migracije, nezaposlenost, prduzetništvo...);
- iz velikih statističkih anketa koji se rade na velikim i reprezentativnim uzorcima (npr. Anketa o radnoj snazi).

Ovi podaci su najobuhvatniji i najrelevantniji, jer se oni odnose na društvo u celini, odnosno na stanovništvo u celini. Otuda, ovim podacima treba uvek davati prioritet u odnosu na podatke iz drugih izvora. Pri korišćenju ovih podataka važno je obratiti pažnju na definicije i na metodološke napomene da bi se tačno znalo na šta se odnose.

Za izveštaj podaci iz zvanične statistike pokrivaju različite oblasti, kao što su npr. opis zemlje, obrazovna statistika, zdravstvena statistika, zapošljavanje i sl. Ovi podaci predstavljaju opšti okvir unutar koga treba da se «smeštaju» svi drugi podaci i izvori, koji su po svojoj prirodi daleko više fragmentarni.

Rodni mehanizmi kao izvor

Rodni mehanizmi predstavljaju veoma važan institucionalni izvor za različite podatake i informacije koji se u njih “slivaju”. Radi se o sledećim specifičnim izvorima:

• izveštaji;

• dokumenta;

• biblioteka;

• datoteka.

Zaposleni u rodnim mehanizmima su ujedno i najmotivisaniji da pomognu u prikupljanju podataka, jer se radi o delokrugu njihove delatnosti.

Naučne institucije (univerziteti, instituti, istraživački centri)

S obzirom na to da se ženske/rodne studije u Srbiji razvijaju od početka 90-tih godina, dosta gradje je prikupljeno u okviru različitih istraživanja, uključujući dimploske, magistraske i doktorske disertacije. Takođe, u nekim časopisima, kao što su npr. “Temida” ili “Sociologija”, mogu se naći tekstovi koji se odnose na istraživanja iz ženskih studija, a koja mogu biti relevantna za izveštaj. Radi lakšeg i bržeg uvida u to čime raspoložu pojedine naučne institucije dobro je da se obave razgovori/intervjui sa istraživačima. Dakle, u naučnim institucijama izvori korisni za izveštaj su sledeći:

• bibliografije;

• istraživanja;

• intervjui sa naučnicama/ima;

• publikacije (knjige i časopisi, diplomski, magistarski i doktorske disertacije).

Kvantitativna i kvalitativna istraživanja

Istraživanja su, pored zvanične statistike, ključni izvor informacija za izveštaj. Ona se obavljaju kao: individualna (npr. za magistraski rad), u okviru RZS (kao velike statističke ankete), u okviru istraživačkih organizacija (npr. istraživanje socijalnog statusa žena – Institut za sociologiju), kao zajednička istraživanja većeg broja organizacija (npr. istraživanje AŽC i Svetske zdravstvene organizacije) ili kao istraživanja samih NVO.

Istraživanja veoma variraju po svom obimu, kvalitetu, dometu. U korišćenju rezultata istraživanja važno je razumeti metodologiju koja je primenjena i u celini imati kritičan odnos prema rezultatima. U navodjenju rezultata istraživanja važno je dati kompletnu informaciju o uzorku i primenjenoj tehnici istraživanja u fusnoti. Na primer, ako je istraživanje izvedeno na uzorku u centralnim opštinama Beograda, nije korektno da se nalazi navode kao relevantni za celu Srbiju, jer uzorak ni u kom slučaju nije reprezentativan.

Istraživanja mogu biti kvantitativna i kvalitativna ili kombinacija jednog i drugog. Najbolja istraživanja su ona koja se zasnivaju na širokom spektru postojećih znanja iz jedne oblasti (koja imaju adekvatnu bibliografiju) i koja se oslanjaju na postojeća znanja i istraživanja u kontekstu srpskog društva. Valjanost istraživačkih rezultata ne proizilazi iz kvantitativne ili kvalitativne metodologije, već iz teorijske utemeljenosti pristupa i interpretacije.

NVO kao izvori

Ženske nevladine organizacije u Srbiji su aktivne još od 80-tih godina, a posebno od 90-tih. U njima je akumulirano veoma mnogo znanja i iskustva, kao i određene vrste ekspertnosti (pogotovu kada je reč o nasilju nad ženama). Kao izvori unutar NVO mogu poslužiti:

- dokumentacije NVOa (uključujući izveštaje);

- istraživanja;

- intervjui sa liderkama;

- biblioteke.

Međunarodne organizacije

U srpskom kontekstu, sve značajniju ulogu igraju različite međunarodne i strane organizacije koje se, izmedju ostalog, bave i položajem žena ili koje se nalaze u ulozi donatora (UNICEF, UNDP, UNIFEM, Kvinna Till Kvinna, EU organizacije, USAID, CIDA itd.). Ove organizacije i same raspolažu bibliotekama, prave godišnje izveštaje ili organizuju istraživanja (npr. UNDP istraživanje o položaju žena na tržištu radne snage). U procesu prikupljanja podataka potrebno je mapirati ove organizacije i dokumenta kojima raspolažu, a koja bi mogla biti od koristi za pisanje Izveštaja.

Kolektivna redaktura CEDAW izveštaja

U duhu saradnje države i NVO sektora na kome insistira CEDAW komitet, važno je

obzbediti kontinuiranu saradnju NVO sektora. U okviru procesa prikupljanja važno je, takođe, da NVO sektor pokaže spremnost da podeli svoja znanja i infomacije sa državnim telima koja pripremaju CEDAW izveštaj. To ne isključuje mogućnost sastavljanja «shadow report-a», odn. «izveštaja u senci», na šta NVO ima prava. Ipak, dijalog sa NVO sektorom treba da bude normalan deo procesa pripreme izveštaja i prikupljanja podataka. Na kraju samog procesa, dobro je da se od NVO zatraži mišljenje i da se primedbe pažljivo razmotre.

Staregija prikupljanja podataka i informacija

Da bi se prikupljanje obavljalo na najefikasniji način, da bi se izbeglo preklapanje, neophodno je na početku, u okviru tima, napraviti odgovarajuću strategiju prikupljanja podataka. Strategija treba da uključi sledeće:

- utvrditi podelu rada unutar tima za pripremu izveštaja;
- napraviti zajedničku bazu podataka (izvori, stručnjaci, bibliografija);
- precizirati tehničke detalje izveštavanja (uključujući i navodjenje izvora, stil i sl.) ;
- utvrditi periodično sastajanje i izveštavanje o procesu rada, osnovnim nalazima;
- sprovesti identifikaciju spornih mesta, odnosno spornih kvalifikacija i utvrditi metod za postizanje saglasnosti;
- načiniti kolektivnu redakтуру teksta (tim za pisanje i nekolicina stručnjakinja).

Osnovna načela u prikupljanju podataka i informacija za izveštaj

Proces prikupljanja, a kasnije i pisanja Izveštaja, treba da se rukovodi sledećim načelima:

- objektivnost (korišćenje različitih izvora);

- razumevanje celine (povezivanje pojedinačnih informacija u smislenu celinu);

- preciznost navodjenja izvora (svaki izvor treba da je precizno naveden, a istraživanja treba da sadrže i kratak opis uzorka i metodologije);

- uporedjivanje stavova i podataka (dati prednost onim podacima koji su više verodostojni, na osnovu izvora);

- razumevanje kvaliteta podataka (npr. podaci koji se dobijaju o stavovima ispitanika nisu identični njihovom aktuelnom ponašanju);

- kritički odnos prema istraživanjima (šta se meri i kako se meri?);

- balans u prezentaciji različitih izvora.

Na kraju, iako izveštaj treba da je dokumentovan i sadrži mnoštvo podataka, trebalo bi videti šumu, a ne drveće.

Rezime

U tekstu su izneta uputstva za prikupljanje podataka za izveštaj po CEDAW konvenciji. Ova uputstva su data na osnovu osnovnih načela vezanih za prikupljanje podataka u nekom istraživačkom procesu, kao i na osnovu iskustava u sličnim procesima izveštavanja ili pripreme nacionalnih strategija ili programa. Posebno su korišćena iskustva vezana za pripremu izveštaja za Milenijumske ciljeve, kao i NPA. Posebna pažnja posvećena je konkretnim koracima u prikupljanju i sredjivanju gradje, kao i praktičnim koracima koji mogu da olakšaju inače veoma zahtevan proces pisanja izveštaja.

Bibliografija

– Anketa o radnoj snazi, Beograd, RZS, oktobar 2005.

– Blagojević M. (pripr). Ka vidljivoj ženskoj istoriji: ženski pokret u Beogradu, Beograd, Centar za ženske studije, istraživanja i komunikaciju, 1998.

– Blagojević M. Roditeljstvo i fertilitet – Srbija 90-tih, Beograd, ISI FF , 1997.

– Blagojević M. Rodni barometar, Srbija 2006: društveni položaj i kvalitet života žena i muškaraca, Budimpešta i Beograd, Altera MB – Research Centre for Gender and ethnicity,AŽIN, 2007.

– Blagojević M. (pripr.) Mapiranje mizoginije u Srbiji(I i II) : diskursi i prakse, Beograd, AŽIN, 2000 i 2004.

– Izveštaj «Nacionalni Milenijumski ciljevi razvoja u Republici Srbiji», Vlada, Beograd, decembar 2006.

– Izveštaj o implementaciji Strategije za smanjenje siromaštva u Republici Srbiji , Vlada 2005.

– Konstantinović-Vilić S. i Pterušić N. Krivično delo nasilja u porodici – pravna praksa u Republici Srbiji, Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju, Niš, 2002

– Nikolić- Ristanović V. Porodično nasilje u srbiji, Viktimološko društvo Srbije, Prometes, 2002.

– Pod rizikom: Socijalna ugroženost Roma, izbeglica i interno raseljenih lica u Srbiji, UNDP, Beograd, 2006.

– Položaj žena na tržištu rada u Srbiji, projekat UNDP i Saveta za ravnopravnost polova Republike Srbije, 2006.

– Strategija za smanjenje siromaštva u republici Srbiji, Vlada, 2003.

– UNICEF, The many faces of poverty. Research on child poverty in Serbia, Belgrade, 2004.

PROF. DR MARINA BLAGOJEVIĆ

Marina Blagojević je sociološkinja, naučna savetnica u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu i profesorka na postdiplomskim rodnim studijama u Sarajevu (rod i razvoj).

Doktorirala je na sociologiji, sa temom iz ženskih studija (Profesionalno uspešne žene u Jugoslaviji), 1990. godine i potom postala jedna od osnivačica Centra za ženske studije u Beogradu (1992).

Inicirala je i organizovala prvu feminističku postkomunističku konferenciju u Beogradu (1994) godine, kao i Prvi forum nevladinih organizacija u Srbiji (1997). Jedna je od osnivačica Ženske stranke (1991), Demokratskog Centra, Beogradskog kruga, kao i AŽINA.

Predavala je na univerzitetima u Beogradu, CEU – Budimpešta, USA, Nemačkoj, Austriji, a po pozivu je držala predavanja na različitim univerzitetima u Evropi.

Radi kao međunarodna ekspertkinja-konsultantkinja za UNDP, Evropsku komisijsu, Evropski parlament, IFAD, kao i različite evropske projekte (Srbija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina, Moldavija, Ukrajina, Azerbejdžan, Mongolija, Češka, Belgija, Madjarska, Grčka). Blagojević je autorka i urednica većeg broja monografija i 80-ak naučnih tekstova objavljenih na raznim jezicima i u različitim zemljama.

Ona je takođe rodna ekspertkinja za Milenijumske ciljeve u Srbiji i Strategiju borbe protiv siromaštva. Osnovne oblasti interesovanja su joj: rod i razvoj, sociologija medjuetničkih odnosa, sociologija roda, kao i socijalna demografija.

Veronika Mitro

ULOGA NEVLADINIH ORGANIZACIJA U IZVEŠTAVANJU PREMA KONVENCIJI O ELIMINICIJI SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA

Sažetak: U radu su opisane mogućnosti nevladinih organizacija da se uključe u izveštavanje prema Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena. Predstavljene su aktivnosti koje nevladine organizacije mogu da preduzmu pre podnošenja državnog izveštaja, tokom podnošenja izveštaja i pre odbrane izveštaja, tokom procene izveštaja i posle procene izveštaja. Cilj je rada da ukaže nevladinim organizacijama na aktivnosti koje mogu preduzeti i podstakne ih da se u većoj meri u tom pravcu angažuju.

Ključne reči: Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, izveštavanje, izveštaj u senci, nevladine organizacije.

Obaveze Srbije prema Komitetu Ujedinjenih nacija za eliminaciju diskriminacije žena

Republika Srbija¹ potpisala je Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena 1981. godine². Ratifikovala je Konvenciju 1982. i Konvencija je stupila na snagu 26. marta 1982. Od tada je Republika Srbija obavezna da štiti i unapređuje ženska prava i ravnopravnost, bez obzira na nacionalne, verske ili kulturne činioce; da prihvata mere za eliminaciju diskriminacije žena; da preduzme afirmativne mere u pravcu ravnopravnosti polova i, da o preduzetim pravnim, administrativnim i drugim merama periodično podnosi izveštaj Komitetu Ujedinjenih nacija za eliminaciju diskriminacije žena (u daljelm tekstu Komitet). Država godinu dana po ratifikaciji podnosi inicijalni izveštaj i zatim svake četiri godine redovan periodični. Komitet podseća državu da je dužna da podnese izveštaj u narednih godinu dana. Kada država podnese izveštaj, Komitet ga razmatra i daje opšte preporuke državnim autoritetima za dalji rad. Država je dužna da prevede preporuke na svoj jezik i učini dostupnim javnosti. Takođe je dužna da učini sve moguće napore da se preporuke ostvare i da o postignućima u sledećem izveštaju informiše.

^[1] Republika Srbija je naslednica svih međunarodnih obaveza Državne zajednice Srbija i Crna Gora, Savezne republike Jugoslavije i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i u tekstu se koristi naziv Republika Srbija i za period kada ona nije postojala

^[2] Objavljena u Službenom listu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije - Međunarodni ugovori, br. 11/1981.

Do 6. oktobra 1999. godine obaveza izveštavanja bila je jedini mehanizam primene Konvencije. Toga dana Generalna skupština je usvojila Opcioni protokol uz Konvenciju koji sadrži dve procedure: 1) proceduru komunikacije kojom se omogućava pojedinačnim ženama ili grupama žena da podnesu tužbu Komitetu zbog kršenja prava koja su zaštićena Konvencijom; 2) proceduru ispitivanja kojom se Komitetu omogućava da započne istragu u situacijama težih ili sistematskih kršenja prava žena. Opcioni protokol bio je otvoren za potpisivanje 10. decembra 1999. Do 25. novembra 2002. Opcioni protokol su ratifikovale 44 države, među njima i Republika Srbija. Opcionim protokolom, uz dosadašnju obavezu izveštavanja država prihvata i nadležnost suda u individualnim predstavkama.

Informacije o Komitetu značajne za nevladine organizacije

Komitet je već posle svojih prvih zasedanja pozvao predstavnike nacionalnih i međunarodnih nevladinih organizacija da prate njegov rad i pruže podatke specifične za državu i omogućće da Komitet i radna grupa budu što bolje informisani. Komitet takođe, ohrabruje međunarodne nevladine organizacije, organizacije UN, fondacije i programe da podrže učešće predstavnika nacionalnih nevladinih organizacija na zasedanju Komiteta.

Odeljenje za podršku žena (The Division for the Advancement of Women, u daljem tekstu DAW) upućuje na svoj vebsajt za detaljne informacije o prošlim i budućim sednicama Komiteta, posebno za podatke o tome koje države su predviđene da brane svoje izveštaje, kao i podatke značajne za nevladine organizacije i druge zainteresovane da prate rad Komiteta. DAW ne šalje pozivna pisma nevladinim organizacijama, ali omogućuje da izveštaji koje nevladine organizacije podnose stignu do članova Komiteta i radne grupe³.

^[3] Za dodatne informacije kontaktirati:

Coordination and Outreach Unit, Division for the Advancement of Women

Department of Economic and Social Affairs United Nations

2 UN Plaza, DC2 12th floor, New York, NY 10017, fax +1(212)963 3463, tel. +1(212)9638070, imejl: changt@un.org; http://www.un.org/womenwatch/daw.

Zadaci i uloga nevladinih organizacija u izveštavanju prema Konvenciji

Nevladine organizacije nemaju zvanično mesto u proceduri izveštavanja i dokumenta nevladinih organizacija ne mogu biti primljena i procesuirana kao dokumenta Ujedinjenih nacija.

Samo jedna nevladina organizacija - International Women’s Rights Action Watch (IWRAW) razvila je ekspertizu u usmeravanju pažnje nevladinih organizacija na rad Komiteta i u podnošenju podataka Komitetu. Ova nevladina organizacija pruža savete i uputstva nevladinim organizacijama i ima ugovor sa Komitetom da distribuiru izveštaje u senci elektronski i/ili u štampanoj verziji direktno ekspertima pre zasedanja. IWRAW pored toga priprema i nezavisne analize za države o temama i oblastima kojima bi trebalo da se pozabave, a u kojima sumira materijale prikupljene od međunarodnih, nacionalnih i lokalnih nevladinih organizacija. Takođe, IWRAW je sačinio korisne informativne materijale kao što su: Procena položaja žena, Uputstvo za izveštavanje prema Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacija žena⁴.

Bez znanja i interesovanja šire javnosti, podnošenje i ispitivanje državnog izveštaja je u opasnosti da ostane samo uljudna diplomatska aktivnost države. Bez doprinosa nevladinih organizacija ni država ni Komitet ne mogu adekvatno da rade i zbog toga je od velikog značaja aktivno učešće nevladinih organizacija.

Prema Majklu O’Flavertiju (2002) zadaci nevladinih organizacija u procesu izveštavanja mogu biti sledeći:

1. Nevladine organizacije mogu da kanališu nezavisne informacije članovima Komiteta. Nijedan državni izveštaj ne može adekvatno biti ispitan bez poznavanja drugih izvora sa kojima bi mogao da se uporedi. Bez obzira koliko je državni izveštaj dobar, on će da “pati” od opštih mesta i propusta. Nezavisne informacije mogu da predstavte alternativnu perspektivu koja će pomoći članovima Komiteta da razviju svoje sopstveno viđenje situacije u zemlji. Takođe, nevladine organizacije mogu podneti informacije koje se odnose na trenutnu situaciju, jer često je državni izveštaj koncipiran i sačinjen mnogo pre odbrane.

2. Nevladine organizacije mogu da u široj javnosti promovišu znanja o proceduri izveštavanja i doprinose njegovom boljem razumevanju. Nevladine organizacije mogu da doprinosu da javnost postane svesna značaja državnog izveštavanja kroz

^[4] Moguće ih je kontaktirati na adresi: IWRAW, Humphrey Institute of Public Affairs, 301, 19th Avenue South, Minneapolis, MN 55455, United States. Za više informacija o IWRAW-u i o informativnim materijalima vidi na vebsajtu: http://iwraw.igc.org.

javne kampanje i saradnju sa medijima i da podstiču pojedince i grupe da predstave svoju situaciju kada su ženska ljudska prava u pitanju i pomognu ili koordiniraju pisanje i podnošenje izveštaja u senci.

3. Nevladine organizacije mogu da doprinose efektivnosti procesa izveštavanja nakon odbrane izveštaja. Bez konstantnog lobiranja i javnih kampanja postoji opasnost da preporuke Komiteta i obaveze koje su države preuzele ne budu ispunjene ili se ispunjavaju na neadekvatan i pogrešan način.

Učešće nevladinih organizacija u procesu izveštavanja prema Majkl O’Flaverti (2002) moguće je na četiri nivoa:

1. pre podnošenja izveštaja;

2. tokom podnošenja izveštaja i pre odbrane izveštaj;

3. tokom procene izveštaja;

4. posle procene izveštaja.

1. Aktivnosti nevladinih organizacija pre podnošenja izveštaja

Pre podnošenja državnog izveštaja, nevladine organizacije mogu da preduzmu aktivnosti kojima će ohrabriti državu da na vreme podnosi izveštaj. Mnoge države ne uspevaju da periodično podnose izveštaj Komitetu. Komitet je razradio neke procedure kao što je formalno podsećanje države ili u ekstremnim slučajevima, razmatranje situacije u državi, čak i kada izveštaj nije podnet. Države najčešće ne podnose izveštaje u predviđenom vremenskom okviru, jer nemaju kapaciteta da udovolje zahtevima Komiteta. Nevladine organizacije mogu ohrabriti državu da udovolji svojim međunarodnim obavezama tako što će vladi ponuditi svoju asistenciju kako kroz organizovanje treninga za osobe koje su uključene u izradu državnog izveštaja, ili kroz direktno učešće u izradi državnog izveštaja.

Pre podnošenja državnog izveštaja, nevladine organizacije mogu da se angažuju na istraživanju sopstvene uloge koju bi mogle da igraju u pripremnom procesu. Različiti su načini na koji nevladine organizacije mogu doprineti izradi državnog izveštaja. Mnoge države ignorišu učešće nevladinih organizacija, dok u drugim nevladine organizacije podnose podatke kojima raspolažu vladi na svoju inicijativu, ili na zahtev vlade. Vlada ovaj doprinos može da uključi u svoj izveštaj i shodno podacima primljenim od nevladinih organizacija menja sadržaj državnih izveštaja, može da kao dodatak priključi državnom izveštaju doprinos nevladine organizacije ili da ga prosto zanemari. Drugi način je aktivno učešće nevladinih organizacija u izradi državnog izveštaja, gde onda državni izveštaj u potpunosti uključuje i stav države i nevladinih

organizacija. Učešće nevladinih organizacija u izradi državnog izveštaja daje mogućnost uticaja na državnu politiku, dok sa druge strane, umanjuje mogućnost nevladinih organizacija da razviju kritičan stav prema stavu države. Kada nevladine organizacije ne učestvuju u izradi državnog izveštaja, one mogu informisati vladu o stavu koji će zauzeti i tako podstaći vladu da iskrenije analizira problem u državnom izveštaju.

Pre podnošenja državnog izveštaja, nevladine organizacije mogu da preuzmu i aktivnosti za podnošenje nezavisnih informacija. U periodu pripreme državnog izveštaja, nevladine organizacije se takođe mogu angažovati na istraživanju prethodnih obećanja koja je država preuzela uključujući i preporuke Komiteta. Nvladine organizacije mogu pripikiti relevantne novinske članke, različita dokumenta, akademske radove, istraživačke rezultate i drugo, uredno ih dokumentovati da budu uporedivi sa određenom preporukom ili obavezom preuzetom od strane države. Na ovom nivou, važan zadatak nevladinih organizacija je promocija procedura za podnošenje nezavisnih informacija među samim nevladinim organizacijama i podsticanje uključivanja nevladinih organizacija u proces izveštavanja.

2. Aktivnosti nevladinih organizacija tokom podnošenja izveštaja i pre odbrane izveštaja^s

Kada je država podnela izveštaj, on se skladišti kao dokument UN i prevodi na radne jezike Komiteta i postavlja na vebсайт DAW-a. Nvladine organizacije tako saznaju kada će se izveštaj braniti i kada će se radna grupa sastati i ovo je pravo vreme kada treba otpočeti pripreme za podnošenje izveštaja u senci ili nezavisnih informacija kojima će ukazati Komitetu na sporne članove državnog izveštaja.

Kada je od strane Komiteta potvrđeno da je država na dnevnom redu da predstavi svoj izveštaj na predstojećoj sednici, nevladine organizacije bi trebalo da izraze svoje interesovanje i Komitetu i IRAW-u i pošalju što je moguće više preliminarnih materijala koji će biti prosleđeni članovima.

Izveštaji u senci, kao i drugi nezavisni podnesci Komitetu moraju da prate određen format i da se oslanjaju na državni izveštaj. Informacije koje su izvan konteksta državnog izveštaja nemaju ili imaju vrlo malo uticaja. Zato je preporuka da se nezavisni podnesci oslanjaju na određene paragrafe državnog izveštaja, preporučljivo je da ih čak i citiraju pre iznošenja nezavisnih podataka. Takođe je preporučljivo da

^[1] Za detalje o podnošenju izveštaja u senci i prisustvovanje zasedanju Komiteta i radne grupe vidi tekst: NGO_Information_note_CEDAW.pdf dostupna na adresi: http://www.un.org/womenwatch/daw

se sačini sažetak izveštaja sa ključnim stavovima, da bi se osiguralo da prezauzeti članovi Komiteta i radne grupe iste pročitaju. Nvladine organizacije mogu odlučiti da podnesu izveštaj u senci samo za pojedine članove ili mogu sačiniti opšti izveštaj za posebnu grupu žena ili za određeni region u državi (za primer izveštaja za jednu grupu žena (Romkinje) u jednom regionu države (Vojvodini) vidi primer izveštaja u senci u: Mitro i saradnici, 2004). Izveštaj u senci je posebno visoko vrednovan ako izveštava o aktuelnoj situaciji na terenu i kada je strukturalna i institucionalna nepravda ilustrovana konkretnim negativnim efektima na pojedinku, grupu žena ili čitavu zajednicu.

Postoje određeni rokovi do kada su nevladine organizacije obavezne da podnesu svoje izveštaje u senci. Nvladine organizacije koje neće prisustvovati zasedanju, a žele da njihove izveštaju budu uručeni članovima Komiteta, mogu poslati 40 kopija svog izveštaja DAW-u najkasnije nedelju dana pre zasedanja. Ili mogu elektronski poslati svoje izveštaje međunarodnoj organizaciji IRAW. Nvladine organizacije koje žele da njihov izveštaj u elektronskoj formi stigne do eksperata u radnoj grupi treba da pošalju IRAW-u izveštaj najmanje 3 nedelje pre zasedanja, a oni koji žele da njihovi izveštaji u štampanoj verziji budu distribuirani ekspertima pre zasedanja treba da ga pošalju 7 nedelja pre zasedanja kako bi IRAW moga da ih umnoži i distribuirati.

Nvladine organizacije se podstiču na podnesu svoje izveštaje u senci ili druge za državu specifične informacije već za radnu grupu koja pre zasedanja priprema listu problema i pitanja za svaku državu, koja će svoj izveštaj braniti na zakazanom zasedanju .

3. Aktivnosti nevladinih organizacija tokom procene izveštaja

Uticaj pisanih komentara i izveštaja koje su nevladine organizacije podnele, može značajno da se uveća ostvarivanjem direktnog kontakta sa članovima Komiteta, kako formalnim, tako i neformalnim.

Nvladine organizacije mogu da se obrate radnoj grupi na zatvorenom zasedanju, a radna grupa Komiteta sastaje se sa nevladinim organizacijama drugog dana svakog zasedanja. Ovi sastanci su otvoreni i nisu evidentirani i traju otprilike dva sata, a razmatraju sve pristigle izveštaje i komentare. Vreme govorenja za predstavnike nevladinih organizacija podjednako je raspoređeno među prisutnim predstavnicima nevladinih organizacija koji žele da se obrate. Najčešće je na raspolaganju predstavniku svake nevladine organizacije desetak minuta. Nvladine organizacije koje su zainteresovane da se njihov predstavnik obrati Komitetu ili radnoj grupi moraju da

podnesu puni naziv organizacije, ime i prezime svog predstavnika DAW-u najkasnije nedelju dana pre zasedanja kako bi mogla da se obezbedi propusnica za ulaz u zgradu Ujedinjenih nacija. Takođe je neophodno da svi predstavnici imaju sa sobom važeći pasoš i da lično preuzmu propusnicu u Odeljenju za pasoše i identifikaciju Ujedinjenih nacija⁶. Nije potrebno unapred slati usmenu izjavu.

Nvladine organizacije koje učestvuju u radnoj grupi treba da ponesu 15 kopija za distribuciju na sastanku radne grupe sa nevladinim organizacijama. Predstavnici nevladinih organizacija koji učestvuju na zasedanju treba da ponesu najmanje 40 kopija na samo zasedanje, kako bi mogli da budu distribuirani na sastanku Komiteta sa nevladinim organizacijama.

Učešće predstavnika nevladinih organizacija na zasedanju Komiteta i sastancima radnih grupa, osim što omogućuje direktno obraćanje, takođe omogućuje i da se na zasedanju i sastancima radnih grupa podnesu i drugi dokumenti, kao i novi, ažurirani podaci, te i da se za svoje potrebe sačine potpuni zapisnici sa zasedanja, koji mogu poslužiti u aktivnostima nevladinih organizacija nakon odbrane izveštaja. Osim toga, tokom boravka predstavnici nevladinih organizacija mogu da se sretnu i sa predstavnicima vlada svojih država, sa međunarodnim medijima i međunarodnim nevladinim organizacijama i tako promovišu i unaprede svoj rad.

Nvladine organizacije mogu da se obrate i neformalno članovima komiteta koji su voljni da ostvare direktan kontakt. Primarnu pažnju treba usmeriti na članove radne grupe koja radi pre zasedanja⁷. Mnogi članovi se rado sastaju neformalno sa predstavnicima nevladinih organizacija. Članovi Komiteta su ponekad spremni i da doputuju u državu i sretnu se sa zainteresovanim nevladinim organizacijama. Ovakvi susreti mogu značajno pomoći da se adekvatno pripremi izveštaj u senci i da se u njemu fokusira na prioritete. Ovakvi susreti se moraju pažljivo pripremati i ne treba zaboraviti da su ovi susreti privatni događaji i da članovi Komiteta u njima ne učestvuju kao zvaničnici Komiteta. Preporuka je da se ovakvi susreti organizuju kada je moguće organizovati susrete članova Komiteta direktno sa žrtvama, pri kojima će sami moći da se uvere u aktuelnu situaciju u državi.

4. Aktivnosti nevladinih organizacija posle procene izveštaja

Nakon što je država odbranila izveštaj i Komitet procenio stanje ženskih ljudskih prava u istoj i izdao svoje saopštenje i preporuke, nevladine organizacije mogu da preuzmu aktivnosti u pravcu ukazivanja na preporuke Komiteta. Mogu, na primer da prevedu preporuke Komiteta na državni jezik i/ili na jezike nacionalnih zajednica koje u državi žive, objave i distribuiraju među nevladinim organizacijama. Mogu da organizuju različite kampanje u kojima će promovisati preporuke Komiteta i iste učiniti ih javnim ili organizovati tribine i okrugle stolove sa ciljem da se pojedine preporuke Komiteta i obaveze države razjasne i bolje razumeju u javnosti. Aktivnosti koje nevladine organizacije na ovom nivou preduzimaju imaju pre svega za cilj da podstiču državu da poštuje preporuke Komiteta i ispuni obaveze koje je preuzela, ali i da podstaknu pojedinke, i grupe žena da se aktivno uključe u ostvarivanje svojih prava kroz stalan dijalog sa državom.

Zaključak

Nvladine organizacije imaju značajnu ulogu u izveštavanju prema Konvenciji - od ohrabrivanja države da obavlja preuzete međunarodne obaveze, do aktivnog učešća u promociji i zaštiti ženskih ljudskih prava. Za nevladine organizacije u Srbiji ovo je posebno zgodan trenutak. Republika Srbija podnela je Inicijalni izveštaj Komitetu⁸ i odbrana izveštaja je na dnevnom redu 38. sednice Komiteta koja će se održati od 14. maja do 1. juna 2007. Sada je pravi trenutak da sve one nevladine organizacije koje su tokom godina prikupile značajne podatke o različitim grupama žena i u različitim oblastima preuzmu aktivnosti, te da podatke kojima raspolažu i izveštaje u senci koje su pripremili upute članovima radne grupe i Komiteta.

Rezime

U radu se najpre opisuje obaveza države prema Komitetu Ujedinjenih nacija za eliminaciju svih oblika diskriminacija žena i stav i očekivanja Komiteta od nevladinim organizacija u izveštavanju. Zatim su opisani zadaci koje nevladine organizacije mogu imati u procesu izveštavanja države Komitetu. Navode se aktivnosti koje nevladine organizacije mogu preduzeti pre nego što država podnese izveštaj, tokom odbrane

^[2] Izveštaj je dostupan na internet prezentaciji DAF-a na engleskom: http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw38/reports/serbiaE.pdf

^[3] United Nations Pass and Identification Unit,

^[4] 801 United Nations na uglu 1st Avenue i East 45th Street. Rado vreme: 9:00 do 16:00 radnim danima

^[5] Članstvo u radnim grupama je objavljeno u godišnjem izveštaju Komiteta za prethodnu godinu.

izveštaja i nakon odbrane izveštaja i opisuju načini i osnovna uputstva kako nevladine organizacije te aktivnosti mogu da realizuju. Cilj rada je da informiše zainteresovane o ulozi nevladinih organizacija u procesu izveštavanja i podstakne nevladine organizacije u Srbiji da slične aktivnosti preduzimaju.

Literatura:

Mitro, Veronika sa saradnicama, Nevidljive - Ljudska prava Romkinja u Vojvodini / The Invisible Ones - Human Rights of Romani Women in Vojvodina, Futura publikacije, Novi Sad, 2004.

O'Flaherty, Michael, Non-governmental Organisations and the Reporting Procedures under the International Human Rights Instruments, in> Human Rights and the UN Practice before the Treaty Bodies, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague, London, New York, 1-15, 2002.

O'Flaherty, Michael, The Committee on the Elimination of Discrimination against Women, in> Human Rights and the UN Practice before the Treaty Bodies, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague, London, New York, 95-112, 2002.

VERONIKA MITRO

(1965, Novi Sad), psihološkinja, ekspertkinja za ravnopravnost polova.

Jedna od osnivačica Ženskih studija i istraživanja, Novi Sad. Od osnivanja (1997) do danas sarađivala je i vodila veći broj projekata koji doprinose unapređivanju položaja žena u Srbiji.

U periodu od decembra 2003. do juna 2004. koordinirala je projekat Alternativni izveštaj o položaju Romkinja u Vojvodini prema Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW Shadow Report on the Rights of the Roma Women in Vojvodina), koji je podržala Britanska ambasada u Beogradu i na osnovu kog je sa grupom saradnica sačinila primer izveštaja u senci objavljen u publikaciji Nevidljive - Ljudska prava Romkinja u Vojvodini (Futura publikacije, 2004).

U 2006. učestvovala je u organizaciji treninga za predstavnike ministarstava i nevladinih organizacija o izveštavanju prema Konvenciji upravo na temu uloga nevladinih organizacija u izveštavanju i izveštaji u senci, što je u ovom radu upravo predstavila. Projekat su realizovali Savet za ravnopravnost polova vlade RS i Zavod za ravnopravnost polova APV u okviru Regionalnog projekta za ravnopravnost polova UNDP pod nazivom 'Organizacija treninga-seminara na osnovu rodne analize'.

KRATKA ISTORIJA CEDAW KONVENCIJE

Jednakost prava žena je jedan od osnovnih principa Ujedinjenih nacija. U Preambuli Povelje Ujedinjenih nacija kao jedan od ključnih ciljeva organizacije postavlja se ponovno potvrđivanje „vere u osnovna ljudska prava, u dostojanstvo i vrednost ljudske ličnosti, u jednaka prava žena i muškaraca“. U članu 1. se proglašava da je jedan od ciljeva Ujedinjenih nacija da se ostvari međunarodna saradnja u unapređivanju i podsticanju poštovanja ljudskih prava i sloboda za sve, bez razlikovanja na osnovu, između ostalog, pola. Po Povelji, prvom međunarodnom instrumentu koji se odnosi konkretno na ljudska prava i jednaka prava žena i muškaraca, sve države članice Ujedinjenih nacija imaju zakonsku obavezu da teže punom ostvarivanju svih ljudskih prava i osnovnih sloboda. Tako se status ljudskih prava, uključujući i cilj da se ostvari ravnopravnost žena i muškaraca podiže na viši nivo: pitanje etike postaje ugovorna obaveza svih vlada, kao i Ujedinjenih nacija.

Međunarodna povelja o ljudskim pravima pojačava i proširuje ovo isticanje na ljudska prava žena. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima proglašava pravo svakoga na jednakost pred zakonom i pravo na uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda bez bilo kakvog razlikovanja, a među osnove za takvo nedozvoljeno razlikovanje uključuje i pol. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, oba iz 1966. godine, koji principima Deklaracije daju pravno obavezujući oblik, jasno ističu da se utvrđena prava primenjuju na sve osobe bez razlikovanja po bilo kojoj osnovi, i ponovo definišu pol kao osnov za takvo nedozvoljeno razlikovanje. Pored toga, svaki od navedenih paktova konkretno obavezuje države koje su potpisale ili ratifikovale pakt da obezbede da žene i muškarci imaju jednako pravo na uživanje svih prava koja su njima utvđena.

Međunarodna povelja o ljudskim pravima, u kombinaciji sa drugim srodnim sporazumima o ljudskim pravima, stoga postavlja sveobuhvatan set prava na koja pravo imaju svi, uključujući i žene. Međutim, sama činjenica da su žene ljudska bića pokazala se kao nedovoljna da bi im garantovala uživanje međunarodno priznatih prava. Od samog osnivanja, Komisija za položaj žena (Commission on the Status of Women–CSW) nastojala je da u ovim instrumentima utvrdi i razradi opšte garancije nediskriminacije iz aspekta rodne ravnopravnosti. Iz rada CSW-a proizašao je niz važnih deklaracija i konvencija koje štite i unapređuju ljudska prava žena.

CSW je osnovan 1946. godine kao potkomisija Komisije za ljudska prava, ali je ubzo, kao rezultat pristika aktivistkinja, dobila status stalne komisije. Mandat CSW-a uključivao je pripremu preporuka u vezi sa gorućim problemima u oblasti ženskih prava koji su

zahtevali trenutnu pažnju, sa ciljem da se sprovede princip da žene i muškarci treba da imaju jednaka prava, kao i pripremu predloga za realizaciju navedenih preporuka. Između 1949. i 1959. godine, Komisija je razradila Konvenciju o političkim pravima žena koju je Generalna skupština usvojila 20. decembra 1952. godine, Konvenciju o državljanstvu udatih žena koju je Generalna skupština usvojila 29. januara 1957. godine, Konvenciju o pristanku na brak, minimalnoj starosti za brak i registraciju braka koja je usvojena 7. novembra 1962. godine, kao i Preporuku o pristanku na brak, minimalnoj starosti za brak i registraciju braka usvojenu 1. novembra 1965. godine. Svaki od ovih sporazuma štiti je i unapređivao prava žena u oblastima u kojima su po mišljenju Komisije ova prava bila posebno ugrožena. Izuzev u navedenim oblastima, verovalo se da se ženska prava najbolje štite i unapređuju opštim sporazumima o ljudskim pravima.

Iako su ovi instrumenti odražavali sve veću složenost sistema UN za zaštitu i unapređenje ženskih ljudskih prava, ukazali su na fragmentaran pristup ovom pitanju, jer nisu uspjeli da se na jedan sveobuhvatan način bave diskriminacijom žena. Takođe, postojala je zabrinutost da sistem opštih ljudskih prava zapravo ne deluje onako uspešno kako bi trebalo na zaštitu i unapređenju prava žena. Stoga je Generalna skupština 5. decembra 1963. godina usvojila odluku 1921 (XVIII), u kojoj je zatražila da Ekonomski i socijalni savet pozove SCW da pripremi nacrt deklaracije koja bi u okviru jednog instrumenta sadržala međunarodne standarde o jednakim pravima muškaraca i žena. Ceo ovaj proces podržavale su aktivistkinje van sistema UN. Komitet sačinjen od članova/članica iz CSW-a počeo je izradu nacrta 1965. godine, a Deklaraciju o eliminaciji diskriminacije žena Generalna skupština je konačno usvojila 7. novembra 1967. godine. Uprkos tome što je Deklaracija sadržala samo izjavu o moralnoj i političkoj nameri, bez ugovorne snage jednog sporazuma, priprema nacrta predstavljala je težak proces. Član 6, koji se odnosi na ravnopravnost u braku i porodici i član 10, koji se odnosi na zapošljavanje, pokazali su se kao posebno kontroverzni, kao i pitanje da li Deklaracija treba da zahteva ukidanje i dopunu ili izmenu običaja i zakona koji predstavljaju diskriminaciju.

Tokom 60-ih godina XX veka u mnogim delovima sveta povećana je svest o obrascima diskriminacije žena i porastao je broj organizacija posvećenih borbi protiv posledica te diskriminacije. Nepovoljan efekat nekih razvojnih politika na žene takođe je postao jasan. U 1972. godini, pet godina nakon usvajanja Deklaracije i četiri godine nakon što je Ekonomska i socijalna komisija uvela dobrovoljni sistem izveštavanja o sprovođenju

Zasedanje Komiteta

Obaveza izveštavanja je glavni mehanizam sprovođenja koji je Komisija razvila, a dva glavna nedostatka sistema ista su kao i kod drugih ugovornih tela^s: s jedne strane države ugovornice ne podnose izveštaje u vremenskom roku određenom Konvencijom, a sa druge strane značajan broj izveštaja podnetih Komisiji ne razmatra se na vreme zbog nagomilavanja ranijih izveštaja. Na dan 1.8.1999. godine bilo je preko 160 država ugovornica CEDAW Konvencije, a čekalo se na 53 inicijalnih izveštaja, 53 druga periodična izveštaja, 40 trećih izveštaja i 56 četvrtih izveštaja čije je podnošenje kasnilo, dok je istovremeno 9 inicijalnih izveštaja, 11 drugih periodičnih izveštaja, 14 trećih izveštaja i 6 četvrtih periodičnih izveštaja čekalo na razmatranje.⁶

Razlog za nagomilavanje izveštaja je prvenstveno strukturalna greška u sistemu, tačnije, neadekvatno vreme zasedanja Komiteta. Član 20 CEDAW Konvencije propisuje da se Komitet obično sastaje jednom godišnje na period koji ne iznosi duže od dve nedelje. Kao odgovor na zabrinutost Komiteta da obim posla postaje prevelik, Generalna skupština odobrila je Komitetu ukupno tri nedelje vanrednog zasedanja godišnje, čemu bi prethodio sastanak radne grupe. Ovo ipak nije bilo dovoljno. U izveštaju petog zasedanja predsedavajućih svih ugovornih tela, održanog u septembru 1994. godine, sa velikom zabrinutošću se ističe da je rad Komiteta ozbiljno ograničen zbog neadekvatne dužine vremena za zasedanje. Navedeno je da je «u potpunosti neprihvatljivo» i «žalosno» da se zbog nagomilavanja izveštaja može desiti da izveštaji država ugovornica stignu na red za razmatranje čak tri godine nakon podnošenja.⁷

Usled zabrinutosti zbog obima posla, CEDAW Komitet je na četrnaestom zasedanju 1995. godine doneo Opštu preporuku br. 22. Obim posla povećan je usled sve većeg broja ratifikacija, nagomilavanja izveštaja koji su čekali na razmatranje i prevelikog vremenskog razmaka između podnošenja izveštaja država ugovornica i njihovog razmatranja.

Komitet je istakao da je ono jedino ugovorno telo čije je vreme zasedanja ograničeno Konvencijom i da ima najkraće vreme zasedanja od svih ugovornih tela. Komitet je stoga predložio da države ugovornice predlože izmene i dopune Konvencije kojima bi se Komitetu omogućilo da se godišnje sastaje onoliko dugo koliko je potrebno da delotvorno obavlja svoje funkcije.

^[1] Videti Anne Bayefski, “Making the Human Rights Treaty Bodies Work”, in Human Rights:An Agenda for the Next Century, Louis Henkin and JL Hargrove (eds.), American Society of International Law (1994) 229, stranice 234-5.

^[2] Report of the Committee on the Elimintion of Discrimination Against Women, A/54/38/Rev.1 (1999), Annex V.

^[3] Report of the Fifth Meeting of Persons Chairing the Human Rights Treaty Bodies, 19-23 September 1994, A/49/537 (19 October 1994).

Države ugovornice su naknadno prihvatile preporuku, i trenutno se čeka da se izmene i dopune usvoje dvotrećinskom većinom država ugovornica kako bi stupile na snagu. U međuvremenu, dok se izmene i dopune ne usvoje, Generalna skupština je na svom 51. zasedanju 1996. godine odobrila zahtev Komiteta da mu se odobri dodatno vreme za zasedanje i da se omogući da Komitet održi dva zasedanja godišnje od kojih svako traje tri nedelje, a zasedanju prethodi sastanak radne grupe⁸.

Praksa Komiteta

Praksa Komiteta u razmatranju inicijalnih izveštaja se razlikuje od načina razmatranja naknadnih periodičnih izveštaja. Obrazloženje za različite procedure je da je, kada država ugovornica podnese inicijalni izveštaj Komitetu, važno prvo uspostaviti konstruktivni dijalog između Komiteta i države ugovornice⁹. Zanimljivo je, međutim, da praksa Komiteta nije sadržana u poslovniku o radu koji je usvojen 1982. godine¹⁰. Komitet trenutno razmatra promenu poslovnika. Promene koje se predlažu bi, između ostalog, formulisale postojeću praksu tako da se državama pruži mogućnost da do određenog roka podnesu dodatne informacije, čime bi se otklonio problem zastarevanja izveštaja u periodu između njihovog podnošenja i razmatranja. Takođe, predložene promene bi formalno omogućile državama ugovornicama koje imaju više od jednog zastarelog izveštaja da podnesu kombinovani izveštaj, u skladu sa odlukom Komiteta donetom na desetom zasedanju (februar 1991. godine).¹¹

^[4] G.A.Res.A/51/68, usvojeno 12.12.1996.

^[5] Report on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, A/52/40/Rev.1 (1997), pasus 25-28. Svrha konstruktivnog dijaloga između Komiteta i države ugovornice koja podnosi izveštaj je da se ustanovi stav da je razmatranje izveštaja od strane Komiteta zajednički poduhvat osmišljen da se unaprede ciljevi Konvencije, a ne neprijateljski postupak. Država ugovornica obezbeđuje podatke, nezavisni eksperti/-kinje - članovi/-ce Komiteta ukazuju na nedostatke i predlažu ideje za dalje sprovođenje Konvencije kroz niz pitanja i odgovora. Države mogu da diskutuju o napretku i preprekama i da koriste stručno znanje Komiteta u smislu analize poštovanja obaveza na osnovu Konvencije: Report by the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, Fourth World Conference on Women, Beijing A/CONF.177/7 (1995), pasusi 31, 43. Koncept konstruktivnog dijaloga pronalazimo i u radu drugih ugovornih tela. U njemu se pravi razlika između ispitivanja navoda o određenim kršenjima ljudskih prava i zajedničke analize generalnog napretka postignutog u sprovođenju Konvencije. Videti Andrew Byrnes, poglavlje 10, stranica 149.

^[6] Poglavlje X Poslovnika o radu odnosi se na izveštaje država na osnovu člana 18. Konvencije. U članu 46. koji se odnosi na formu izveštaja, navodi se samo da Komitet može formulisati savete i generalne preporuke u vezi sa formom, sadržajem i rokovima periodičnih izveštaja. U članu 49, koji se odnosi na prisustvovanje država ugovornica zasedanjima Komiteta, navodi se da će predstavnici/-ce članica država ugovornica prisustvovati zasedanjima Komiteta na kojima će biti razmatran izveštaj te države i da će učestvovati u diskusiji i odgovarati na pitanja u vezi sa navedenim izveštajem. Iako Poslovnik o radu ne sadrži puno podataka o praksi Komiteta u pogledu razmatranja izveštaja i načinu ostvarivanja konstruktivnog dijaloga sa državom ugovornicom, smernice za pripremu izveštaja su mnogo detaljnije. Videti fusnotu pod brojem 1 i fusnotu pod brojem 11.

^[7] Report of the Secretariat on Ways and Means of Improving the Work of the Committee, CEDAW/C/1995/6 (26 October 1994), pasus 7 i Annex I. Videti takođe Report of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, A/46/38 (1991), pasus 370. Revised Draft Rules of the Procedure of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women CEDAW/C/2000/1/WGI/WP.1 (January 2000, Twenty-second session).

Inicijalni i naknadni periodični izveštaji

Kako je već navedeno, način razmatranja inicijalnih izveštaja se razlikuje od razmatranja naknadnih izveštaja. Kod inicijalnih izveštaja predstavnik/-ca države predstavlja dokument, nakon čega slede pitanja članova/-ca Komiteta po tačkama Konvencije. Predstavnik/-ca zatim dobija nekoliko dana da pripremi odgovor na ova pitanja u konsultaciji sa vladom. Procedura traje tokom najmanje dva zasedanja Komiteta.

U odnosu na ovo, procedura koja je uvedena 1990. godine za periodične izveštaje uključivala je sastanak radne grupe nedelju dana pre zasedanja Komiteta na kojem bi se sastavljale liste pitanja o izveštaju koji se razmatra, na osnovu saveta članova/-ca Komiteta, kao i o poređenju aktuelnog izveštaja sa ranije podnetim izveštajima. Lista pitanja bi se potom poslala predstavniku/-ci države, kako bi na vreme mogao da pripremi odgovore. Za ovo je obično bio dovoljan jedan sastanak.

Na šesnaestom zasedanju (januar 1997. godine), međutim, Komitet je smatrao potrebnim da se ova procedura preispita pošto je količina informacija koje je tražio predstavljala opterećenje. Radna grupa je marljivo pripremala brojna detaljna pitanja o periodičnim izveštajima, a u nekim slučajevima odgovori su pripremljeni veoma savesno u formi pisanih izveštaja značajne dužine. Predstavnici/-ce država ugovornica su zatim marljivo čitali izveštaje radi beleženja u zapisnik, kao i radi simultanog prevođenja. Pored toga što je ovaj proces bio zamoran i dugotrajan, takođe je bio i kontraproduktivan u odnosu na cilj konstruktivnog dijaloga, jer je zahtevao previše vremena i ostavljao malo prostora za fokusiranu diskusiju između članova/-ca Komiteta i predstavnika/-ca država.

Kao posledica ovoga, Komitet je predložio da se radna grupa nadalje sastaje na kraju onog zasedanja posle kojeg će uslediti zasedanje na kome će država ugovornica predstaviti periodični izveštaj. Radna grupa sastavlja kratku listu pitanja koja se odnose na kritične tačke i podnosi je državi ugovornici koja na pitanja odgovara u pisanoj formi pre zasedanja. Na osnovu ovoga je CEDAW Komitet mogao da stupi u konstruktivan dijalog sa predstavnicima/-cama država. Komitet je takođe odlučio da se smernice o izveštavanju izmene i dopune tako da se u njih unese pravilo da se država ugovornica obraća Komitetu najduže sat vremena, nakon čega se reč daje i ekspertima/-kinjama - članovima/-cama Komiteta radi vođenja konstruktivnog dijaloga, te da se jedan i po sastanak posveti razmatranju jednog periodičnog izveštaja.¹²

^[8] «Action taken by the Committee on the Report of Working Group I» u Report of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women: Sixteenth and Seventeenth Sessions, A/52/38/Rev.1 (1997) u pasusima 369-371.

Vanredni izveštaji

Na dvanaestom zasedanju (januar 1993. godine), CEDAW Komitet je odlučio da može od države ugovornice zatražiti podnošenje vanrednog izveštaja, u okviru obaveze država ugovornica pod članom 18.(1)(b) da «podnose dodatne izveštaje kada god to Komitet zatraži». Komitet je odlučio da ograniči ovu mogućnosti na vanredne situacije koje se odnose na navode o posebnom teškom kršenju prava žena u dotičnoj državi.

Do sada je Komitet primio ukupno četiri vanredna izveštaja: od Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), Hrvatske, Ruande, kao i od Demokratske Republike Kongo (ranije Zair). Prva tri izveštaja Komitet je zatražio zbog navoda o grubom kršenju ljudskih prava na područjima zahvaćenim oružanim sukobima. Ovo je bilo u skladu sa preporukom sa četvrtog zasedanja predsedavajućih ugovornih tela, koja je ponovljena i na petom zasedanju¹³, da ugovorna tela treba da preduzmu sve neophodne mere¹⁴ u vezi sa takvim kršenjem ljudskih prava. Predsedavajući svakako pozdravljaju inicijative za razvoj procedura sa ciljem da se spreče kršenja ljudskih prava, uključujući i rane znake upozoravanja kako bi se sprečila eskalacija konflikata i odmah delovalo na ograničavanje obima postojećih kršenja prava u oblastima koje su prepoznate kao kritične.

Međutim nije sasvim jasno da li je i u kojoj meri proces izveštavanja koristan kao vid preventivne mere.

Jedan od glavnih instrumenata rada na ostvarivanju ljudskih prava na svim nivoima širom sveta je svakako prikupljanje podataka i dokumentovanje kršenja prava. Ovo se pokazalo kao najdelotvornije u vidu ex post factum instrumenta. Od izuzetnog je značaja da se ispričaju priče i razotkriju okrutnosti koju ljudi čine jedni drugima. Prepoznavanje i imenovanje rodno-specifičnih oblika kršenja ženskih ljudskih prava nedvosmisleno ima ogromnu vrednost, jer su oni često bili zanemareni u analima istorije. Ali delotvorna upotreba procesa izveštavanja radi prikupljanja i distribucije informacija, kao preventivne mere i načina ranog upozoravanja, ne predstavlja jednostavan zadatak.

Poučan je slučaj Demokratske Republike Kongo. Zair (tadašnji naziv) je bio predviđen da predstavi inicijalni izveštaj na osnovu CEDAW Konvencije na šesnaestom zasedanju Komiteta u januaru 1997. godine. Međutim, ova država nije odgovarala na niz službenih obaveštenja Sekretarijata kojima se želelo utvrditi da li je vlada spremna da

^[9] Videtu fusnotu pod brojem 6, pasus 27.

^[10] «Uključujući mogućnost da se na ova kršenja ukaže i Visokom komesaru za ljudska prava i Generalnom sekretaru i nadležnim telima Ujedinjenih nacija, kao i Savet bezbednosti», isto.

pošalje delegaciju u sedište UN u Njujork da predstavi izveštaj pred Komitetom. Zbog toga što nije dobijen nikakav odgovor, pretpostavljalo se da Zair ipak neće izveštavati, te je organizovano da umesto Zaira druga država predstavi svoj izveštaj. Međutim, kada se Komitet sastao, ipak je stigla delegacija iz Zaira očekujući da predstavi inicijalni izveštaj države ugovornice. Nakon određenog razmatranja situacije, imajući razumevanja za to da je nestabilna politička situacija u zemlji bila razlog za poteškoće u komunikaciji i ceneći napore vlade Zaira da pošalje svoje predstavnike/-/ce, Komitet se saglasio da dodeli ograničeno vreme Zairu za vanredni usmeni izveštaj.

Komitet je očekivao da će delegacija izvestiti o vanrednim okolnostima o krizi kroz koju je ta država prolazila zbog konflikata u susednoj Ruandi i Burundiju, a posebno o položaju žena u raseljenim izbegličkim zajednicama. Komitetu i Sekretarijatu je takođe bilo jasno da usmeno izveštavanje neće zadovoljiti obavezu periodičnog izveštavanja države ugovornice na osnovu redovne procedure CEDAW Komiteta i da će se razmatranje redovnog izveštaja pomeriti za neki budući datum. Ali kada su predstavnici Zaira dobili reč, dali su standardan, mada sažet, pregled opšteg položaja žena u državi. Odgovarajući na pitanja članova/-/ca Komiteta nevoljno su konstatovali, na površan način, sukobe u istočnom delu zemlje, interno raseljavanje nekoliko stotina hiljada ljudi, kao i značajan broj izbeglica iz Ruande i Burundija. Naglasili su da građanski rat na istoku ne utiče na većinu ostalih delova zemlje, ali su takođe izrazili stav da međunarodna zajednica nije iskreno zainteresovana za položaj ljudskih prava u Zairu.

Glavna karakteristika ovog obraćanja, u trajanju od oko sat vremena, bila je generalna neugodnost. Bilo je jasno da predstavnici/-/ce Zaira nisu imali dozvolu da otvoreno govore o stvarnim pitanjima kršenja ljudskih prava u svojoj zemlji. Sekretarijat je bio frustriran time što nije uspeo da delegaciji objasni svrhu vanrednog usmenog obraćanja. Članovi/-/ce Komiteta bili su zbunjeni u vezi sa svojom ulogom u slučajevima politički osetljivih okolnosti kao što je bio ovaj, jer su bili nemoćni da dobiju relevantne podatke od delegacije države ugovornice u situaciji koja je uskoro eskalirala i postala glavna vest širom sveta.

Zaključne preporuke CEDAW Komiteta o izveštaju iz Zaira¹⁵ formulisani su u stilu diplomatskog ublažavanja koji je tipičan za konstruktivni dijalog. Komitet je ponovio da je usmeno izveštavanje imalo vanredni karakter, da je održano iz poštovanja prema delegaciji i kao izraz zabrinutosti za položaj žena u Zairu «u delovima zemlje zahvaćenim konfliktom i tamo gde je povećan broj izbeglica». Izraženo je žaljenje

^[15] Report of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women:Sixteenth and Seventeenth Sessions, A/52/38/Rev.1 (1997) u pasusima 344-351.

zbog toga što izveštaj države ugovornice nije u dovoljnoj meri oslikavao tesnu povezanost diskriminacije žena i rodno zasnovanog nasilja s jedne strane, i kršenje osnovnih ljudskih prava i sloboda žena u trenutnoj situaciji s druge. Komitet je bio mišljenja da «treba preduzeti delotvorne i trenutne mere za zaštitu fizičkog i moralnog integriteta žena izbeglica i interno raseljenih žena, kao i svih žena žrtava oružanog sukoba.» Komitet je na kraju podstakao Zair da u naknadnim izveštajima pruži podatke o posledicama oružanog sukoba u zemlji na žene iz Zaira i na žene izbeglice iz susednih zemalja.

Zaključne preporuke

Na trinaestom zasedanju 1994. godine, CEDAW Komitet je doneo odluku da odbaci praksu pripremanja dugih pisanih zapisnika o predstavljanju izveštaja i preporuka tokom konstruktivnog dijaloga bez značajnih zaključaka i da, slično drugim ugovornim telima, uvede praksu pripremanja zaključnih preporuka u vezi sa svakim izveštajem država ugovornica. Zaključne preporuke predstavljaju zajedničku ocenu Komiteta o izveštaju i opisuju se kao «vid komunikacije Komiteta sa određenom zemljom»¹⁶. Njihov cilj je da istaknu najvažnije tačke koje su pomenute tokom konstruktivnog dijaloga i da prepoznaju specifične oblasti napretka, kao i kritična pitanja za koja Komitet želi da budu obrađena u sledećem periodičnom izveštaju¹⁷.

Izrazit cilj zaključnih preporuka jeste da rad CEDAW Komiteta učini pristupačnijim za kreatore vladinih politika, državne službenike i nevladine organizacije. Preporuke su uključene u zvanični izveštaj Komiteta, i u proseku se iznose na tri do četiri stranice.¹⁸ Predloženo je da ih odmah nakon usvajanja treba distribuirati ne samo vladama država ugovornica, već i nacionalnim nevladinim organizacijama i agencijama UN.¹⁹ Takođe je predloženo da CEDAW Komitet treba da bude izričitiji u zaključcima, u smislu da jasno identifikuje neusklađenost sa Konvencijom i kršenja određenih članova i da predloži konkretne mere za poboljšanje postojećeg stanja.²⁰

^[16] Report of the Woking Group I, CEDAW/C/1997/WG.I/WP.2 (1997) u pasusu 2.

^[17] Fusnota pod brojem 10, pasus 8.

^[18] Report of the Secretariat on Ways and Means of Improving the Work of the Committee, CEDAW/C/1997/5 (6 December 1997), pasusi 12-14

^[19] Report of the Roundtable of Human Rights Treatz Bodies on «Human Rights Approaches to Women’s Health, with a focus on Reproductive and Sexual Health Rights», unpublished, Glen Cove (1996), recommendation 1.8.

^[20] Recommendations of the Colloquium of the International Women’s Rights Action Watch and the Committee on the Elimination of the Discrimination Against Women, New York (14 January 1996).

Na šesnaestom zasedanju Komiteta (januar 1997. godine), Radna grupa I (podkomitet Komiteta koji se sastaje za vreme zasedanja) izradila je standardni format za zaključne preporuke, na osnovu šeme koja je obrazložena na petnaestom zasedanju ovog tela (januar 1996. godine)²¹. Nakon kratkog sažetka izlaganja države ugovornice, u uvodu treba da se da ocena prirode i kvaliteta izveštaja u pogledu poštovanja smernica o izveštavanju, uključivanja statističkih podataka razvrstanih po polu i nivo državne delegacije. Drugi deo, koji nosi naslov «Faktori i prepreke koje utiču na sprovođenje Konvencije», treba da uključi opšte preporuke o prevazilaženju zakonskih, društvenih, tradicionalnih, kulturnih i faktora koji se tiču ponašanja, uključujući uticajstrukturalnog prilagođavanja i procesa tranzicije na žene u državi ugovornici, kao i pitanje rezervi države ugovornice prema Konvenciji. Sledeći deo tiče se pozitivnih aspekata i izložen je po redosledu članova CEDAW Konvencije, a kritična pitanja navode se po redosledu važnosti. Poslednji deo treba da pruži konkretne preporuke i savete Komiteta o rešavanju problema prepoznatim u prethodnim delovima preporuke. Takođe treba da ukaže na obaveze koje je država ugovornica preuzela na Četvrtoj svetskoj konferenciji o ženama. Zaključne preporuke treba da se završavaju preporukom u vezi sa distribucijom Konvencije, izveštaja i samih zaključnih preporuka.

Na šesnaestom zasedanju CEDAW Komiteta (januar 1997. godine) odlučeno je dalje da će se nakon svakog konstruktivnog dijaloga sa državama članicama održati zatvorena sednica članova/-ca Komiteta na kojem će se razmotriti glavna pitanja koja bi se našla među zaključnim preporukama. Dva eksperta/-/kinje²² određena za izvestioce o državi sastavljaju nacrt preporuka tako da one odslikavaju stvarne stavove ostalih eksperata/-/kinja na sastanku na kome je izveštaj predstavljen. Nakon toga se nacrt razmatra i na kraju ga Komitet u celini usvaja. Ovi sastanci su zatvoreni kako bi se obezbedila slobodna razmena stavova između eksperata/-/kinja - članova/-/ca Komiteta.

Obrada podataka

Jasno je da je delotvornost sistema praćenja i nadgledanja na osnovu izveštaja država ugovornica povećana kada ugovorno telo dobije dodatne podatke iz eksternih nezavisnih izvora. U najozbiljnijim slučajevima kršenja ljudskih prava, vlade uglavnom nisu spremne da budu potpuno otvorene po tom pitanju. Ma koliko je država ugovornica otvorena, uvek će težiti da svoj izveštaj predstavi u najpovoljnijem svetlu. Teme koje su od velikog značaja za aktiviste za ljudska prava mogu ostati

^[21] Fusnota pod brojem 15, pasusi 3-6.

^[22] Tekst je uzet iz zbirke tekstova pripremljene od strane Raul Valenberg Instituta iz Lunda, Švedska za polaznike/ce kursa «Ženska ljudska prava». Originalno poreklo teksta nije bilo moguće utvrditi.

nespomenute, i mogu biti «uvijene» u diplomatski jezik. S obzirom na širok obim Konvencije, čak i u najboljim slučajevima, kada se u jednom sveobuhvatnom izveštaju zaista predstavljaju relevantni podaci, njihov značaj može se izgubiti u tom obilju podataka, brojki i pravnih analiza.

Nezavisno stručno znanje članova/-/ca je primarno sredstvo za dešifrovanje ogromne količine podataka u izveštajima država ugovornica. Pored ličnog znanja i razumevanja koje imaju zahvaljujući raznovrsnosti svojih iskustava, članovi/-/ce Komiteta razvijaju i usvajaju veštinu razlikovanja «žita od kukolja». Međutim, ova veština sama nije dovoljna, posebno ako znamo da Komitet pored drugih tačaka na dnevnom redu nekada razmotri i do deset izveštaja tokom jednog zasedanja u trajanju od petnaest radnih dana, i da su mnogi izveštaji izuzetno dugački, nekada čak i preko 200 stranica.

Eksterni izvori dodatnih podataka stoga imaju dvojaku svrhu: da pruže širi uvid u stvarni položaj ljudskih prava u državi koja izveštava, i da pruže pomoć ekspertima/-/kinjama - članovima/-/cama Komiteta u usmeravanju ka temama od ključnog značaja.

Komitet je proteklih godina proširio pristup nezavisnim izvorima informacija. Ranijih godina je Sekretarijat Komiteta rutinski pripremao jedan dosta skroman sažetak statističkih podataka o zemljama čiji se izveštaji razmatraju.²³ Već više godina je od izuzetnog značaja neformalni doprinos IWRAW-a, koji objavljuje kratke izveštaje o zemljama koje izveštavaju na zasedanjima, i to na osnovu «izveštaja iz senke» lokalnih nevladinih organizacija i nezavisnih istraživanja. U nekim slučajevima nacionalne nevladine organizacije su počele da pružaju materijale koje se odnose na lokalni nivo direktno članovima/-/cama Komiteta i njihova sposobnost da prikažu de facto sprovođenje Konvencije se ne može osporiti.²⁴ Na šesnaestom zasedanju (januar 1997. godine) Komitet je preporučio Sekretarijatu da omogući održavanje neformalnih

^[23] Na šesnaestom zasedanju Komiteta u januaru 1997. godine, Radna grupa I CEDAW Komiteta zaključila je da nisu potrebni «komparativni dijagrami izveštaja država ugovornica koje tokom analize izveštaja priprema Sekretarijat»: fusnota pod brojem 15, pasus 11.

^[24] IWRAW je osnovan posebno zbog toga da bi pratio rad Komiteta na nevladinom forumu Svetske konferencije za preispitivanje i ocenjivanje postignuća Dekade žena UN održane u Nairobiju 1985. godine. Za druge detalje o saradnji Komiteta sa nevladinim organizacijama videti Report of the Secretariat on Ways and Means of Improving the Work of the Committee, CEDAW/C/1997/5 (6 December 1996) u pasusima 30, 43-48, i Report of the Working Group I CEDAW/C/1997/WG.1/WP.2 (1997) u pasusu 7; Report of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, A/53/38/Rev.1 (1998) u pasusima 19-20 i 443; Decision 18/I, Report of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, A/53/38/Rev.1 (1998) u pasusu 3; Report of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, A/53/38/Rev.1 (1999) u pasusima 19 i 47; Decision 20/I, Report of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, A/54/38/Rev.1 (1999) u pasusu 7.

sastanaka sa nevladinim organizacijama na početku zasedanja, koji bi uključili iznošenje konkretnih podataka o državama.²⁵ U 1998. godini Komitet je dalje odlučio da će se nevladine organizacije pozivati da daju podatke o državama ugovornicama čiji se izveštaji razmatraju na sastancima radne grupe pre zasedanja.²⁶ Pored toga, druga ugovorna tela takođe mogu biti izvor informacija. Od svog petnaestog zasedanja 1996. godine, Sekretarijat je za potrebe Komiteta obezbedio zaključna zapažanja drugih ugovornih tela o izveštajima države ugovornice koji se razmatraju.²⁷ Komitet je takođe zatražio od Sekretarijata da omogući da se zaključne preporuke Komiteta odmah dostave drugim ugovornim telima.²⁸

Komitet je razmotrio informacije koje mu dostavljaju specijalne agencije i druga tela Ujedinjenih nacija na osnovu člana 22. Konvencije.²⁹ Nekoliko ovih tela redovno podnose izveštaje CEDAW Komitetu i njihovi predstavnici/-ce drže usmene prezentacije na sednicama. Komitet je takođe odredio eksperte/-kinje - članove/-ce Komiteta koji treba da predstavljaju vezu sa licima za kontakt u ovim telima. Komitet je na svom šesnaestom zasedanju (januar 1997.) predložio da podaci dobijeni od specijalnih agencija budu pregledniji i da podaci koji se podnose na osnovu člana 22 CEDAW Konvencije budu dati za svaku zemlju posebno, kao i da treba da sadrže nacionalne i regionalne studije o državi ugovornici, nove statističke podatke koje su prikupilie agencije i opis programa koje na nacionalnom nivou sprovode agencije u državi ugovornici čiji se izveštaj razmatra.³⁰

Zanimljive preporuke u vezi sa ovim date su na okruglom stolu ugovornih tela na temu prava žena na reproduktivno i seksualno zdravlje, održanom u decembru 1996. godine. Okrugli sto su zajednički organizovali Odeljenje za unapređenje položaja žena (DAW), Populacioni fond Ujedinjenih nacija i Visoki komesar UN za ljudska prava.

^[1]
^[2] Videti fusnotu pod brojem 11, pasus 362.

^[3] Videti takođe Report of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, A/54/38/Rev.1 (1999) u pasusima 19 i 47.

^[4] Ova praksa je usvojena na osnovu preporuke na neformalnom sastanku koji su sazvali IWRAP i članovi/-ce Komiteta u januaru 1996: videti fusnotu pod brojem 20, pasus 24.

^[5] Videti fusnotu pod brojem 11, pasus 363

^[6] Nekoliko specijalnih agencija su zatražile pomoć u vezi sa informacijama kojima bi mogli da doprinesu radu Komiteta: Report of the Secretariat on Ways and Means of Improving the Work of the Committee, CEDAW/C/1997/5 (6 December 1996) u pasusima 9-11, i Report of Working Group I, CEDAW/C/1997/WG.1/WP.2 (1997) u pasusu 9; videti takođe: Ways and Means of Expediting the Work of the Committee, Report of the Secretariat, CEDAW/C/1998/II/4 (24 December1997), u pasusima 4-5; Report of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, A/53/38/Rev.1 (1998), Decision 18/II kod 3 i 37, pasusi 431-433.

^[7] Videti fusnotu pod brojem 11, pasus 365. Komitet je takođe zatražio od Sekretarijata da se postara da se zaključne preporuke što pre nakon donošenja predaju rukovodiocima specijalnih agencija.

Cilj skupa bio je da se pitanje prava žena na reproduktivno i seksualno zdravlje uvrsti među ključne teme ljudskih prava, u svetlu Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju koja je održana u Kairu 1994. godine i Četvrte svetske konferencije o ženama u Pekingu 1995. godine. To je bio prvi put da su se predstavnici/-ce svih ugovornih tela sastali da razmotre jedno određeno pitanje.

Preporuke koje su proizašle iz ove značajne diskusije stavile su poseban naglasak na razvoj načina rada koji bi podstakao saradnju između ugovornih tela, agencija UN i nevladinih organizacija. Jedna preporuka se odnosila na to da bi ugovorna tela trebalo da obaveste agencije o sastancima i prolede im izveštaje država ugovornica koji su predviđeni za razmatranje, kako bi se agencijama omogućilo da ih analiziraju i da pripreme podatke o državi, koje bi razmotrila ugovorna tela.³¹

Obrazloženje izveštavanja

Obrazloženje za obavezu periodičnog izveštavanja je da takav način izveštavanja omogućava sveobuhvatan pregled položaja žena u određenoj državi. U tom smislu, samo predstavljanje izveštaja pred Komitetom je samo na momenat fokus procesa koji je zapravo domaći postupak samoispitivanja i javne rasprave. Pod pritiskom rokova za podnošenje izveštaja, države ugovornice pomno analiziraju sopstvene zakone i prakse. Iz zahteva za inicijalnim izveštavanjem može proizaći prva zvanična, detaljna analiza položaja žena u državi. Neke vlade se služe stručnim znanjem nevladinih organizacija i daju im mogućnost da doprinesu pripremi izveštaja ili ih uključuju u javnu raspravu o izveštaju.

Kroz Konstruktivni dijalog sa CEDAW Komitetom mogu se osvetliti osnovna pitanja i dobiti predlozi mera za pomoć na osnovu raznovrsnog iskustva eksperata/-kinja - članova/-ca Komiteta. Zaključne preporuke Komiteta mogu predstavljati osnovu za razradu domaćih ciljanih politika za unapređenje ciljeva Konvencije, borbu protiv diskriminacije nad ženama i ostvarivanja njihovog ravnopravnog položaja.

Sistem izveštavanja, takođe, ima ulogu eksternog praćenja sprovođenja Konvencije. Naravno da će se sa vremenom smanjiti broj inicijalnih izveštaja i Komitet će sve više vremena provoditi razmatrajući druge ili naknadne periodične izveštaje država ugovornica. Tada će morati da oceni napredak ostvaren tokom perioda od četiri godine na koje se izveštaj odnosi i da pokuša da utvrdi stepen prihvaćenosti i sprovedena preporuka i saveta Komiteta od prethodnog razmatranja. To zahteva

^[8]
^[9] Videti fusnotu pod brojem 18, preporuke 1.6. i 2.7.

uporednu analizu inicijalnih i naknadnih izveštaja kako bi se prepoznala pitanja kojima se nije bavilo ili na koja nisu dati odgovori na osnovu ranije analize države ugovornice od strane Komiteta, i da se istaknu kritična pitanja.³²

Zaključak

CEDAW Komitet je veliku pažnju posvetio pitanjima kojima se unapređuje delotvornost njegovog funkcionisanja. Jedna od većih prepreka koja se u tom pogledu pojavila je preopterećenost informacijama tokom kontinuiranog praćenja sprovođenja Konvencije. Iako je CEDAW Komitet pronalazio kreativna rešenja za način sopstvenog rada i razvio nešto što naizgled liči na odgovarajuća tehnička rešenja konkretnih problema sistema izveštavanja, i dalje je neophodno odgovoriti na pitanje: šta raditi sa svim dostavljenim podacima? S druge strane, na šta ukazuje i vanredno izveštavanje Zaira, postojeći sistem izveštavanja pati od nedostatka informacija u smislu mogućnosti da se te informacije koriste kao preventivni mehanizam ili kao instrument ranog upozoravanja. Stoga je jasno da su pitanja obrade podataka i njihovog korišćenja od ključnog značaja za budući razvoj sistema izveštavanja kao instrumenta praćenja položaja ljudskih prava u velikoj većini država sveta koje su ratifikovale Konvenciju.

^[10] Komitet je dakako od Sekretarijata zatražio da pripremi analizu o tome u kojoj meri su se u svojim naknadnim izveštajima države ugovornice bavile prethodno datim zaključnim preporukama: fusnota pod brojem 11, pasus 368.

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (iz 1979.) usvojena i spremna za potpisivanje, ratifikaciju i primenu od strane Generalne skupštine rezolucijom 34/180 od 18. decembra 1979.

Stupanje na snagu: 3. septembar 1981. u skladu sa članom 27.(1)

Prevod : OHCHR

Države potpisnice u ovoj Konvenciji,

Konstatujući da Povelja Ujedinjenih nacija reafirmiše veru u osnovna ljudska prava, dostojanstvo i vrednost ljudskog bića, kao i u jednaka prava muškaraca i žena,

konstatujući da univerzalna deklaracija o ljudskim pravima potvrđuje princip nedopustivosti diskriminacije i da proglašava da su sva ljudska bića rođena slobodna i jednaka u pogledu dostojanstva i prava i da svakom pripadaju sva prava i slobode koje su sadržane u njoj, bez razlike, uključujući i razlike na osnovu pola,

konstatujući da države potpisnice međunarodnih konvencija o ljudskim pravima imaju obavezu da obezbede jednako pravo muškaraca i žena u pogledu uživanja svih ekonomskih, socijalnih, kulturnih, građanskih i političkih prava, imajući u vidu Međunarodne Konvencije zaključene pod pokroviteljstvom Ujedinjenih Nacija i specijalizovanih agencija koje promovišu jednakost prava muškaraca i žena,

zabrinute, međutim, da uprkos ovim raznim instrumentima raširena diskriminacija žena i dalje postoji, podsećajući da diskriminacija žena krši principe jednakosti prava i poštovanja ljudskog dostojanstva i da je kao takva prepreka za učešće žena, pod jednakim uslovima kao i muškaraca, u političkom, socijalnom, ekonomskom i kulturnom životu njihovih zemalja i da kao takva otežava prosperitet društva i porodice i otežava pun razvoj potencijala žena u službi njihovih zemalja i čovečanstva, zabrinute da u situaciji siromaštva žene imaju najmanji pristup hrani, zdravstvenim uslugama, obrazovanju, obuci i šansama za zaposlenje, kao i ostalim potrebama, ubeđene da će uspostavljanje novog međunarodnog ekonomskog poretka na bazi jednakosti i pravde u značajnoj meri doprineti promovisanju jednakosti između muškaraca i žena, naglašavajući da je iskorenjivanje aparthejda, svih oblika rasizma, rasne diskriminacije, kolonijalizma, neokolonijalizma, agresije, strane okupacije

i dominacije i mešanja u unutrašnje stvari država od suštinskog značaja za puno uživanje prava muškaraca i žena, potvrđujući da će jačanje međunarodnog mira i bezbednosti, popuštanje međunarodne zategnutosti, obostrana saradnja između svih država, bez obzira na njihove društvene i privredne sisteme, opšte i kompletno razoružanje, a posebno nuklearno razoružanje pod striktnom i adekvatnom međunarodnom kontrolom, afirmacija principa pravde, jednakosti i obostranih koristi u odnosima između zemalja i ostvarivanje prava naroda pod stranom i kolonijalnom dominacijom i stranom okupacijom na samoopredeljenje i nezavisnost, kao i poštovanje nacionalnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta unaprediti pomake u društvu, kao i razvoj, a da će kao posledica toga doprineti postizanju pune jednakosti između muškaraca i žena, uverene da pun i kompletan razvoj zemlje, dobrobit sveta i mir zahtevaju maksimalno učešće žena pod istim uslovima koji se daju muškarcima na svim područjima delovanja, imajući u vidu veliki doprinos žena dobrobiti porodice i razvoju društva, koji do sada nije u punoj meri priznat, socijalni značaj materinstva i ulogu oba roditelja u porodici, kao i na podizanju dece i svesne da uloga žena u rađanju dece ne treba da bude osnova za diskriminaciju, već da vaspitanje i podizanje dece zahteva podelu odgovornosti između muškaraca i žena i društva u celini, svesne da promena u tradicionalnoj ulozi muškaraca, kao i u ulozi žena u društvu i u porodici, jeste potrebna za postizanje potpune jednakosti između muškaraca i žena, odlučne da sprovedu principe iznete u Deklaraciji o eliminaciji diskriminacije žena i u tom smislu spremne da usvoje mere koje se traže za odstranjenje ove diskriminacije u svim njenim oblicima i pojavnim oblicima, dogovorile su se o sledećem:

Deo I

Član 1.

U smislu ove Konvencije, izraz „diskriminacija žena“ označava svaku razliku, isključivanje ili ograničenje koje se čini na bazi pola, a koje ima efekat ili svrhu nanošenja štete ili poništenja priznanja, uživanja ili ostvarivanja od strane žena, bez obzira na njihov bračni status, a na osnovu jednakosti muškaraca i žena, ljudskih prava i fundamentalnih sloboda na političkom, privrednom, društvenom, kulturnom, građanskom ili bilo kom drugom osnovu.

Član 2.

Države potpisnice osuđuju diskriminaciju žena u svim njenim oblicima, saglasne su da vode svim mogućim i odgovarajućim sredstvima i to bez odlaganja, politiku eliminacije diskriminacije žena i u tom smislu preduzimaju:

a) da otelotvore princip jednakosti muškaraca i žena u svojim nacionalnim ustavima ili drugim odgovarajućim zakonskim propisima, ukoliko još nije u njih unet i da obezbedi preko zakona i drugih odgovarajućih mera praktično sprovođenje ovog principa;

b) usvajanje odgovarajućih zakonodavnih i drugih mera, uključujući i sankcije gde je to potrebno, zabranjujući diskriminaciju žena;

c) uspostavljanje pravne zaštite prava žena na jednakoj osnovi sa muškarcima da bi se obezbedila, preko nadležnih nacionalnih sudova i ostalih javnih institucija, efikasna zaštita žena u odnosu na bilo koju radnju diskriminacije;

d) da se uzdrže od angažovanja u bilo kojoj akciji ili praksi diskriminacije žena i da obezbede da javni organi i institucije deluju u skladu sa ovom obavezom;

e) preduzimanje svih odgovarajućih mera za eliminaciju diskriminacije žena od strane bilo kog lica ili organizacije ili preduzeća;

f) preduzimanje odgovarajućih mera, uključujući zakonodavne, za izmenu ili za ukidanje postojećih zakona, propisa, običaja i praksi koje predstavljaju diskriminaciju žena;

g) ukidanje svih nacionalnih kaznenih odredbi koje predstavljaju diskriminaciju žena.

Član 3.

Strane učesnice će preduzimati na svim poljima, posebno na političkom, društvenom, privrednom i kulturnom polju, sve odgovarajuće mere, uključujući i zakonodavne, da se obezbedi pun razvoj i napredak žena s ciljem da im se garantuje ostvarivanje i uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda na osnovu jednakosti sa muškarcima.

Član 4.

1 Usvajanje od strane država potpisnica privremenih posebnih mera čiji je cilj ubrzanje de facto jednakosti između muškaraca i žena neće se smatrati diskriminacijom kako je definisana u ovoj Konvenciji, ali neće ni u kom slučaju sobom povući kao posledicu održavanje nejednakih ili posebnih standarda; ove mere će biti ukinute kada ciljevi jednakosti ili šansi i tretmana budu postignuti.

2. Usvajanje posebnih mera od strane država potpisnica, uključujući i one mere koje su sadržane u ovoj Konvenciji, a koje su usmerene na zaštitu materinstva, neće se smatrati diskriminatorskim.

Član 5.

Države potpisnice će preduzeti odgovarajuće mere:

a) za izmenu socijalnih i kulturnih obrazaca ponašanja muškaraca i žena radi postizanja odstranjivanja predrasuda, kao i običajnih i svih drugih praksi koje su zasnovane na ideji inferiornosti ili superiornosti bilo polova bilo stereotipnih uloga muškaraca i žena;

b) da bi se obezbedilo da obrazovanje porodice obuhvata i adekvatno razumevanje materinstva kao društvene funkcije i priznanje zajedničke odgovornosti muškaraca i žena u podizanju i vaspitanju svoje dece, podrazumeva se da je interes dece od prevashodnog značaja u svim slučajevima.

Član 6.

Države potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mere, uključujući i zakonodavne, za ukidanje svih oblika trgovine ženama i eksploatacije prostitucije žena.

Deo II

Član 7.

Države potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mere za eliminaciju diskriminacije žena u političkom i javnom životu zemlje, a posebno će obezbediti ženama jednake uslove kao i muškarcima u pogledu prava:

a) da glasaju na svim izborima i javnim referendumima i da imaju pravo na izbor u sve organe za koje se vrši javni izbor;

b) da učestvuju u formulisanju vladine politike i u njenom sprovođenju i da imaju javne funkcije i da obavljaju sve funkcije na svim nivoima vlasti;

c) da učestvuju u nevladinim organizacijama i asocijacijama koje se bave javnim i političkim životom u zemlji.

Član 8.

Države potpisnice će preduzimati sve adekvatne mere da obezbede ženama, pod jednakim uslovima kao i muškarcima i bez ikakve diskriminacije, mogućnosti da zastupaju svoje Vlade na međunarodnom planu i da učestvuju u radu međunarodnih organizacija.

Član 9.

1. Države potpisnice će dati ženama jednaka prava, kao i muškarcima da stiču, menjaju ili zadržavaju svoje državljanstvo. One će obezbediti posebno da brak sa strancem ili promena državljanstva od strane supruga tokom braka neće automatski promeniti državljanstvo supruge, niti će dovesti do toga da ona ostane bez države, niti je primorati da uzme državljanstvo muža.

2. Države potpisnice će dati ženama jednaka prava kao i muškarcima u pogledu državljanstva njihove dece.

Deo III

Član 10.

Države potpisnice će preduzimati adekvatne mere za eliminaciju diskriminacije žena da bi im se obezbedila jednaka prava sa muškarcima na polju obrazovanja, a posebno da se obezbede, na bazi jednakosti muškaraca i žena:

a) isti uslovi za karijeru i profesionalno usmeravanje, za pristup studijama i za postizanje diploma u obrazovnim institucijama svih kategorija u seoskim, kao i u gradskim sredinama; ova jednakost će biti obezbeđena u predškolskom, opštem, stručnom, profesionalnom i višem stručnom obrazovanju, kao i kod svih vrsta stručnog obrazovanja;

b) pristup istim nastavnim planovima, istim ispitima, istom nastavnom kadru sa kvalifikacijama istih standarda, kao i školskim objektima i opremi istog kvaliteta;

c) odstranjivanje svih stereotipnih pojmova u pogledu uloga žena i muškaraca na svim nivoima i u svim oblicima obrazovanja uz jačanje paralelnog obrazovanja i drugih vrsta obrazovanja koja će pomoći postizanju ovog cilja, a posebno na osnovu revizije udžbenika i školskih programa i adaptacije metoda nastave;

d) iste šanse u korišćenju pogodnosti školarina i drugih bespovratnih sredstava koja se daju za učenje;

e) iste šanse za pristup programima stalnog obrazovanja, uključujući i programe za odrasle i programe za funkcionalno opismenjavanje, posebno one koji su usmereni za smanjenje, i to što hitnije moguće, svake razlike u obrazovanju koja postoji između muškaraca i žena;

f) smanjenje stope studentkinja koje napuštaju školovanje i organizovanje programa za devojke i žene koje su prevremeno napustile školu;

g) iste šanse za aktivno učešće u sportovima i fizičkom obrazovanju;

h) pristup konkretnim obrazovnim informacijama i podacima da bi se obezbedila zdravstvena dobrobit za porodicu, uključujući i podatke i savete u vezi planiranja porodice.

Član 11.

1. Države potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mere za eliminaciju diskriminacije žena na području zapošljavanja da bi se obezbedila, na osnovu jednakosti muškaraca i žena, ista prava, a posebno:

a) pravo na rad kao neotuđivo pravo svih ljudskih bića;

b) pravo na iste šanse na zapošljavanje, uključujući i primenu istih kriterijuma za izbor kada se radi o pitanjima zaposlenja;

c) pravo na slobodan izbor profesije i zaposlenja, pravo na unapređenje, sigurnost na poslu i sve koristi i uslove usluga i prava na dobijanje obrazovne obuke i obuke koja se ponavlja u redovnim rokovima;

d) pravo na jednaku nadoknadu, uključujući i beneficije, kao i na jednak tretman u pogledu rada jednake vrednosti, kao i na jednakost tretmana u proceni kvaliteta rada;

e) pravo na socijalno osiguranje, posebno u slučajevima penzionisanja, nezaposlenosti, bolesti, invaliditeta i godina starosti, kao i drugih nesposobnosti za rad, kao i pravo na plaćeno odsustvo;

f) pravo na zaštitu zdravlja i na bezbednost radnih uslova, uključujući očuvanje funkcije reprodukcije.

2. Da bi se sprečila diskriminacija između žena na bazi braka ili materinstva i da bi se obezbedilo njihovo efikasno pravo na rad, države potpisnice će preduzeti odgovarajuće mere:

a) za sprečavanje, uz pretnju izricanja sankcija, otpuštanja sa posla na osnovu trudnoće ili porodijskog bolovanja i diskriminacije u vidu otpuštanja sa posla na osnovu bračnog statusa;

b) uvođenje porodijskog odsustva koje će biti plaćeno ili na osnovu koga će se isplaćivati paralelna socijalna davanja bez gubitka ranijeg zaposlenja, stalnost u radu ili pripadajuća društvena davanja;

c) pospešivanje obezbeđenja potrebnih pratećih socijalnih službi koje treba da omoguće roditeljima da kombinuju porodične obaveze sa odgovornostima na radu i učešćem u javnom životu, posebno kroz promovisanje uspostavljanja i razvoja mreže objekata za dečju zaštitu;

d) obezbeđivanje posebne zaštite za žene tokom trudnoće i to na onim vrstama poslova za koje je dokazano da za njih mogu biti štetni.

3. Zakonske odredbe zaštite koje se odnose na pitanja obuhvaćena u ovom članu, periodično će se analizirati u svetlu naučnih i tehnoloških saznanja i one će se revidirati, povlačiti ili će im se, po potrebi, rok produžavati.

Član 12.

1. Države potpisnice će preduzeti sve potrebne mere za eliminaciju diskriminacije žena u oblasti zdravstvene zaštite da bi se obezbedio, na bazi jednakosti muškaraca i žena, pristup zdravstvenoj zaštiti, uključujući i onoj koja se odnosi na planiranje porodice.

2. Izuzetno od odredbi stava 1. ovog člana, države potpisnice će obezbediti ženama odgovarajuće usluge u vezi sa trudnoćom, održavanjem trudnoće i periodom nakon rađanja uz pružanje besplatnih usluga gde je to potrebno, kao i uz adekvatnu ishranu tokom trudnoće i dojenja.

Član 13.

Države potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mere za eliminaciju diskriminacije žena udrugim područjima privrednog i društvenog života radi obezbeđivanja, na bazi jednakostimuškaraca i žena, istih prava, a posebno:

a) prava na porodične beneficije;

b) prava na bankarske zajmove, hipoteke i druge oblike finansijskog kreditiranja;

c) prava na učešće u rekreativnim aktivnostima, sportovima i svim aspektima kulturnog života.

Član 14.

1. Države potpisnice će uzimati u obzir konkretne probleme sa kojima se suočavaju žene u seoskim područjima i značajne uloge koju žene na selu igraju u ekonomskom preživljavanju njihovih porodica, uključujući i njihov rad u nemonetizovanim sektorima privrede i preduzeće sve potrebne mere da se obezbedi primena odredbi ove Konvencije na žene u seoskim područjima.

2. Države potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mere za eliminaciju diskriminacije žena u seoskim područjima da bi se obezbedilo, na bazi jednakosti muškaraca i žena, njihovo učešće u razvoju sela, kao i koristi od tog razvoja, a posebno će obezbediti ovim ženama pravo:

a) da učestvuju u izradi i sprovođenju planiranja razvoja na svim nivoima;

b) da imaju pristup adekvatnim zdravstvenim uslugama, uključujući i podatke, dobijanje saveta i usluga kod planiranja porodice;

c) da direktno koriste beneficije iz programa socijalnog osiguranja;

d) da pribavljaju sve vrste obuke i obrazovanja, formalnog i neformalnog, uključujući i ono obrazovanje koje se odnosi na funkcionalnu pismenost, kao i, između ostalog, beneficije celokupne zajednice, kao i na pružanje usluga, a radi povećanja svoje

tehničke spremnosti;

e) da organizuju grupe za pružanje samopomoći i zadruge, radi pridobijanja jednakog pristupa privrednim mogućnostima kroz zapošljavanje ili kroz samostalno zapošljavanje;

f) da učestvuju u svim aktivnostima zajednice;

g) da imaju pristup poljoprivrednim kreditima i zajmovima, marketing olakšicama, odgovarajućoj tehnologiji i jednakom tretmanu u zemljišnoj i agrarnoj reformi, kao i u šemama za ponovno naseljavanje zemljišta;

h) da uživaju adekvatne uslove života, posebno kada se radi o stambenim pitanjima, sanitarnim uslovima, snabdevanju strujom i vodom, saobraćaju i komunikacijama.

Deo IV

Član 15.

1. Države potpisnice će pružiti ženama jednakost sa muškarcima pred zakonom.

2. Države potpisnice će obezbediti ženama, u građanskim pitanjima, pravno svojstvo identično onome koje imaju muškarci i iste šanse za ostvarenje tog svojstva. One će posebno obezbediti ženama pravo da zaključuju ugovore i da rukovode imovinom i tretiraće ih jednako u svim fazama sudskih postupaka.

3. Države potpisnice su saglasne da se svi ugovori i svi drugi privatni instrumenti bilo koje vrste sa zakonskim dejstvom, a koji su usmereni na ograničenje zakonskog svojstva žena smatraju ništavnim.

4. Države potpisnice će pružiti muškarcima i ženama jednaka prava u pogledu zakona koji se odnosi na kretanje lica i slobodu izbora njihovog mesta boravka i smeštaja.

Član 16.

1. Države potpisnice će preduzimati sve odgovarajuće mere za eliminaciju diskriminacije žena po svim pitanjima koja se odnose na brak i porodične odnose, a posebno će obezbediti, na osnovu jednakosti muškaraca i žena:

a) isto pravo na stupanje u brak; b) isto pravo na slobodni izbor bračnog druga i na sklapanje braka samo na osnovu njihove

slobodne volje i pristanka;

c) ista prava i odgovornosti tokom braka i prilikom njegovog raskida;

d) ista prava i odgovornost kao roditelja, bez obzira na njihovo bračno stanje, a po pitanjima koja se odnose na njihovu decu; u svim slučajevima interesi dece će biti od prevashodnog značaja;

e) ista prava za slobodno i odgovorno odlučivanje o broju i o redosledu rađanja dece, kao i prava na pristup informacijama, obrazovanju i sredstvima koja treba da im omoguće ostvarenje ovih prava;

f) ista prava i odgovornosti u pogledu staranja, brige, i usvajanja dece ili sličnih institucija u kojima ovi koncepti postoje u nacionalnom zakonodavstvu; u svim slučajevima interesi dece su od prevashodnog značaja;

g) ista lična prava za muža i ženu, uključujući i pravo na izbor porodičnog prezimena, profesije i zanimanja;

h) ista prava za oba bračna druga u pogledu svojine, sticanja, upravljanja, vođenja, i raspolaganja imovinom, bilo da je to besplatno ili uz neku vrednu nadoknadu.

2. Veridba i brak deteta neće imati nikakvo pravno dejstvo i sve pravne radnje, uključujući zakonodavne, donosiće se radi određivanja minimalnog starosnog doba za brak i uz obaveznu registraciju brakova u zvaničnim matičnim knjigama.

Deo V

Član 17.

1. U cilju razmatranja pomaka koji se čine u realizaciji ove Konvencije, biće formiran Komitet za eliminaciju diskriminacije žena (u daljem tekstu: Komitet) koji će se sastojati, u trenutku stupanja na snagu Konvencije od osamnaest, a po ratifikaciji Konvencije ili nakon samog pristupanja Konvenciji od trideset pet država potpisnica, dvadeset tri eksperta visoko moralnih kvaliteta i kompetentnosti na području koje je pokriveno Konvencijom. Eksperte će birati države potpisnice između svojih državljana i oni će biti na toj dužnosti u ličnom svojstvu, s time da će se voditi računa o jednakoj geografskoj zastupljenosti i o zastupljenosti različitih oblika civilizacije, kao i glavnih pravnih sistema.

2. Članovi Komiteta će se birati tajnim glasanjem sa spiska lica koja budu nominovale države potpisnice. Svaka država potpisnica može da nominuje jedno lice iz redova svojih građana.

3. Prvi izbor će se obaviti šest meseci nakon stupanja na snagu ove Konvencije. Najmanje tri meseca pre datuma utvrđenog za svaki izbor, generalni sekretar Ujedinjenih nacija će uputiti dopis državama potpisnicama u kome će ih pozvati da podnesu svoje nominacije u roku od dva meseca. Generalni sekretar će pripremiti spisak po abecednom redu svih tako imenovanih lica sa naznakom država potpisnica koje su ih imenovale i taj će spisak dostaviti državama potpisnicama.

4. Izbori članova Komiteta održavaće se na sastanku država potpisnica koji saziva

generalni sekretar Ujedinjenih nacija u sedištu ove organizacije. Na tom sastanku na kome će dve trećine država potpisnica činiti kvorum, lica izabrana u Komitet će biti ona predložena lica koja budu dobila najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova predstavnika država potpisnica prisutnih na sastanku i koji budu glasali.

5. Članovi Komiteta će se birati na rok od četiri godine. Međutim, mandati devetoro članova koji su izabrani prilikom prvog izbora isteći će na kraju perioda od dve godine; odmah nakon prvog izbora imena ovih devet članova će birati žrebom predsedavajućeg Komiteta.

6. Izbor pet dodatnih članova Komiteta održaće se u skladu sa odredbama iz stavova 2, 3. i 4. ovog člana nakon trideset pete ratifikacije ili pristupa. Mandati dva od dodatnih članova izabranih ovom prilikom će isteći na kraju perioda od dve godine, s time da su imena ova dva člana odabrana žrebom od strane predsedavajućeg Komiteta.

7.Za popunu slučajno upražnjenih mesta, država potpisnica čiji je ekspert prestao da obavlja funkciju kao član Komiteta, imenovaće drugog eksperta iz redova svojih državljana, s time da taj izbor mora da odobri Komitet.

8. Članovi Komiteta će, uz odobrenje Generalne skupštine, primati naknadu iz sredstava Ujedinjenih nacija, pod uslovima koje odredi Skupština uzimanjem u obzir značaja odgovornosti ovog Komiteta.

9. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija će obezbediti potrebno osoblje i uslove za efikasno izvršavanje funkcija Komiteta po osnovu ove Konvencije.

Član 18.

1. Države potpisnice se obavezuju da dostavljaju generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija, nakon razmatranja od strane Komiteta, izveštaj u zakonodavnim, sudskim, administrativnim ili drugim merama koje su usvojile da bi sprovele odredbe ove Konvencije, kao i o pomacima koji su u ovom pogledu učinjeni:

a) u roku od jedne godine nakon stupanja na snagu kada se radi o konkretnoj državi potpisnici;

b) posle toga, najmanje svake četiri godine, a kasnije kad god Komitet to bude zatražio.

2. U izveštajima se mogu navesti faktori i teškoće koje utiču na stepen izvršenja obaveza na osnovu ove Konvencije.

Član 19.

1. Komitet će usvojiti sopstveni Pravilnik o radu.

2. Komitet će izabrati svoje funkcionere na mandat od dve godine.

Član 20.

1. Komitet će se redovno sastajati u periodu od najviše dve sedmice svake godine radi razmatranja izveštaja podnesenih u skladu sa članom 18. ove Konvencije.

2. Sastanci Komiteta će se uobičajeno održavati u sedištu Ujedinjenih nacija ili na bilo kom drugom pogodnom mestu koje Komitet odredi.

Član 21.

1. Komitet će preko Saveta za ekonomska i društvena pitanja podnositi godišnje izveštaje Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija o svom radu i može davati sugestije i opšte preporuke na osnovu pregleda izveštaja i informacija dobijenih od država potpisnica. Ove sugestije i opšte preporuke će biti uključene u izveštaj Komiteta zajedno sa komentarima država potpisnica, ukoliko takvih komentara bude.

2. Generalni sekretar će preneti izveštaje Komiteta Komisiji za pitanja statusa žena radi njene informisanosti.

Član 22.

Specijalizovane agencije će imati pravo da budu zastupljene prilikom razmatranja sprovođenja onih odredbi ove Konvencije koje potpadaju pod delokrug njihovih aktivnosti. Komitet može da pozove specijalizovane agencije da dostavljaju izveštaje o sprovođenju Konvencije u područjima koja potpadaju pod delokrug njihovih aktivnosti.

Deo VI

Član 23.

Ništa što je sadržano u ovoj Konvenciji neće uticati ni na koje odredbe koje više vode postizanju jednakosti između muškaraca i žena, a koje mogu biti sadržane:

a) u zakonodavstvu države potpisnice,

b) u bilo kojoj drugoj međunarodnoj konvenciji, ugovoru ili sporazumu koji je na snazi za tu državu.

Član 24.

Države potpisnice se obavezuju da usvoje sve potrebne mere na državnom nivou čiji je cilj postizanje punog ostvarenja prava priznatih u ovoj Konvenciji.

Član 25.

1. Ova Konvencija će biti otvorena za potpis od strane svih država.

2. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija je određen za depozitara ove Konvencije.

3. Ova Konvencija podleže ratifikaciji. Instrumenti ratifikacije će biti deponovani kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

4. Ova Konvencija će biti otvorena za pristup svim državama. Pristup će se realizovati deponovanjem instrumenta o pristupu kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 26.

1. Zahtev za revidiranje ove Konvencije može da uloži u bilo kom trenutku svaka država potpisnica tako što će uputiti pismeno obaveštenje na generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

2. Generalna skupština Ujedinjenih nacija će odlučivati o koracima, ako budu potrebni, a koji bi bili preduzeti u vezi sa ovim zahtevom.

Član 27.

1. Ova Konvencija će stupiti na snagu trideset dana posle datuma deponovanja kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija dvadesetog instrumenta ratifikacije ili dvadesetog pristupa.

2. Za svaku državu koja ratifikuje ovu Konvenciju ili koja joj pristupa nakon deponovanja dvadesetog instrumenta ratifikacije ili pristupa Konvencija će stupiti na snagu trideset dana od datuma deponovanja njenog sopstvenog instrumenta ratifikacije ili pristupa.

Član 28.

1. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija će primati i razaslati svim državama tekst rezervi koje budu uložile države u trenutku ratifikacije ili pristupa.

2. Rezerva koja nije kompatibilna sa ciljem i svrhom ove Konvencije neće biti dozvoljena.

3. Rezerve se mogu povući u bilo kom trenutku dostavljanjem obaveštenja u tom smislu koje mora biti adresovano na generalnog sekretara Ujedinjenih nacija koji će potom obavestiti sve države o tome. Ovo obaveštenje stupa na snagu danom njegovog prijema.

Član 29.

1. Svaki spor između dve ili više država potpisnica u vezi sa tumačenjem primene ove Konvencije koji ne bude rešen pregovorima, biće podnesen arbitraži na zahtev jedne od njih. Ukoliko u roku od šest meseci od dana upućivanja zahteva za arbitražu dve strane ne budu mogle da se usaglasе oko organizovanja arbitraže, tada svaka pojedinačna strana može da dostavi spor Međunarodnom sudu pravde na osnovu zahteva koji treba da bude u skladu sa Statutom tog Suda.

2. Svaka država potpisnica može u svakom trenutku nakon potpisivanja ili ratifikacije ove Konvencije ili pristupanja Konvenciji izjaviti da se ne smatra obavezanom na osnovu stava 1. ovog člana. Ostale države potpisnice neće biti obavezane ovim stavom u odnosu na bilo koju državu učesnicu koja je učinila takvu rezervu.

3. Svaka država potpisnica koja je učinila rezervu u skladu sa stavom 2. ovog člana, može u bilo kom trenutku povući tu rezervu dostavljanjem obaveštenja generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija.

Član 30.

Ova Konvencija čije su verzije tekstova na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku podjednako autentične biće deponovana kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Prevod: OHCHR

Opcioni protokol uz Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena

Usvojen od strane Generalne skupstine rezolucijom 54/4 od 6. oktobra 1999. i spreman za potpisivanje , ratifikaciju i primenu od 10. decembra 1999.

Stupanje na snagu: 22. decembra 1999. u skladu sa članom 16.

Države potpisnice iz ovog Protokola,

konstatujući da Povelja Ujedinjenih nacija reafirmiše veru u fundamentalna ljudska prava, u dostojanstvo i vrednost ljudskog bića i u jednaka prava muškaraca i žena,

takođe konstatujući da Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima¹ proglašava da su sva ljudska bića rođena slobodna i jednaka u smislu dostojanstva i prava i da svakom pripadaju sva prava i slobode sadržane u Deklaraciji, bez ikakvih razlika u bilo kom pogledu, uključujući i razliku na bazi pola, podsećajući da međunarodne konvencije o ljudskim pravima² i drugi međunarodni instrumenti ljudskih prava zabranjuju diskriminaciju na bazi pola, takođe podsećajući na Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena³ („Konvencija“) u kojoj države potpisnice osuđuju diskriminaciju žena u svim njenim oblicima i u kojoj su saglasne da vode svim odgovarajućim sredstvima i bez odlaganja politiku eliminacije diskriminacije žena, reafirmišući svoju opredeljenost da obezbede ženama puno i jednako uživanje svih ljudskih prava i fundamentalnih sloboda i da preduzimaju efikasnu akciju za sprečavanje kršenja ovih prava i sloboda, dogovorile su se sledeće:

Član 1.

Država potpisnica u ovom Protokolu („država potpisnica“) priznaje nadležnost Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena („Komitet“) za prijem i razmatranje saopštenja koja mu se dostavljaju u skladu sa članom 2.

¹ Rezolucija 217 A (III)

² Rezolucija 2200 A (XXI), aneks

³ Rezolucija 34/180, aneks

Član 2.

Saopštenja mogu da se dostavljaju od strane ili u ime pojedinaca ili grupa pojedinaca pod jurisdikcijom države potpisnice koji tvrde da su žrtve kršenja bilo kog od prava utvrđenih u Konvenciji od strane te države potpisnice. U slučajevima u kojima se saopštenje dostavlja u ime pojedinaca ili grupa pojedinaca, to će biti uz njihovo odobrenje, osim ako autor ne može da opravda delovanje u njihovo ime bez takvog pristanka.

Član 3.

Komunikacije će biti u pisanoj formi i neće biti anonimne. Komitet neće primiti nijedno saopštenje ukoliko se ono tiče države potpisnice Konvencije koja nije potpisnica ovog Protokola.

Član 4.

1. Komitet neće razmatrati saopštenje ukoliko se u njemu ne potvrdi da su iscrpljeni svi raspoloživi domaći pravni lekovi, osim ako primena tih lekova nije neopravdano odužena ili ukoliko nema izgleda da bi mogla da dovede do efikasnog poboljšanja situacije.

2. Komitet će proglasiti saopštenje nedopustivim u slučajevima u kojima je:

(a) isto pitanje Komitet već razmatrao ili koje je bilo ili je u fazi razmatranja po nekoj drugoj proceduri međunarodnog istraživanja ili rešavanja;

(b) ukoliko nije usaglašena sa odredbama Konvencije;

(c) ukoliko je otvoreno zasnovana na pogrešnim osnovama ili nedovoljno materijalno potkrepljena;

(d) ukoliko predstavlja zloupotrebu prava na podnošenje saopštenja;

(e) ukoliko su se činjenice koje su predmet saopštenja dogodile pre stupanja na snagu ovog Protokola za konkretnu državu učesnicu, osim ako te činjenice nisu i dalje nastavile da postoje posle tog datuma.

Član 5.

1. U bilo koje vreme nakon prijema saopštenja i pre nego što se utvrdi njegova osnovanost, Komitet može da dostavi državi potpisnici na hitno razmatranje zahtev da ta država potpisnica preduzme privremene mere za koje se smatra da su potrebne za izbegavanje moguće nepopravljive štete nanesene žrtvi ili žrtvama navodnog nasilja.

1. U slučajevima u kojima Komitet ostvaruje svoje diskreciono pravo po osnovu stava 1. ovog člana, ovo ne implicira odlučivanje o dopustivosti ili o osnovanosti saopštenja.

Član 6.

1.Osim ako Komitet ne bude smatrao da je saopštenje nedopustivo bez obraćanja dotičnoj državi potpisnici i pod uslovom da pojedinac ili pojedinci pristanu na objavljivanje svog identiteta toj državi potpisnici, Komitet će poverljivo preneti svako saopštenje koje mu bude dostavljeno na osnovu ovog Protokola dotičnoj državi potpisnici.

2. U roku od šest meseci država potpisnica koja bude dobila saopštenje dostaviće Komitetu pismeno objašnjenje ili izjave u kojima se razjašnjava dotično pitanje i pravni lekovi, ako ih bude, a koje je država potpisnica možda obezbedila.

Član 7.

1. Komitet će razmatrati saopštenja primljena na osnovu ovog Protokola u svetlu svih informacija koje mu se stave na raspolaganje od strane pojedinaca ili grupe pojedinaca ili od strane dotične države potpisnice, pod uslovom da se ove informacije prenesu zainteresovanim stranama.

2. Komitet će držati zatvorene sastanke kada bude analizirao saopštenja na osnovu ovog Protokola.

3. Nakon razmatranja saopštenja, Komitet će zainteresovanim stranama preneti svoje stavove o tom saopštenju, zajedno sa svojim preporukama, ako ih bude imao.

4. Država potpisnica će uredno razmotriti mišljenja Komiteta zajedno sa njegovim preporukama, ako ih bude bilo i dostaviće Komitetu u roku od šest meseci pismeni odgovor, uključujući i informacije o svakoj akciji koja je preduzeta u svetlu mišljenja i preporuka Komiteta.

5. Komitet može pozvati državu učesnicu da podnese i dodatne informacije o merama koje je država potpisnica preduzela kao odgovor na mišljenja i preporuke, ako ih bude bilo, a koje su uključene, zbog toga što je Komitet to smatrao odgovarajućim, u kasnijim izveštajima države potpisnice po osnovu člana 18. Konvencije.

Član 8.

1. Ukoliko Komitet dobije pouzdane informacije u kojima se ukazuje na ozbiljno ili sistematsko kršenje prava utvrđenih Konvencijom od strane države potpisnice, Komitet će pozvati tu državu da saraduje na ispitivanju informacija i u tom cilju će

podneti svoje viđenje dotičnih informacija.

2. Uzevši u obzir sve opservacije koje države potpisnice mogu dostaviti, kao i sve druge pouzdane informacije koje bude imao na raspolaganju, Komitet može da odredi jednog ili više od svojih članova da sprovedu ispitivanje i da hitno podnesu izveštaj Komitetu. Kada to bude garantovano i uz pristanak države potpisnice, ispitivanje može da uključi i posetu njenoj teritoriji.

1. Nakon analize rezultata ovakvog ispitivanja, Komitet će preneti ove nalaze državi potpisnici zajedno sa svim komentarima i preporukama.

2. Dotična država potpisnica će u roku od šest meseci od prijema nalaza, komentara i preporuka koje joj je dostavio Komitet, podneti svoje viđenje istih Komitetu.

3. Ovo ispitivanje će se obavljati poverljivo, a saradnja države potpisnice će se tražiti u svim fazama postupka.

Član 9

1. Komitet može da pozove dotičnu državu učesnicu da uključi u svoj izveštaj iz člana 18. Konvencije detalje o svim merama preduzetim kao odgovor na ispitivanje sprovedeno po osnovu člana 8. ovog Protokola.

2. Komitet može, ako bude potrebno, po isteku perioda od šest meseci iz člana 8.4. pozvati dotičnu državu učesnicu da ga obavesti o merama preduzetim kao odgovor na ovo ispitivanje.

Član 10.

1. Svaka država potpisnica može u vreme potpisivanja ili ratifikacije ovog Protokola ili pristupanja Protokolu izjaviti da ne priznaje nadležnost Komiteta predviđenu u članovima 8. i 9.

2. Svaka država potpisnica koja je dala izjavu u skladu sa stavom 1. ovog člana, može u bilo kom trenutku povući ovu izjavu obaveštenjem koje se dostavlja generalnom sekretaru.

Član 11.

Država potpisnica će preduzeti sve odgovarajuće korake da se obezbedi da pojedinci pod njenom jurisdikcijom ne budu podvrgnuti maltretiranju ili ponižavanju zbog dostavljanja saopštenja Komitetu u skladu sa ovim Protokolom.

Član 12.

Komitet će uključiti u svoj godišnji izveštaj po osnovu člana 21. Konvencije rezime svojih aktivnosti u vezi sa ovim Protokolom.

Član 13.

Svaka država članica preduzima da naširoko objavi i da publikuje Konvenciju i ovaj Protokol i da olakša pristup informacijama u pogledu mišljenja i preporuka Komiteta, a posebno kada se radi o pitanjima koja se tiču te države potpisnice.

Član 14.

Komitet će izraditi sopstvena pravila o radu kojih će se pridržavati prilikom obavljanja svojih funkcija koje mu daje ovaj Protokol.

Član 15.

1. Ovaj Protokol će biti otvoren za potpisivanje svakoj državi koja je potpisala, ratifikovala ili pristupila Konvenciji.

2. Ovaj Protokol podleže ratifikaciji od strane svake države koja je ratifikovala Konvenciju ili koja joj je pristupila. Dokumenti ratifikacije će biti deponovani kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

1. Ovaj Protokol će biti otvoren za pristup svakoj državi koja je ratifikovala Konvenciju ili joj je pristupila.

2. Pristupanje će se obaviti deponovanjem dokumenata pristupa kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 16.

1. Ovaj Protokol će stupiti na snagu tri meseca posle deponovanja desetog dokumenta ratifikacije ili pristupa kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

2. Za svaku državu koja ratifikuje ovaj Protokol ili koja mu pristupa nakon njegovog stupanja na snagu, ovaj Protokol će stupiti na snagu tri meseca nakon datuma deponovanja njenog sopstvenog dokumenta ratifikacije ili pristupa.

Član 17.

Na ovaj Protokol neće biti dozvoljeno ulaganje bilo kakve rezerve.

Član 18.

1. Svaka država potpisnica može predložiti amandman na ovaj Protokol i dostaviti ga generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar će potom saopštiti predložene amandmane državama potpisnicama sa zahtevom da ga obaveste da li su saglasne sa održavanjem konferencije država potpisnica u cilju razmatranja i glasanja o tom predlogu. U slučaju da najmanje jedna trećina država bude za konferenciju, generalni sekretar će sazvati konferenciju pod okriljem Ujedinjenih nacija. Svaki amandman, usvojen većinom država potpisnica koje budu prisutne i koje glasaju na konferenciji, biće dostavljen Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija na odobrenje.

2. Amandmani će stupiti na snagu kada ih odobri Generalna skupština Ujedinjenih nacija i kada ih prihvate dve trećine država potpisnica u ovom Protokolu u skladu sa njihovim odgovarajućim ustavnim procesima.

3. Kada amandmani stupe na snagu oni će biti obavezujući za one države potpisnice koje su ih prihvatile, druge države potpisnice koje su još uvek u obavezi prema odredbama ovog Protokola i svim ranijim amandmanima koje su prihvatile.

Član 19.

1. Svaka država potpisnica može odbiti ovaj Protokol u bilo kom trenutku pismenim obaveštenjem adresiranim na generalnog sekretara Ujedinjenih nacija. Otkazivanje stupa na snagu šest meseci posle datuma prijema obaveštenja od strane generalnog sekretara. Otkazivanje neće uticati na dalju primenu odredbi ovog Protokola na bilo koju komunikaciju podnetu po članu 2. ili na bilo koje istraživanje koje bude započeto na osnovu člana 8. pre stupanja na snagu otkaza.

Član 20.

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija će obavestiti sve države o:

(a) potpisivanju, ratifikacijama i pristupima ovom Protokolu;

(b) datumu stupanja na snagu ovog Protokola i svih amandmana na osnovu člana 18;

(c) svakom otkazu na osnovu člana 19.

Član 21.

1. Ovaj Protokol čiji su tekstovi na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku podjednako autentični, biće deponovan u arhivi Ujedinjenih nacija.

2. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija će dostaviti overene kopije ovog Protokola svim državama iz člana 25. Konvencije.

Izdavač: Pokrajinski Zavod za ravnopravnost polova, Novi Sad

Bulevar Mihajla Pupina 16

Za izdavačicu: Zorana Šijački

Urednica: Zorana Šijački

Prevod tekstova sa engleskog jezika: Marina Ileš

Tiraž: 500

Štampa: Art print

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад

343.85:343.62-055.2(094.2)

341.231.14-055.2(094.2)

IZVEŠTAVANJE po Konvenciji o eliminaciji svih oblika
diskriminacije nad ženama / [urednica Zorana Šijački ;
prevod tekstova sa engleskog jezika Marina Ileš]. – Novi
Sad : Pokrajinski Zavod za ravnopravnost polova , 2007
(Novi Sad : Art print). – 62 str. ; 21 cm

Tiraž 500.

ISBN 978-86-86259-01-1

а) Дискриминација жена - Спречавање - Конвенције
б) Жене - Међународна заштита - Конвенције

COBISS.SR-ID 221025543